

OUD~HOORN

KWARTAALBLAD VAN DE VERENIGING „OUD-HOORN”

10e jaargang nr.2 juni 1988

Kwartaalblad van de Vereniging „Oud-Hoorn”.
Losse nummers, voorzover voorradig verkrijgbaar tegen be-
taling van f 5,— per stuk voor leden en f 7,50 voor niet-
leden bij het verspreidingsadres.

Bestuur: J. M. Baltus, voorzitter
A. de Graaf, vice-voorzitter
A. G. F. van Weel, secretaris
mw. E. Millenaar, 2e secretaris
W. L. van der Waal, penningmeester

leden: Y. J. Hangelbroek
H. W. Saaltink
L. P. M. Hoogeveen (archivaris)
A. Boezaard
mw. L. Rensema-Brevet

Secretariaat: Postbus 346, 1620 AH HOORN

Contributie: f 25,— per jaar, inclusief toezending van het
kwartaalblad.

Giro 21 44 888 t.n.v. Penningmeester Ver. „Oud-Hoorn”
Postbus 346
1620 AH HOORN

Redactiecommissie:

J. L. N. Dijkstra
R. de Knegt
H. W. Saaltink
Femke Uiterwijk
W. Vingerhoed

Redactie-adres:

J. L. N. Dijkstra
Rotiusstraat 46
1624 GC Hoorn, tel. 1 71 17

Opgave nieuwe leden en tevens verspreidingsadres:

C. Kuppers
Botter 39
1625 DC HOORN
tel. 3 39 23

Archiefdienst Westfriesse Gemeenten:

Het streekarchief is gevestigd in het Stadhuis van Hoorn,
Nieuwe Steen 1, tel. 3 12 34.

Postadres: Archiefdienst Westfriesse Gemeenten
Postbus 603
1620 AR HOORN

De studiezaal is geopend van maandag t/m vrijdag van
9.00-17.00 uur. Avondopenstelling elke eerste en vierde
woensdag van de maand van 19.00-22.00 uur, behalve in juli
en augustus. Tussen 12.30 en 13.30 uur en ná 16.45 uur kun-
nen geen stukken meer worden aangevraagd.

Tarieven:

door het archief verricht onderzoek f 10,25 per half uur;
fotokopieën f 0,80.

Eigen onderzoek op de studiezaal en het lenen van boeken
uit de bibliotheek (niet alles wordt uitgeleend) is gratis.

Westfries Museum:

Rode Steen 1, Hoorn (tel. 1 55 97).

Geopend: het gehele jaar,
maandag t/m vrijdag van 11.00-17.00 uur.
zaterdag en zondag van 14.00-17.00 uur.

Bureau: Achterom 2-4, 1621 KV Hoorn

Drukker van dit blad:

Drukkerij Edecea BV,
Protonweg 32, Postbus 7, 1620 AA Hoorn

Volgend nummer en inleverdatum kopij

Het volgende nummer (10e jaargang nr. 3) zal verschijnen op 15 september 1988. U wordt verzocht eventuele kopij voor
dit nummer uiterlijk 15 augustus 1988 in te leveren bij het redactie-adres:

J. L. N. Dijkstra, Rotiusstraat 46, 1624 GC Hoorn, tel. 02290 - 1 71 17.

Verantwoording illustraties van dit verschijningsnummer:

J. M. Baltus, G. v. d. Zel. Archiefdienst Westfriesse Gemeenten.

Copyright:

Gehele of gedeeltelijke overname van teksten en/of illustraties uit dit blad is alleen toegestaan na toestemming van de auteur
of de redactie van „Oud-Hoorn”.

Bij de omslagtekening:

De door de Vereniging „Oud Hoorn” aangekochte panden Buurtje 1 en 2, gezien vanaf de Muntstraat hoek Turfhaven.

Buurtje 1+2

Bestuursmededelingen

Aankoop panden

Met de aankoop van de panden Buurtje 1 en 2 breidt de vereniging haar huizenbezit uit tot totaal zes stuks. En na vele jaren begeeft OUD-HOORN zich weer zelf op het restauratiepad. Over deze woningen leest u in dit blad meer.

Zomeravondwandelingen

Voor het twaalfde jaar organiseert de vereniging haar vermaarde stadswandelingen om de week op vrijdagavond. Het programma 1988 is: 27 mei: Kerkepadwandeling, 10 juni: Statenpoortwandeling, 24 juni: Grote Oostwandeling, 8 juli: Kloosterwandeling, 22 juli: Stadswallenwandeling, 5 augustus: Bontekoewandeling, 19 augustus: Stadswallenwandeling.

Alle tochten starten op de Rode Steen behalve die op 22 juli vanaf het NS-Station en die op 19 augustus vanaf de Oosterpoort. Aanvang steeds 19.30 uur.

Bouwkunscursus

Na de zomervakantie begint ook weer de Bouwkunscursus in de Oosterkerk op vijf dinsdagavonden in september en oktober, gevolgd door twee zondagmorgenwandelingen. Onderwerpen zijn onder meer: de diverse stromingen en stijlen in de bouwkunst; monumenten in binnen- en buitenland; het interieur door de eeuwen heen; ornamenten van gotiek tot Jugendstil.

Opgave en informatie bij de cursusleider J. M. Baltus, Grote Oost 98-100, 1621 BZ Hoorn, tel. 02290 - 1 02 20.

Jeudje - Buurtje - Ashoop

Arie Boezaard
Leo Hoogeveen

Onze vereniging heeft serieuze plannen om de woninkjes Buurtje 1 en 2 van de gemeente Hoorn aan te kopen en te gaan restaureren. In verband daarmee hebben wij een eerste historisch onderzoek verricht naar deze panden en de buurt waarin ze liggen. De resultaten daarvan treft u in dit nummer aan.

In dit artikel schetsen we in grote lijnen het gebied Jeudje-Buurtje en de Ashoop, het latere gasfabriekterrein. Elders vindt u een artikel over Buurtje 1 t/m 4 en een verhaal van de architect over de aanstaande restauratie.

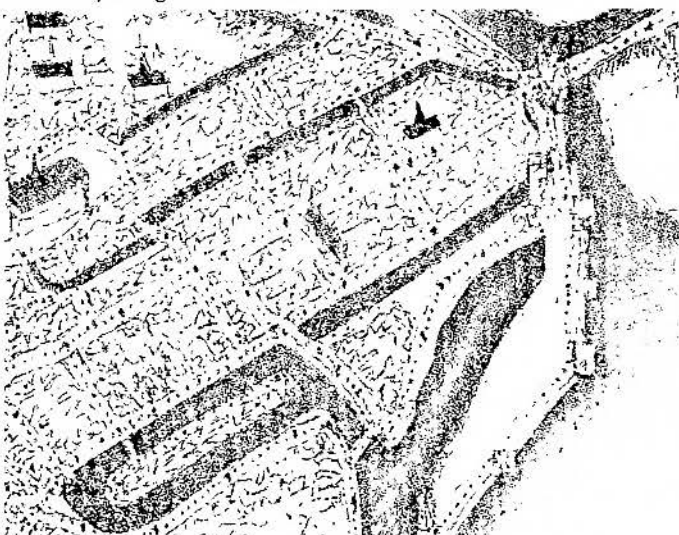
Het gebied Jeudje-Buurtje-Ashoop ligt als een driehoek ingeklemd tussen de stadsomwallingen van 1426 en 1508 en strekt zich uit van de Pakhuisstraat tot aan de oude Oosterpoort.

De oudste omwalling van de stad dateert uit 1426 en bestond uit een aarden wal zonder bolwerken of torens, maar wel versterkt met een diepe gracht en wachthuizen. De wal liep van de oude Oosterpoort langs het einde van het Gerritsland naar de Turfhaven en volgde deze tot aan het Nieuwe Noord. Daar boog hij af in noordelijke richting achter de Vrouwenkerk langs tot aan de Noorderpoort, liep vervolgens in zuidwestelijke richting naar de Varkensmarkt en vandaar naar de Westervoort aan het begin van het Breed.

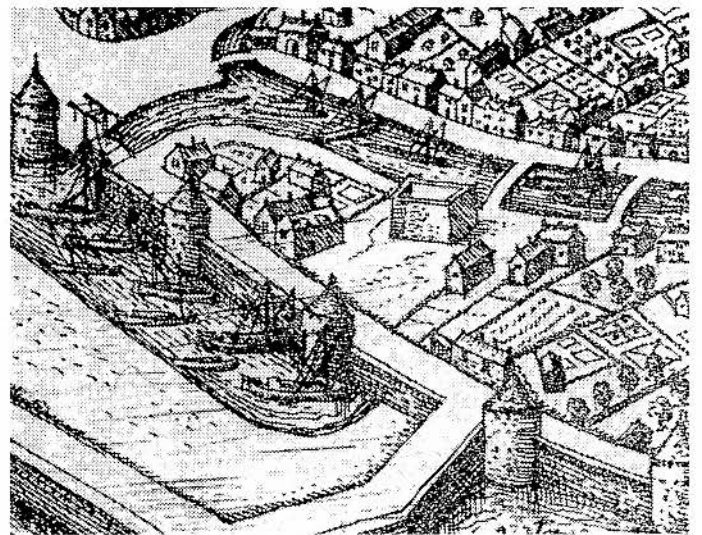
In 1508 en volgende jaren werd het hele gebied tussen Turfhaven, Veemarkt en Noorderstraat/Achter de Vest/Jeudje bij de stad getrokken. Het terrein dat we nu kennen als het Jeudje en het Buurtje kwam daarmee binnen de stadswallen te liggen. Er werd een nieuwe wal opgeworpen en een nieuwe gracht gegraven langs het tegenwoordige Jeudje, Achter de Vest en Noorderstraat. Er kwam een nieuwe poort, de Koepoort, en de wal tussen deze poort en de oude Oosterpoort werd versterkt met vijf torens, van west naar oost de Mariatoren, de St. Cathrijnentoren, de St. Geertentoren, de St. Agnietoren en de Bisschopstoren. De vier eerste toren waren genoemd naar de kloosters, gelegen tussen Nieuwstraat/Gouw en Turfhaven. Van deze torens is alleen de Mariatoren overgebleven. De St. Cathrijnentoren stond in het huidige plantsoen van Achter de Vest, dicht bij de hoek met de Pakhuisstraat. De Geerten- en Agnietoren stonden langs het Jeudje, de eerste vrijwel op de hoek van de Pakhuisstraat, de tweede ongeveer in het midden. De Bisschopstoren tenslotte stond op het latere gasfabriekterrein, dat via een brug met het Jeudje verbonden was.

Jeudje-Buurtje was nu een schiereiland geworden tussen de Turfhaven en de Vullerswaal, waarvan we de stedenbouwkundige ontwikkeling aan de hand van de stadsplattegronden verder kunnen volgen.

Gedeelte plattegrond van Jacob van Deventer 1562.

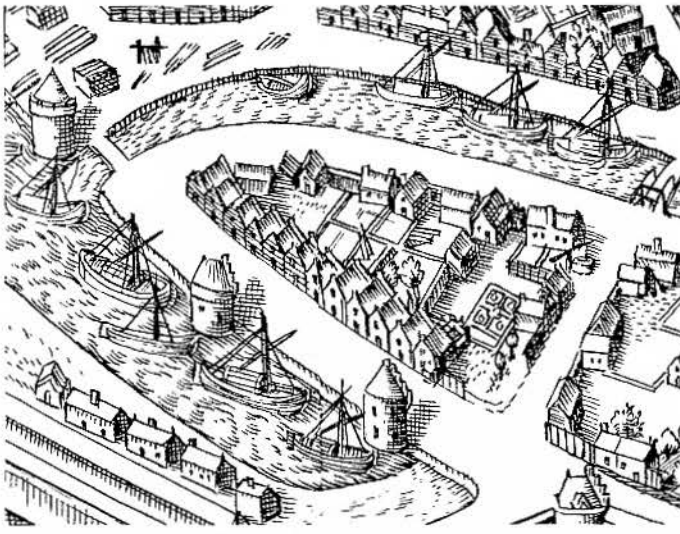
Op de kaart van Jacob van Deventer (1560) zien we nog een geheel open gebied met als enige bebouwing de drie torens langs het water van de Vullerswaal. De kaart uit een boek van Guicciardini (1582) geeft de eerste, wat rommelige bebouwing van het terrein te zien. Zeer opvallend op deze kaart is een groot, vierkant, plat gebouw ongeveer op de plaats van Buurtje 1 t/m 4. Het komt op geen enkele andere kaart voor. Dat gebouw was het Pesthuis, gebouwd in 1562, waarvan Velius en Centen ons een exacte plaatsbepaling geven. In het genoemde jaar woedde een hevige pestepidemie in de stad en men besloot een nieuw pesthuis voor de armen te bouwen 'aen d'Oost-zijde van de Stad, achter S. Geerten klooster'. Centen meent dat dit het eerste pesthuis in Hoorn was en omschrijft de plaats nog wat nauwkeuriger: 'aan de Oost-zijde van de Fabryk-straat, nu wegens de Oost-Indische Pakhuizen, die aan de West-zijde van dezelve gebouwt zijn, de Oost-Indische-steeg geheten, tusschen de Turf-haven of de

Gedeelte plattegrond van Guicciardini in 1582.

Vullers-waal en de Joden-buurt, toen de Stads-vest, bij den Toren, die toen aan de gemelde Veste stond, recht achter het Sinten Geerten Klooster, die daarom ook de Sinte Geerten-Toren genaamt wierd'. Het is niet bekend hoe lang dit Pesthuis hier gestaan heeft. Velius noemt na 1562 nog grote pestepidemieën in 1567, 1580 en 1599. In dat laatste jaar werd een nieuw Pesthuis gebouwd aan de tegenwoordige Veemarkt, het latere 'Huiszittende Armen Huis', nog later kazerne en garagebedrijf. Mogelijk is toen, of eerder, het Pesthuis aan het Buurtje afgebroken. Op de kaart van Paulus Utenwael (1596) staat op de hoek van het Buurtje en de Pakhuisstraat nog wel een naar verhouding tamelijk groot gebouw, maar dat heeft een totaal andere, en meer bij die tijd passende vorm als de blokkendoos op de kaart uit Guicciardini.

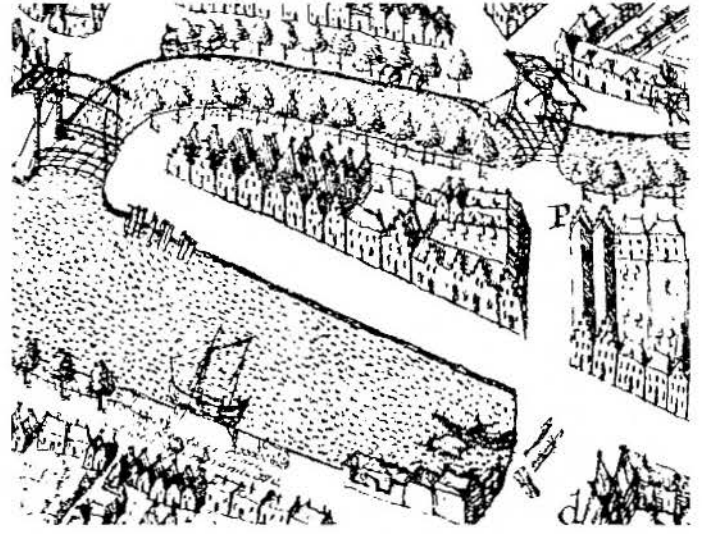
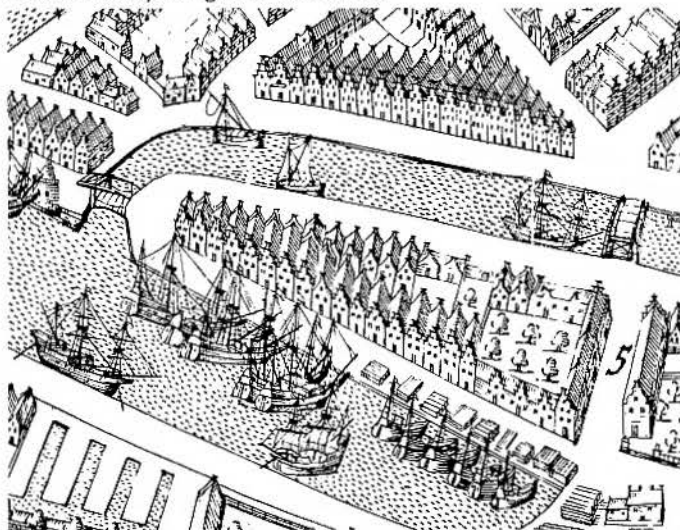
Gedeelte van plattegrond Utenwael 1596.

We zien op de kaart van Paulus Utenwael de plattegrond van de stad de vorm krijgen die we nu nog kennen. Op de kaart van Velius is de driehoek Buurtje (toen Turfhaven)-Jeu-dje (Joodestraat)-Pakhuisstraat (eerst Fabrykstraat, later Oost-Indische steeg en Pakhuissteeg) volledig bebouwd. Inmiddels had al in 1577 en volgende jaren een nieuwe stadsuitleg plaatsgevonden. Er werd een nieuwe wal aangelegd vanaf de Sint Cathrijnetoren tot aan het einde van het Kleine Oost, waardoor het gebied tussen Vollerswaal, Pakhuisstraat, Oosterplantsoen en Kleine Oost bij de stad werd getrokken. Er verrees een nieuw bolwerk ter plaatse van het huidige verlengde van de Pakhuisstraat, Bagijne-blokhuis geheten, later St. Jacobskerkhof, omdat daar in 1656 de slachtoffers van de pestepidemie werden begraven. Ook werd in 1577 een nieuwe poort gebouwd, de nu nog bestaande Oosterpoort.

Deze stadsuitleg heeft waarschijnlijk na enige tijd de sloop van de twee torens aan het Jeu-dje tot gevolg gehad. We vinden ze nog op de kaart van Utenwael (1596), maar Velius tekent ze in 1615 niet meer in. In zijn kroniek hebben we de sloop niet kunnen vinden.

De Bisschopstoren op de Ashoop is langer blijven staan. Rond 1650 verdwijnt hij van de stadsplattegronden. Centen schrijft niet te weten wanneer de torens zijn afgebroken. De naam 'Bisschopstoren' komt nog voor in keuren van 1654 en 1741, maar het is de vraag of de naam niet langer heeft voortgeleefd als de toren zelf.

Gedeelte van plattegrond Velius 1615.

Gedeelte van plattegrond Doesjan 1794.

Het terrein waarop de Bisschopstoren stond, de 'Ashoop', is in 1597 bebouwd. Het had zijn naam gekregen omdat de zeepzieders daar hun as stortten.

In 1616 werd het stadstimmerhuis of de stadsfabriek gebouwd op de Mastenmakerswerf, dat is het terrein tussen de Vollerswaal en het stuk stadswal van de Cathrijnetoren tot het Bagijneblokhuis. De stadsfabriek heeft er tot 1911 gestaan, op de hoek Achter de Vest en het verlengde van de Pakhuisstraat, waar nu het plantsoen met de voliëre is.

Tot 1794 (de plattegrond van Doesjan) blijft de situatie praktisch ongewijzigd. Uit het schepenen- en het notarieel archief blijkt dat in dit gebied enige hout- en steenkoperijen gevestigd waren. Onder de eigenaren treffen we bekende namen aan, als Joan van Akerlaken.

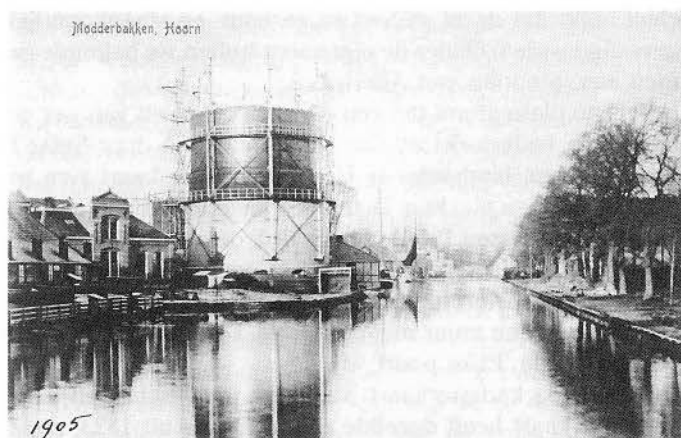
De eerste plattegrond die een exact beeld geeft van het gebied is de kadastrakaart van 1823, getekend door Staas P. van Diggelen, landmeter te Hoorn. Op deze kaart zien we een aantal open plekken. De huizen die hier hebben gestaan zijn gesloopt tussen 1806 en 1815. Ook de plaats waar de woningen Buurtje 1 t/m 4 nu staan is een open plek. Op de plaats van kadastranummer A 105 (erf) staat op de kaart van Doesjan nog een muur met doorgang. Deze doorgang stond bekend als de 'Rijke poort'.

De volgende kadastrakaart waarover we beschikken is uit 1882. De kaart heeft dezelfde schaal als die uit 1823, zodat een goede vergelijking mogelijk is. Veel open plekken zijn ingevuld. Waren in 1823 de kaden langs de Turfhaven en de Modderbakken nog helemaal openbaar gebied, in 1882 was het Buurtje gereduceerd tot een doodlopend straatje. Daarachter waren afgesloten fabrieksterreinen ontstaan. Het Jeu-dje loopt dood bij het water tegenover het gasfabriekterrein. De brug daarheen, in 1823 nog aanwezig, is inmiddels verdwenen.

Rond deze brug was in 1867 enige commotie ontstaan. De gemeente had de brug in oktober 1866 buiten gebruik gesteld, omdat zij gevaarlijk was geworden. Herstel zou een kostbare zaak worden. Omdat de brug bovendien 'op een zeer afgelegen en weinig bewoond gedeelte der gemeente is gelegen' werd overwogen deze maar af te breken en niet te vervangen. Daartegen werd geprotesteerd door een tiental kooplieden en 'bedrijf- of neringdoende ingezetenen'. In een rekest aan de raad noemden zij de brug 'de kortste, meest geschikte en onmiddellijke verbinding ... der Noorder-, Koen Oosterpoorten. Degenen die het noordoostelijke gedeelte van de stads bewoonden en er hun bedrijf uitoefenden zouden zeer worden benadeeld door het wegnemen der brug.

De tien voerden ook nog aan dat zij 'grootelijks bijdragen in de lasten, den inwoners dezer Gemeente opgelegd', en dat de gemeente dus de plicht had te zorgen voor het herstel van de brug. Het gemeentebestuur was niet onder de indruk van het protest, zoals gebruikelijk was en is, en vond dat de meeste personen die getekend hadden 'hoegenaamd geen belang bij die brug' hadden. Slechts een raadslid, de houtkoper Cornelis Bloem Az., ondersteunde het protest; bij de ondertekenaars bevonden zich enkele collega-houtkopers. Het verzoek werd op 12 februari 1867 met 6 tegen 4 stemmen door de raad afgewezen. De adressanten gingen later nog in beroep bij de provincie en het rijk, maar ook dat mocht niet baten. De brug werd op 13 maart 1867 aan de openbare dienst onttrokken. In dat raadsbesluit wordt gewag gemaakt van een onderzoek, waaruit zou zijn gebleken, dat de brug 'sedert jaren weinig anders wordt gepasseerd dan door enkele houtwagens, die gevoegelijk langs andere straten naar dat gedeelte der gemeente kunnen komen, en alleen aan deze passage de voorkeur gaven, omdat die iets korter en meer regtuitlopende is'. In mei 1867 tenslotte besloot de raad om de brug voor afbraak te verkopen.

Aan de recente ontwikkelingen in dit gebied gaan we voorlopig even voorbij. Er is een heuse kraakactie geweest. Er is door de raad een 'bestemmingsplan Jeudje-Vollerswaal' vastgesteld, de bedrijven zijn vertrokken en velen zullen de perikelen rond de botterwerf van Cees Droste nog vers in het geheugen liggen.

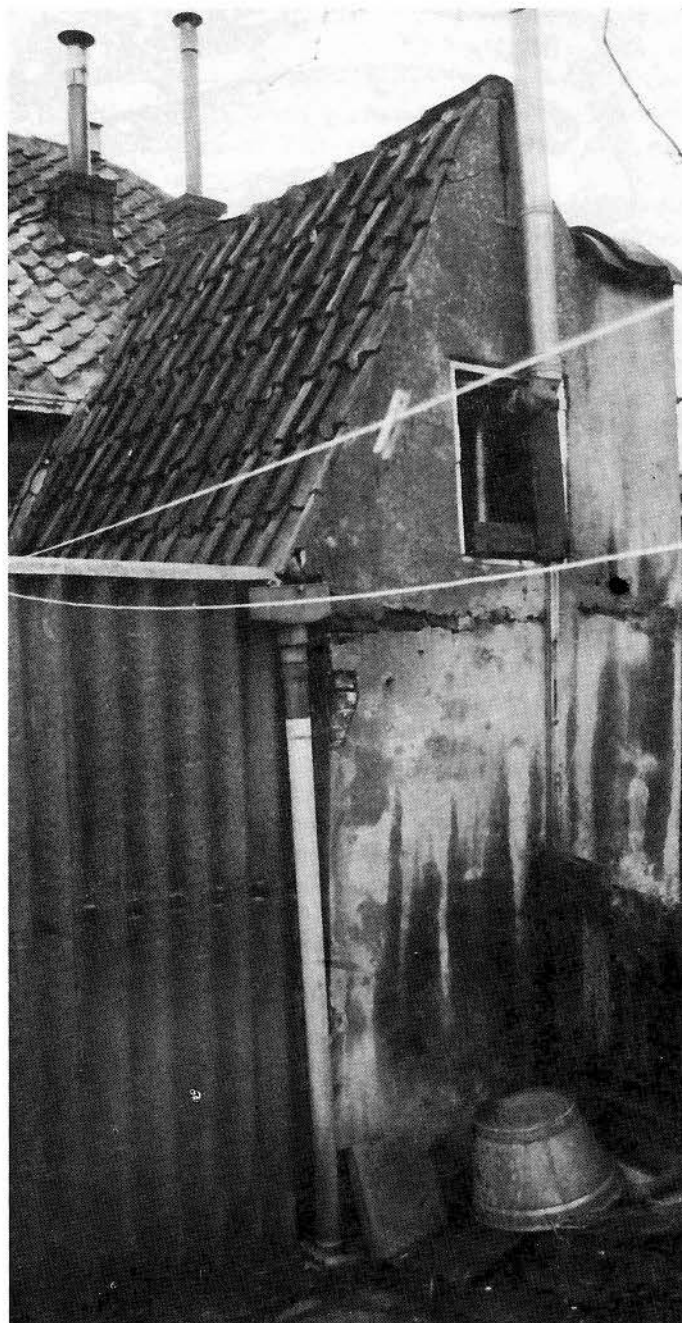

Vergelijken we de beide kaarten van 1823 en 1882 met de huidige situatie, dan zien we dat de Vollerswaal (Modderbak) aan de kant van de Pakhuisstraat ±15 meter gedempt is. Ook steekt het terrein van de oude gasfabriek zo'n 11 meter in de Vollerswaal, zodat deze daar aanzienlijk versmald is. De inham voor aan het Jeudje, gemaakt om het grote schepen mogelijk te maken te keren, is helemaal verdwenen.

Van de bebouwing zijn momenteel alleen de Pakhuisstraat, Buurtje 1 t/m 4 en enige panden aan het begin van het Jeudje over. De rest van het terrein ligt braak; een gedeelte daarvan is 'tijdelijk' ingericht als parkeerplaats.

Het is nu voor het eerst sinds meer dan een eeuw weer mogelijk de gehele kade (of wat daarvoor moet doorgaan) langs Buurtje en Jeudje af te lopen.

Als bijlagen bij dit artikel treft u gedeelten uit de kadastrale kaarten van 1823 en 1882 aan, met daarbij lijsten van eigenaren en vermelding van de aard der onroerende goederen.

Bronnen

Archief gemeente Hoorn 1816-1949, raadsnotulen d.d. 15-1, 12-2, 13-3 en 21-5-1867; notulen burgemeester en wethouders d.d. 29-4, 11-6 en 15-7-1867.

Klaas van Voorst, Vervolg op de Chronyk van Hoorn. Archiefdienst Westfriese Gemeenten, handschriftenverzameling nrs. 181-185.

Th. Velius, Cronyk van Hoorn, 4e druk (Hoorn 1740).

J. Beekman en T. R. Mulder, De geschiedenis van Hoorn en de neerslag hiervan op de plattegrond van die stad (Hoorn 1960/1962). Deelnota 1 Onderzoek Sanering Stadskern Hoorn.

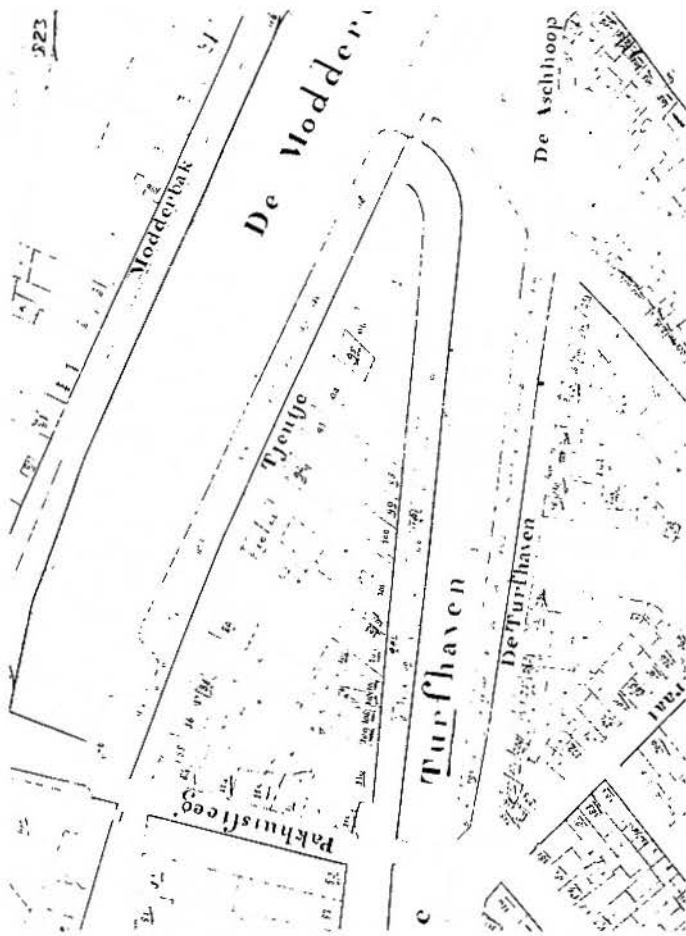
W. A. Braasem en H. O. J. de Ruijter de Wildt, Hoornse Herinneringen (Hoorn 1972).

H. W. Saaltink, Hoorn in kaart. Vier eeuwen stadsplattegronden (Hoorn 1981).

Hoorn. Huizen, straten, mensen (Hoorn 1982).

L. Kooijmans, Onder regenten. De elite in een Hollandse stad. Hoorn 1700-1780 (Dieren 1985).

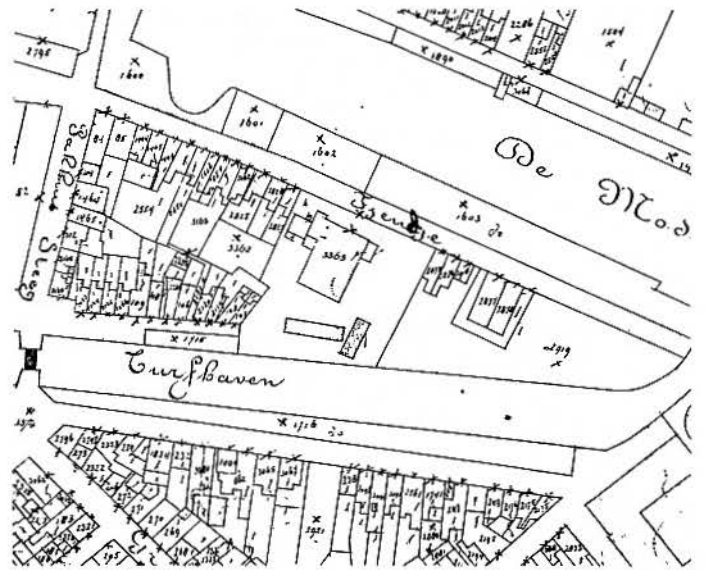

Kadastrale kaart 1823.

Eigenaren in 1823

Kad.nr.	naam eigenaar	beroep	aard eigendom
84	de stad Hoorn		stal en wagenhuis
85	idem		stal en magazijn tot de militaire dienst
86	Lammert Kaper	schipper	stal en koetshuis
87	Arend Blank	bode bij Drechteland	huis
88	Reinier Hilles	sjuwerman	huis en erf
89	weduwe Jan Groen	winkelier	huis en erf
90	Mozes David du Mosch	koopman	stal en erf
91	idem	idem	huis
92	idem	idem	stal
93	weduwe Willem de Plot		tuin
94	Jan Lourensz Engel	schoolmeester	tuin
95	Mozes David du Mosch	koopman	pakhuis
96	Dirk Eijsker	mandenmaker	erf
97	de stad Hoorn		erf
98	weduwe Willem de Plot		huis en erf
99	Mozes David du Mosch	koopman	huis en erf
100	idem	idem	huis
101	idem	idem	huis en erf
102	Jan Mueller	sjuwerman	huis en erf
103	Hendrik Hulleman	tapper	huis en erf
104	de gemeente Hoorn		erf
105	Mozes David du Mosch	koopman	erf
106	weduwe Wessel Spoelder		huis en erf
107	Jan Stork	timmerman	huis en erf
108	C. van Hommerich	rentenier	huis en erf
109	idem	idem	huis en erf
110	Gijsbert Ferdinand Oortgijzen	koppendraaier	tuin
111	Jan van Kessel	tapper	huis en erf
112	Arend Bent	beurtschipper	huis en erf
113	erven Matthijs Nuijzel	tapper	huis en erf
114	de stad Hoorn		pakhuis

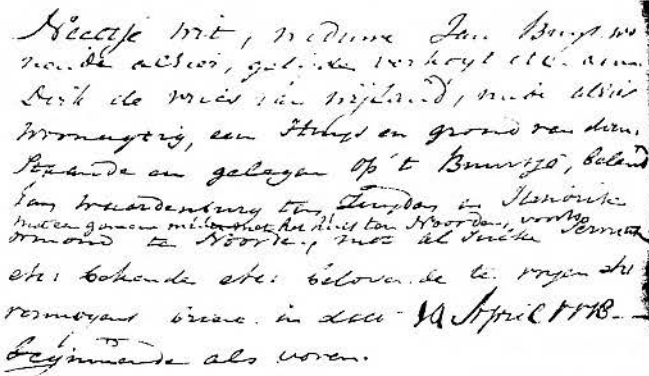
Kadastrale kaart 1882.

Eigenaren in 1882

Kad.nr.	naam eigenaar	beroep	aard eigendom
84	gemeente Hoorn		stal
85	idem		magazijn militaire dienst
1404	Teunis Blokker	winkelier	huis en erf
1405	idem	idem	huis en erf
1406	Pieter Bakker	tuinman	huis en erf
2554	Hendrik Bierenbroodspot	timmerman	huis en erf
2555	idem	idem	huis en erf
2556	weduwe Jan Picart		huis en erf
2557	idem		huis en erf
3163	idem		huis en erf
3162	idem		huis en erf
2825	Hoornsche Machinale Boterfabriek		huis
2826	idem		huis
2827	idem		huis
3362	idem		erf
3363	Egbertus Bernardus Scheuen en consorten	expediteur	boterfabriek, loods en erf
2875	Jacob Zeijlemaker	aannemer	huis
2876	idem	idem	huis
2918	idem	idem	huis
2877	idem	idem	loods
2878	idem	idem	loods
2919	idem	idem	bergplaats en erf
102	Hendrik Jan Goedhart	goudsmid	huis en erf
103	idem	idem	huis en erf
2120	Thames van der Lee	slachter	huis en erf
2121	Joseph David du Mosch	koopman	uitgang
106	Jan Bleijs	timmerman	huis en erf
2282	idem	idem	huis en erf
2283	idem	idem	huis en erf
108	idem	idem	huis en erf
109	idem	idem	huis en erf
2066	Hendrik Bierenbroodspot	timmerman	huis en erf
2065	idem	idem	huis en erf
2064	idem	idem	huis en erf
2063	idem	idem	huis en erf
3165	Thames van der Lee	slachter	huis en erf
3164	idem	idem	huis en erf
112	weduwe Nicolaas Overtoom	tapster	huis en erf
1465	Hendrik Bierenbroodspot	timmerman	huis
1464	Klaas Houten	tuinman	huis en erf
114	gemeente Hoorn		pakhuis en keuken kazerne

De straatnaam Buurtje zijn we tot nu toe in de archieven niet eerder tegengekomen dan in 1778. Dan verkoopt Neeltje Wit, weduwe van Jan Buijs, een 'huys en grond van dien, staande en gelegen op 't Buurtje'. (1) Velius en Klaas van Voorst noemen de naam niet, evenmin Gonnet in zijn inventaris van het stadsarchief.

Neeltje Wit, weduwe Jan Buijs
naar de acten, gelijke verhoel etc. om
te bek de vrees van nijland, met alle
woningrij, een stekel en grond van dien
staande en gelegen op 't Buurtje, beland
van breydenburg ten Turfday in Hoorn
met een gemen milidrecht te Hoorn, vroeger
ommond te Hoorn, met al de
etc. behande etc. belovende te vryen de
vermoyen bren. in d. d. 11 April 1778
begynnen als voren.

Eigenaren

Bij de invoering van het kadaster in 1832 was het terrein van Buurtje 1 t/m 4 onbebouwd. Het kreeg de kadastrale aanduiding: 'sectie A nummer 110'.

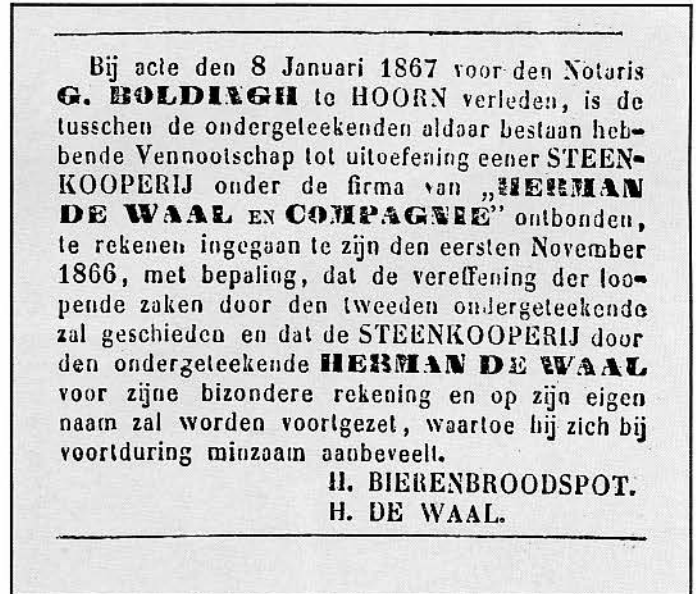
Eigenaar was toen Gijsbert Ferdinand Oortgijsen, een uit Medemblik afkomstige kaaskoppendraaier, die het in 1826 via een onderhandse akte van een ons onbekende persoon had gekocht. Oortgijsen was in 1771 in een luthers gezin in Medemblik geboren. Hij begon later in de Nieuwsteeg in Hoorn een hout- of koppendraaierij, ter plaatse van de huidige nummers 29 t/m 35; hij had er ook zijn woonhuis, een pakhuis en een stal. Voorts bezat hij nog een erf aan het glop naast Gedempte Turfhaven 50 en een huis en erf in de Nieuwsteeg, nu nummer 55. Oortgijsen overleed op 13 december 1850, 79 jaar oud.

Tweeënehalf jaar eerder, op 13 april 1848, had hij het stuk grond aan het Buurtje voor f 125,— verkocht aan Herman de Waal en Hendrik Bierenbroodspot. (2) Die hadden samen een steenkoperij, waarvoor ze op 13 april 1852 een vennootschap oprichtten onder de firma 'Herman de Waal en Compagnie'. Het bedrijf was gevestigd aan de Turfhaven tegenover het Buurtje.

Herman de Waal was in 1805 in Hoorn geboren; hij vertrok in 1871 naar Haarlem na nog vijf jaar de steenkoperij alleen te hebben gedreven. De vennootschap met Hendrik Bierenbroodspot is per 1 november 1866 opgeheven. Bij de boedelscheiding op 8 januari 1867 werd het stuk grond aan het Buurtje, nu aangeduid als tuin, toegewezen aan Hendrik Bierenbroodspot. (3) Het werd gewaardeerd op f 150,—. Het bleef vervolgens 110 jaar lang in het bezit van dezelfde familie.

Hendrik Bierenbroodspot (1804-1891) stamde uit een oud Hoorns schippersgeslacht. (4) Zijn eigenlijke beroep was timmerman, later aannemer. Hij woonde aan de Ramen 19. Nog in 1867 bouwde hij vier woningen op het terrein aan het Buurtje. De huisjes, gelegen in wijk 1, kregen de huisnummers 74a, 74b, 74c en 74d. We gaan er vanuit dat dit respectievelijk de huidige nummers 1, 2, 3 en 4 zijn, al hebben we daarvoor nog geen sluitend bewijs gevonden. Kadatraal kregen ze de nummers A 2063 t/m 2066.

Na het overlijden van Hendrik kwam zijn dochter Anna Maria Bierenbroodspot (1830-1915) in het bezit van de wonin-

Bij acte den 8 Januari 1867 voor den Notaris **G. BOLDINGH** te HOORN verleden, is de tusschen de ondergeteekenden aldaar bestaan hebbende Vennootschap tot uitoefening eener **STEENKOOPERIJ** onder de firma van „**HERMAN DE WAAL EN COMPAGNIE**” ontbonden, te rekenen ingegaan te zijn den eersten November 1866, met bepaling, dat de vereffening der loopende zaken door den tweeden ondergeteekende zal geschieden en dat de **STEENKOOPERIJ** door den ondergeteekende **HERMAN DE WAAL** voor zijne bijzondere rekening en op zijn eigen naam zal worden voortgezet, waartoe hij zich bij voortdoring minzaam aanbeveelt.

H. BIJERENBROODSPOT.
H. DE WAAL.

gen. Zij was getrouwd geweest met de jonggestorven timmermansknecht Hendrik Maas uit Schellinkhout en verdiende haar brood als melkverkoopster. Ze woonde aan het Kerkplein 4. Haar zoon Evert Maas, geboren in 1859, werd in 1916 de volgende eigenaar. Ook hij oefende het beroep van melkverkoper uit. Hij woonde in de Pakhuissteeg 8. In december 1919 moest hij worden opgenomen in het Provinciaal Ziekenhuis in Bloemendaal.

Een dochter van Evert, Helena Jacoba Maas, trouwde op 8 mei 1914 met Jan Schermerhorn. (5) Deze was geboren in Koedijk, maar al vanaf zijn vierde woonachtig in Hoorn aan het Keern 15, waar zijn vader een café dreef. Later werd Jan zelf caféhouder en zijn vader veehandelaar. Bij de boedelscheiding van zijn schoonvader in 1926 kreeg Jan Schermerhorn de panden aan het Buurtje. De nummers 1, 2 en 3 verkocht hij in 1977 voor f 66.000,— aan de gemeente Hoorn. (6)

Nummer 4 had hij al eerder aan een particulier verkocht. Jan Schermerhorn is op 11 januari 1985 op 97-jarige leeftijd overleden.

En dit jaar dan komen de nummers 1 en 2 in het bezit van 'Oud-Hoorn'.

Buurtje 1921

WONING-ONDERZOEK (1903)

Onderzoek No. *38*

		I.			II.			III.																																																																	
1	Datum der opname	<i>19 Augustus</i>																																																																							
2	Waar ligt het gebouw waarmede de woning zich bevindt? Straat en huisnummer	<i>Vuurijfe No 2</i>																																																																							
3	Hoeveel woningen bevat het gebouw?	<i>een</i>																																																																							
4	Wie is eigenaar? Naam en voorletter Woonplaats Beroep	<i>Wed. Maas achter de kerk molenaar</i>																																																																							
5	Hoe is de woning gelegen? A aan straat, graacht, plein B slop, poort, hofje, nauwe steeg, binnenplaats Welke is de laatste gevelde hoogte van het tegenoverliggend bouwwerk?	<i>Graacht</i>																																																																							
6	Hoe is de ligging der woning in het gebouw?	<table border="1"> <tr> <th colspan="3">Aftrek</th> <th colspan="3">B.</th> </tr> <tr> <td>I</td> <td colspan="2"><i>3</i></td> <td colspan="2"><i>Begane grond</i></td> <td colspan="2"></td> </tr> <tr> <td>II</td> <td colspan="2"></td> <td colspan="2"></td> <td colspan="2"></td> </tr> <tr> <td>III</td> <td colspan="2"></td> <td colspan="2"></td> <td colspan="2"></td> </tr> </table>									Aftrek			B.			I	<i>3</i>		<i>Begane grond</i>				II							III																																										
Aftrek			B.																																																																						
I	<i>3</i>		<i>Begane grond</i>																																																																						
II																																																																									
III																																																																									
7	Hoogte ligging benedenloer ten opzichte van straat of weg langs het gebouw	<i>5 cels + de straat</i>																																																																							
8	Is de toegang naar de woning gemeenschappelijk? Zoo ja, hoe veel woningen maken daar gebruik?	<i>Neen</i>																																																																							
9	Behoort bij de woning een erf van of achter? Zoo ja, welke is de oppervlakte? Hoogte ligging ten opzichte van straat of weg langs het gebouw	<i>ja</i> <i>5 10 x 4.25 cels</i>																																																																							
10	Is de woning bewoond? Zoo ja, wie is hoofdbewoner?	<table border="1"> <tr> <td colspan="3">naam en voornaam</td> <td colspan="3"><i>Wed. van Diek - Stam</i></td> </tr> <tr> <td colspan="3">beroep</td> <td colspan="3"><i>waschvrouw</i></td> </tr> <tr> <td colspan="3">at of niet bediend</td> <td colspan="3"></td> </tr> </table>									naam en voornaam			<i>Wed. van Diek - Stam</i>			beroep			<i>waschvrouw</i>			at of niet bediend																																																		
naam en voornaam			<i>Wed. van Diek - Stam</i>																																																																						
beroep			<i>waschvrouw</i>																																																																						
at of niet bediend																																																																									
10	Hoe groot is het aantal bewoners behorende tot het gezin van den hoofdbewoner?	<table border="1"> <tr> <th colspan="3">Boven 10 jaar</th> <th colspan="3">Beneden 10 jaar</th> <th colspan="3">Totaal</th> </tr> <tr> <td>M</td> <td>V</td> <td></td> <td>M</td> <td>V</td> <td></td> <td>M</td> <td>V</td> <td></td> </tr> <tr> <td><i>1</i></td> <td><i>3</i></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td><i>1</i></td> <td><i>3</i></td> <td></td> </tr> </table>									Boven 10 jaar			Beneden 10 jaar			Totaal			M	V		M	V		M	V		<i>1</i>	<i>3</i>					<i>1</i>	<i>3</i>																																					
Boven 10 jaar			Beneden 10 jaar			Totaal																																																																			
M	V		M	V		M	V																																																																		
<i>1</i>	<i>3</i>					<i>1</i>	<i>3</i>																																																																		
11	Zijn er bewoners niet tot het gezin behorende? Zoo ja, welke? Naam en beroep	<table border="1"> <tr> <th>Mannen</th> <th>Vrouwen</th> <th>Totaal</th> </tr> <tr> <td><i>Neen</i></td> <td><i>Neen</i></td> <td></td> </tr> </table>									Mannen	Vrouwen	Totaal	<i>Neen</i>	<i>Neen</i>																																																										
Mannen	Vrouwen	Totaal																																																																							
<i>Neen</i>	<i>Neen</i>																																																																								
12	Hoe groot is het aantal vertrekken? Hoedlang worden zij gebruikt?	<table border="1"> <tr> <td>I</td> <td colspan="2"></td> <td colspan="2"></td> <td colspan="2"></td> </tr> <tr> <td>II</td> <td colspan="2"></td> <td colspan="2"></td> <td colspan="2"></td> </tr> <tr> <td>III</td> <td colspan="2"></td> <td colspan="2"></td> <td colspan="2"></td> </tr> </table>									I							II							III																																																
I																																																																									
II																																																																									
III																																																																									
13	Welke zijn de afmetingen der vertrekken? Lengte M Breedte M Oppervlakte M ² Hoogte M Voorloopge inhoud M ³ Aftrek voor insprengende boeken M ³ Bijlt Bijltellen voor late-lenen en alken M ³ Inhoud M ³	<table border="1"> <tr> <th colspan="3">I.</th> <th colspan="3">II.</th> <th colspan="3">III.</th> </tr> <tr> <td>Lengte M</td> <td><i>2.90 cels</i></td> <td></td> <td><i>3.90 cels</i></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Breedte M</td> <td><i>2.40</i></td> <td></td> <td><i>2.90</i></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Oppervlakte M²</td> <td><i>6.96</i></td> <td></td> <td><i>11.31</i></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Hoogte M</td> <td><i>2.90</i></td> <td></td> <td><i>2.90</i></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Voorloopge inhoud M³</td> <td></td> <td></td> <td><i>32.799</i></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Aftrek voor insprengende boeken M³</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Bijlt</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Bijltellen voor late-lenen en alken M³</td> <td></td> <td></td> <td><i>12.760</i></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Inhoud M³</td> <td><i>20.104</i></td> <td></td> <td><i>45.559</i></td> <td></td> <td></td> </tr> </table>									I.			II.			III.			Lengte M	<i>2.90 cels</i>		<i>3.90 cels</i>			Breedte M	<i>2.40</i>		<i>2.90</i>			Oppervlakte M ²	<i>6.96</i>		<i>11.31</i>			Hoogte M	<i>2.90</i>		<i>2.90</i>			Voorloopge inhoud M ³			<i>32.799</i>			Aftrek voor insprengende boeken M ³						Bijlt						Bijltellen voor late-lenen en alken M ³			<i>12.760</i>			Inhoud M ³	<i>20.104</i>		<i>45.559</i>		
I.			II.			III.																																																																			
Lengte M	<i>2.90 cels</i>		<i>3.90 cels</i>																																																																						
Breedte M	<i>2.40</i>		<i>2.90</i>																																																																						
Oppervlakte M ²	<i>6.96</i>		<i>11.31</i>																																																																						
Hoogte M	<i>2.90</i>		<i>2.90</i>																																																																						
Voorloopge inhoud M ³			<i>32.799</i>																																																																						
Aftrek voor insprengende boeken M ³																																																																									
Bijlt																																																																									
Bijltellen voor late-lenen en alken M ³			<i>12.760</i>																																																																						
Inhoud M ³	<i>20.104</i>		<i>45.559</i>																																																																						
14	Zijn er behalve de reeds vermeldde vertrekken nog andere ruimten in de woning? Zoo ja, op te geven den aard het gebruik en de ligging	<i>Een bergzolder</i>																																																																							
15	Welke zijn de afmetingen der woning ter berekening der inwendige oppervlakte? De oppervlakte van bijgebouwtjes?	<i>3.90 x 6.50 cels</i> <i>440 cels</i>																																																																							
16	Welke zijn de afmetingen der vensters in de vertrekken? Lengte M Breedte M Oppervlakte M ² Zijn zij vast of beweegbaar? Van waar ontvanguen zij hun licht?	<table border="1"> <tr> <td>Lengte M</td> <td><i>1.95 cels</i></td> <td><i>1.95 cels</i></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Breedte M</td> <td><i>1.80</i></td> <td><i>0.90</i></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Oppervlakte M²</td> <td><i>3.51</i></td> <td><i>1.755</i></td> <td></td> </tr> </table> <i>Schuivend schijf</i> <i>Zuid - Oost en Noord - West</i>									Lengte M	<i>1.95 cels</i>	<i>1.95 cels</i>		Breedte M	<i>1.80</i>	<i>0.90</i>		Oppervlakte M ²	<i>3.51</i>	<i>1.755</i>																																																				
Lengte M	<i>1.95 cels</i>	<i>1.95 cels</i>																																																																							
Breedte M	<i>1.80</i>	<i>0.90</i>																																																																							
Oppervlakte M ²	<i>3.51</i>	<i>1.755</i>																																																																							
17	Hoeveel personen vinden hun slaapplaats in elk der vertrekken?	<table border="1"> <tr> <th colspan="2">Boven 10 jaar</th> <th colspan="2">Beneden 10 jaar</th> <th colspan="2">Totaal</th> </tr> <tr> <td>M</td> <td>V</td> <td>M</td> <td>V</td> <td>M</td> <td>V</td> </tr> <tr> <td><i>3</i></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td><i>3</i></td> <td></td> </tr> </table>									Boven 10 jaar		Beneden 10 jaar		Totaal		M	V	M	V	M	V	<i>3</i>				<i>3</i>																																														
Boven 10 jaar		Beneden 10 jaar		Totaal																																																																					
M	V	M	V	M	V																																																																				
<i>3</i>				<i>3</i>																																																																					
18	Zijn er in één vertrek meerdere slaapplaatsen? Zoo ja, zijn deze afgescheiden? Op welke wijze?	<i>ja twee bedsteden</i> <i>door een kast</i> <i>met schotwerk</i>																																																																							
19	Wordt door een of meer personen geslapen in andere ruimten dan die, welke als vertrek zijn aangegeven? Zoo ja, waar? Door hoeveel personen?	<i>ja</i> <i>op den zolder</i> <i>1 persoon</i>																																																																							
20	Waaruit bestaat de dakbedekking? Is de zolder beschoten? Zijn een of meer buitenmuren der woning van leet, zoo ja, welke? Hoe zwaar zijn de steenen buitenwanden?	<i>uit pannen</i> <i>neen</i> <i>neen</i> <i>de waaldaken</i>																																																																							
21	Welke is de wijze van watervoorziening? Eigen of gemeenschappelijk? Hoeveel woningen maken er gebruik van? Ligging en afstand van de woning?	<i>regenput gemeenschappelijk</i> <i>eigen</i> <i>neen</i> <i>3 cels</i>																																																																							
22	Heeft de woning eigen of gemeenschappelijk privaat? Waar en op welken afstand van de woning en de walstoeppen gelegen? Indien gemeenschappelijk voor hoeveel woningen?	<i>eigen</i> <i>op het erf vlak aan de woning</i>																																																																							
23	Hoe is de inrichting van het privaat? Al of niet afsluitbaar? Is het in gemeenschap met de buitenruimte, en zoo ja, op welke wijze?	<i>normaal behoud</i> <i>afsluitbaar.</i> <i>door de deur.</i>																																																																							
24	Waar is de heerput gelegen?																																																																								
25	Is er gelegenheid tot looing van huisvuilwater, zoo ja, welke?	<i>door een goot langs achterkant perceel naar de graacht</i>																																																																							
26	Wordt een gedeelte der woning of bijbehorend erf gebezigd tot het houden van dieren? Zoo ja, welke dieren en waar?	<i>ja</i> <i>kippen</i>																																																																							
27	Zijn in de onmiddellijke omgeving toestanden op te merken, waarvan anderszins invloed op de woning is te verwachten?	<i>Neen</i>																																																																							
28	Welke der hieronder genoemde gebreken heeft de woning? Onvolledigheid van een of ander onderdeel Voelt, lekkage, rook, stank Ongehoorde andere gebreken	<i>vocht</i>																																																																							
29	Voor hoeveel tijd wordt de huur aangegaan? Welke is de huurprijs der woning? Worpen door den huurder nog andere kosten buiten de opgegeven huur betaald (onderhoud, enz.) of huur voor afzonderlijke bijgebouwtjes?	<i>voor een week</i> <i>fl. 60 per "</i>																																																																							
30	Opmerkingen	<i>Ondertekening v/d Onderzoeker</i> <i>Phetj</i>																																																																							

Bewoners

Bij dit artikel zijn staten van hoofdbewoners van de vier panden opgenomen. Deze gegevens zijn met veel moeite uit de bevolkingsregisters opgediept. Ze moeten met de grootst mogelijke voorzichtigheid worden gehanteerd. Er is in de bevolkingsregisters nogal eens geknoeid met de huisnummers, terwijl er ook de nodige fouten zijn gemaakt. Een ver-

andering van het huisnummer kan zowel een verhuizing als het herstellen van een vergissing inhouden. Het is dus niet 100% zeker dat de betreffende personen ook werkelijk in het pand gewoond hebben. Daarvoor is nader onderzoek nodig. De volgorde van de hoofdbewoners is zeer bij benadering vastgesteld, aangezien in de bevolkingsregisters tot ongeveer 1935 verhuizingen binnen de gemeente wel werden aangetekend, maar zonder datum.

WONING-ONDERZOEK (1903)

1	Datum der opname	<i>19 Augustus</i>																																										
2	Waar ligt het gebouw waarin de woning zich bevindt? Straat en huisnummer	<i>Buurste n° 3</i>																																										
3	Hoeveel woningen bevat het gebouw?	<i>één</i>																																										
4	Wie is eigenaar? Naam en voorletter Woonplaats: Beroep	<i>Wied Meas. Binnenboordjeput Kerkplein n° 4 Stekelijzer</i>																																										
5	Hoe is de woning gelegen? A aan straat, gracht, plem B slop, poort, hofje, nauwe steeg C binnenplaats Welke is in het laatste geval de hoogte van het tegenoverliggend bouw-werk?	<i>Gracht</i>																																										
6	Hoe is de toegang der woning in het gebouw?	Vertrek																																										
		I	<i>A</i>	<i>50</i>																																								
		II	<i>A</i>																																									
		III																																										
7	Hoogte toegang ten opzichte van straat of weg langs het gebouw	<i>50 cm + de straat</i>																																										
8	Is de toegang naar de woning gemeenschappelijk? Zoo ja, hoewel woningen maken daar van gebruik?	<i>neen</i>																																										
9	Behoort bij de woning een oef voor of achter? Zoo ja, welke is de oppervlakte? Hoogte toegang ten opzichte van straat of weg langs het gebouw	<i>Ja aan de achterzijde 24 m² 40 cm + de straat</i>																																										
10	Is de woning bewoond? Zoo ja, wie is hoofdbewoner?	naam en voornaam beroep al of niet gedeeld	<i>Wied 7° Burg. Bekker Ja</i>																																									
	Hoe groot is het aantal bewoners, behorende tot het gezin van den hoofdbewoner?		<table border="1"> <tr> <td></td> <td>Hoven 10 jaar</td> <td>Beneden 10 jaar</td> <td>Totaal</td> </tr> <tr> <td></td> <td>M</td> <td>V</td> <td>M</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>2</td> </tr> </table>			Hoven 10 jaar	Beneden 10 jaar	Totaal		M	V	M				2																												
	Hoven 10 jaar	Beneden 10 jaar	Totaal																																									
	M	V	M																																									
			2																																									
11	Zijn er bewoners niet tot het gezin behorende? Zoo ja, welke? Naam en beroep	Mannen	Vrouwen	Totaal																																								
		<i>één</i>	<i>één</i>																																									
12	Hoe groot is het aantal vertrekken? Hoeveel worden zij gebruikt?	I	II	III																																								
13	Welke zijn de afmetingen der vertrekken? Langte M Breedte M Oppervlakte M ² Hoogte M Voorloopige afstand M Aftrek voor inspringende hoeken M Bijlt Bijltellen voor bestelsteenen en koven M ² Inhoud M ³	<table border="1"> <tr> <td></td> <td>I</td> <td>II</td> <td>III</td> </tr> <tr> <td>Langte M</td> <td><i>2,90</i></td> <td><i>3,90</i></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Breedte M</td> <td><i>2,40</i></td> <td><i>2,90</i></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Oppervlakte M²</td> <td><i>6,96</i></td> <td><i>11,31</i></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Hoogte M</td> <td><i>2,90</i></td> <td><i>2,99</i></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Voorloopige afstand M</td> <td><i>21,104</i></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Aftrek voor inspringende hoeken M</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Bijlt</td> <td><i>6,995</i></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Bijltellen voor bestelsteenen en koven M²</td> <td><i>21,119</i></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Inhoud M³</td> <td></td> <td><i>32,605</i></td> <td></td> </tr> </table>				I	II	III	Langte M	<i>2,90</i>	<i>3,90</i>		Breedte M	<i>2,40</i>	<i>2,90</i>		Oppervlakte M ²	<i>6,96</i>	<i>11,31</i>		Hoogte M	<i>2,90</i>	<i>2,99</i>		Voorloopige afstand M	<i>21,104</i>			Aftrek voor inspringende hoeken M				Bijlt	<i>6,995</i>			Bijltellen voor bestelsteenen en koven M ²	<i>21,119</i>			Inhoud M ³		<i>32,605</i>	
	I	II	III																																									
Langte M	<i>2,90</i>	<i>3,90</i>																																										
Breedte M	<i>2,40</i>	<i>2,90</i>																																										
Oppervlakte M ²	<i>6,96</i>	<i>11,31</i>																																										
Hoogte M	<i>2,90</i>	<i>2,99</i>																																										
Voorloopige afstand M	<i>21,104</i>																																											
Aftrek voor inspringende hoeken M																																												
Bijlt	<i>6,995</i>																																											
Bijltellen voor bestelsteenen en koven M ²	<i>21,119</i>																																											
Inhoud M ³		<i>32,605</i>																																										
14	Zijn er behalve de reeds vermeldde vertrekken nog andere ruimten in de woning? Zoo ja, op te geven den aard, het gebruik en de ligging	<i>Een bergplaats</i>																																										
15	Welke zijn de afmetingen der woning ten opzichte der meestste oppervlakte? De oppervlakte van bygebouwtjes?	<i>390 M x 6,50 M 2,65 m²</i>																																										
16	Welke zijn de afmetingen der vensters in de vertrekken? Langte M Breedte M Oppervlakte M ² Zijn zij vast of beweegbaar? Van waar ontvangen zij hun licht?	<table border="1"> <tr> <td></td> <td>L</td> <td>II</td> <td>III</td> </tr> <tr> <td>Langte M</td> <td><i>1,95</i></td> <td><i>1,95</i></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Breedte M</td> <td><i>1,80</i></td> <td><i>0,90</i></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Oppervlakte M²</td> <td><i>3,51</i></td> <td><i>1,755</i></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Zijn zij vast of beweegbaar?</td> <td><i>beweegbaar</i></td> <td><i>beweegbaar</i></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Van waar ontvangen zij hun licht?</td> <td><i>W</i></td> <td><i>W</i></td> <td></td> </tr> </table>				L	II	III	Langte M	<i>1,95</i>	<i>1,95</i>		Breedte M	<i>1,80</i>	<i>0,90</i>		Oppervlakte M ²	<i>3,51</i>	<i>1,755</i>		Zijn zij vast of beweegbaar?	<i>beweegbaar</i>	<i>beweegbaar</i>		Van waar ontvangen zij hun licht?	<i>W</i>	<i>W</i>																	
	L	II	III																																									
Langte M	<i>1,95</i>	<i>1,95</i>																																										
Breedte M	<i>1,80</i>	<i>0,90</i>																																										
Oppervlakte M ²	<i>3,51</i>	<i>1,755</i>																																										
Zijn zij vast of beweegbaar?	<i>beweegbaar</i>	<i>beweegbaar</i>																																										
Van waar ontvangen zij hun licht?	<i>W</i>	<i>W</i>																																										
17	Hoeveel personen vinden hun slaapplaats in elk der vertrekken?	Hoven 10 jaar	Beneden 10 jaar	Totaal																																								
		M	V	M																																								
			2																																									
18	Zijn er één vertrek meerdere slaapplaatsen? Zoo ja, zijn deze afgescheiden? Op welke wijze?	<i>Ja, twee besteden; door een kast; brek schotwerk</i>																																										
19	Wordt door een of meer personen geslapen in andere ruimten dan die, welke als vertrek zijn aangegeven? Zoo ja, waar? Door hoeveel personen?	<i>neen</i>																																										
20	Waaruit bestaat de dakbedekking? Is de zolder beschoten? Zijn een of meer battenmeren der woning van hout zoo ja, welke? Hoe zwaar zijn de steenen battenwanden?	<i>uit pannen neen neen A Waalvoorn</i>																																										
21	Welke is de wijze van watervoorziening? Eigen of gemeenschappelijk? Hoeveel woningen maken er gebruik van? Ligging en afstand van de woning?	<i>Regenbad (gemetseld) eigen één 300 M</i>																																										
22	Heeft de woning eigen of gemeenschappelijk privaat? Waar en op welken afstand van de woning en de walstroepen gelegen? Indien gemeenschappelijk, voor hoeveel woningen?	<i>eigen Wast.</i>																																										
23	Hoe is de afdichting van het privaat? Al of niet afsluitbaar? Is het in gemeenschap met de buiten-ruimte, en zoo ja, op welke wijze?	<i>één; afsluitbaar; door de deur</i>																																										
24	Waar is de beerput gelegen?	<i>—</i>																																										
25	Is er gelegenheid tot loozing van bus- of afwater, zoo ja, welke?	<i>langs de aangrensende perceel, door den goot.</i>																																										
26	Wordt een gedeelte der woning of bybehoorend erf gebezigd tot het houden van dieren? Zoo ja, welke dieren en waar?	<i>neen.</i>																																										
27	Zijn er de onmiddellijke omgeving van naburige invloed op de woning is te verwachten?	<i>neen</i>																																										
28	Welke der hieronder genoemde gebreken heeft de woning? Onvoldoende lichtheid van een of ander opstudeer- Vocht lekkage, rook, stank Onnodige andere gebreken	<i>geen, vochtlig, lekkage en stank van de Gracht</i>																																										
29	Voor hoeveel tijd wordt de huur aangegeven? Welke is de huurprijs der woning? Worden door den huurder nog andere kosten buiten de opgegeven huur betaald (onderhoud, enz) of juist voor zoodanige bygebouwtjes?	<i>van meet tot meet f 1,60 per week</i>																																										
30	Opmerkingen	<p>Ondertekening van Onderzoeker</p> <p><i>Een benaamde afmetingen begrijpen de gehele woning</i></p> <p><i>J. L. de G.</i></p>																																										

De huidige toestand

De huisjes zijn gebouwd onder één kap, waarbij de buitenste woningen aan de zijkant zijn afgewolfd. De opbouw is erg eenvoudig: rondom halfsteens metselwerk met halfsteens keukenuitbouw. Er is een machinale rode baksteen van een groot formaat toegepast.

In de gevel is boven de kozijnen een figuratie van gele baksteen aangebracht. De keukenaanbouw met rookkanaal is bepleisterd. Ook zijn er gietijzeren balkankers gebruikt. Oorspronkelijk zaten er schuiframen met roedeverdeling in de kozijnen. Dit is in nummer 4 nog terug te vinden. Inpandig bevatten de woningen een zogenaamde laddertrapconstructie, toegankelijk via een kast. Deze constructie

1	Datum der opname	<i>20 Augustus</i>																																
2	Waar ligt het gebouw waaraan de woning zek. bevond? Straat en huisnummer	<i>Buurste N:4</i>																																
3	Hoeveel woningen bevat het gebouw?	<i>een</i>																																
4	Wie is eigenaar? Naam en voornamen Woonplaats Beroep	<i>Wied de Groot Bierambroodspol Kerkplein N:4 Abbeholpster</i>																																
5	Hoe is de woning gelegen? A aan straat, geacht plein B slop, poort hofje, nauwe steeg, binnenplaats Welke is het laatste geval de hoogte van het tegenoverliggend bouw-werk?	<i>Geacht</i>																																
6	Hoe is de ligging der woning in het gebouw?	<table border="1"> <tr> <td>Afmeting</td> <td colspan="2"></td> </tr> <tr> <td>I</td> <td><i>4 1/2</i></td> <td><i>30</i></td> </tr> <tr> <td>II</td> <td><i>4 1/2</i></td> <td></td> </tr> <tr> <td>III</td> <td></td> <td></td> </tr> </table>			Afmeting			I	<i>4 1/2</i>	<i>30</i>	II	<i>4 1/2</i>		III																				
Afmeting																																		
I	<i>4 1/2</i>	<i>30</i>																																
II	<i>4 1/2</i>																																	
III																																		
7	Hoogte lagging tusschen vloer ten opzichte van straat of weg langs het gebouw	<i>10 cm + de straat</i>																																
8	Is de toegang naar de woning gemeenschappelijk? Zoo ja, hoeveel woningen maken daarvan gebruik?	<i>neen</i>																																
9	Behoort bij de woning een erf van of achter? Zoo ja, welke is de oppervlakte? Hoogte lagging ten opzichte van straat of weg langs het gebouw	<i>Ja achter de woning; 2350 el² 6 cm + de straat</i>																																
10	Is de woning bewoond? Zoo ja, wie is hoofdbewoner? naam en voornaam beroep a. of met medebew.	<table border="1"> <tr> <td>naam en voornaam</td> <td colspan="2"><i>W. J. Appelman</i></td> </tr> <tr> <td>beroep</td> <td colspan="2"><i>Rechtshandelaar</i></td> </tr> <tr> <td>a. of met medebew.</td> <td colspan="2"><i>20 el²</i></td> </tr> </table>			naam en voornaam	<i>W. J. Appelman</i>		beroep	<i>Rechtshandelaar</i>		a. of met medebew.	<i>20 el²</i>																						
naam en voornaam	<i>W. J. Appelman</i>																																	
beroep	<i>Rechtshandelaar</i>																																	
a. of met medebew.	<i>20 el²</i>																																	
11	Hoe groot is het aantal bewoners behoorende tot het gezin van den hoofdbewoner?	<table border="1"> <tr> <td>Bewonen in 1 jaar</td> <td>Bewonen in 2 jaar</td> <td>Totaal</td> </tr> <tr> <td>M + V</td> <td>M + V</td> <td>M + V</td> </tr> <tr> <td><i>1 + 2</i></td> <td></td> <td></td> </tr> </table>			Bewonen in 1 jaar	Bewonen in 2 jaar	Totaal	M + V	M + V	M + V	<i>1 + 2</i>																							
Bewonen in 1 jaar	Bewonen in 2 jaar	Totaal																																
M + V	M + V	M + V																																
<i>1 + 2</i>																																		
11	Zijn er bewoners niet tot het gezin behoorende? Zoo ja, welke? Naam en beroep	<table border="1"> <tr> <td>Mannen</td> <td>Vrouwen</td> <td>Totaal</td> </tr> <tr> <td><i>neen</i></td> <td><i>neen</i></td> <td></td> </tr> </table>			Mannen	Vrouwen	Totaal	<i>neen</i>	<i>neen</i>																									
Mannen	Vrouwen	Totaal																																
<i>neen</i>	<i>neen</i>																																	
12	Hoe groot is het aantal vertrekken? Hoelang worden zij gebruikt?	<table border="1"> <tr> <td>I</td> <td colspan="2"></td> </tr> <tr> <td>II</td> <td colspan="2"></td> </tr> <tr> <td>III</td> <td colspan="2"></td> </tr> </table>			I			II			III																							
I																																		
II																																		
III																																		
13	Welke zijn de afmetingen der vertrekken? Langte M Breedte M Oppervlakte M ² Hoogte M Voorloopge inhoud M ³ Aftrek voor insprongende hoeken M ³ Bijlt Bytellen voor besteden en andere koozen M ³ Inhoud M ³	<table border="1"> <tr> <td>I</td> <td>II</td> <td>III</td> </tr> <tr> <td>Langte M</td> <td><i>2,96</i></td> <td><i>2,33</i></td> </tr> <tr> <td>Breedte M</td> <td><i>2,91</i></td> <td><i>3,00</i></td> </tr> <tr> <td>Oppervlakte M²</td> <td><i>11,52</i></td> <td><i>7,00</i></td> </tr> <tr> <td>Hoogte M</td> <td><i>2,90</i></td> <td><i>2,90</i></td> </tr> <tr> <td>Voorloopge inhoud M³</td> <td><i>33,400</i></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Aftrek voor insprongende hoeken M³</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Bijlt</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Bytellen voor besteden en andere koozen M³</td> <td><i>2,910</i></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Inhoud M³</td> <td><i>41,310</i></td> <td><i>20,445</i></td> </tr> </table>			I	II	III	Langte M	<i>2,96</i>	<i>2,33</i>	Breedte M	<i>2,91</i>	<i>3,00</i>	Oppervlakte M ²	<i>11,52</i>	<i>7,00</i>	Hoogte M	<i>2,90</i>	<i>2,90</i>	Voorloopge inhoud M ³	<i>33,400</i>		Aftrek voor insprongende hoeken M ³			Bijlt			Bytellen voor besteden en andere koozen M ³	<i>2,910</i>		Inhoud M ³	<i>41,310</i>	<i>20,445</i>
I	II	III																																
Langte M	<i>2,96</i>	<i>2,33</i>																																
Breedte M	<i>2,91</i>	<i>3,00</i>																																
Oppervlakte M ²	<i>11,52</i>	<i>7,00</i>																																
Hoogte M	<i>2,90</i>	<i>2,90</i>																																
Voorloopge inhoud M ³	<i>33,400</i>																																	
Aftrek voor insprongende hoeken M ³																																		
Bijlt																																		
Bytellen voor besteden en andere koozen M ³	<i>2,910</i>																																	
Inhoud M ³	<i>41,310</i>	<i>20,445</i>																																
14	Zijn er behalve de reeds vermeldde vertrekken nog andere ruimten in de woning? Zoo ja, op te geven den aard, het gebruik en de ligging	<i>neen</i>																																
15	Welke zijn de afmetingen der woning ter berekening der inwendige oppervlakte? De oppervlakte van luifelbouwtyjes?	<i>2900 el² x 6,50 el²</i>																																
16	Welke zijn de afmetingen der vensters in de vertrekken? Langte M Breedte M Oppervlakte M ² Zijn zij vast of beweegbaar? Van waar ontvangen zij licht?	<table border="1"> <tr> <td>I</td> <td>II</td> <td>III</td> </tr> <tr> <td>Langte M</td> <td><i>1,92</i></td> <td><i>1,92</i></td> </tr> <tr> <td>Breedte M</td> <td><i>1,01</i></td> <td><i>1,00</i></td> </tr> <tr> <td>Oppervlakte M²</td> <td><i>1,76</i></td> <td><i>1,92</i></td> </tr> <tr> <td>Zijn zij vast of beweegbaar?</td> <td><i>schuifbaar</i></td> <td><i>schuifbaar</i></td> </tr> <tr> <td>Van waar ontvangen zij licht?</td> <td><i>XL0</i></td> <td><i>XL00</i></td> </tr> </table>			I	II	III	Langte M	<i>1,92</i>	<i>1,92</i>	Breedte M	<i>1,01</i>	<i>1,00</i>	Oppervlakte M ²	<i>1,76</i>	<i>1,92</i>	Zijn zij vast of beweegbaar?	<i>schuifbaar</i>	<i>schuifbaar</i>	Van waar ontvangen zij licht?	<i>XL0</i>	<i>XL00</i>												
I	II	III																																
Langte M	<i>1,92</i>	<i>1,92</i>																																
Breedte M	<i>1,01</i>	<i>1,00</i>																																
Oppervlakte M ²	<i>1,76</i>	<i>1,92</i>																																
Zijn zij vast of beweegbaar?	<i>schuifbaar</i>	<i>schuifbaar</i>																																
Van waar ontvangen zij licht?	<i>XL0</i>	<i>XL00</i>																																
17	Hoeveel personen vinden hun slaapplek in elk der vertrekken?	<table border="1"> <tr> <td>Boven 10 jaar</td> <td>Beneden 10 jaar</td> <td>Totaal</td> </tr> <tr> <td>M + V</td> <td>M + V</td> <td>M + V</td> </tr> <tr> <td><i>1 + 2</i></td> <td><i>2</i></td> <td><i>3</i></td> </tr> </table>			Boven 10 jaar	Beneden 10 jaar	Totaal	M + V	M + V	M + V	<i>1 + 2</i>	<i>2</i>	<i>3</i>																					
Boven 10 jaar	Beneden 10 jaar	Totaal																																
M + V	M + V	M + V																																
<i>1 + 2</i>	<i>2</i>	<i>3</i>																																
18	Zijn er al dan niet meerdere slaapplekken? Zoo ja, zijn deze afgeschoten? In welke wijze?	<i>Ja; twee bedsteden in bedsteden, door een kast; Wied scholmerck,</i>																																
19	Wordt door een of meer personen geslapen in andere ruimten dan die, welke als vertrek zijn aange-wezen? Zoo ja, waar? Door hoeveel personen?	<i>neen</i>																																
20	Waaruit bestaat de dakbedekking? Is de zolder beschoten? Zijn een of meer buitenmuren der woning van buit. zoo ja, welke? Hoe zwaar zijn de steenen buiten-wanden?	<i>uit pannen; neen; neen; R. Waalvoorn.</i>																																
21	Welke is de wijze van watervoorziening? Eigen of gemeenschappelijk? Hoeveel woningen maken er gebruik van? Ligging en afstand van de woning?	<i>Regenbak/gemetseld/een welpul; eigen; een; 120 el²</i>																																
22	Heeft de woning oogen of gemeenschappelijk privaat? Waar en op welken afstand van de woning en de walstoepon gelegen? In een gemeenschappelijk, voor hoeveel woningen?	<i>eigen; 1 1/2 el²</i>																																
23	Hoe is de inrichting van het privaat? A. of niet afschikbaar? Is het in een gemeenschap met de buiten-acht en zoo ja, op welke wijze?	<i>kon; afschikbaar; door de deur,</i>																																
24	Waar is de beerput gelegen?	<i>-</i>																																
25	Is er gelegenheid tot loozing van huis-houdwater, zoo ja, welke? Zoo ja, welke diere en waar?	<i>loopt langs de aangrenzende perceelen door de goot</i>																																
26	Wordt een gedeelte der woning of bij behoorende erf gebezogen tot het houden van dieren? Zoo ja, welke diere en waar?	<i>Kippen en een hond op het erf.</i>																																
27	Zijn in de onmiddellijke omgeving toestanden op te merken, waarvan nadere afzond. op de woning is te verwachten?	<i>neen</i>																																
28	Welke der hieronder genoemde gebreken heeft de woning? Onvoldoende bereikbaarheid van een of ander onderdeel Vocht, lekkage, rook, stank Ongehoorde andere gebreken	<i>neen Vocht; lekkage - stank</i>																																
29	Van hoeveel tijd wordt de huur aangegon? Welke is de huurprijs der woning? Worden door den huurder nog andere kosten buiten de opgegeven huur (verzekering, onroerend, enz.) of huur voor afzonderlijke ligge-ouwtjes?	<i>van week tot week f 1,60 per week</i>																																
30	Opmerkingen	<i>Onterteekening van Onderzoeker</i> <i>J. de Groot</i>																																

is in nummer 1 nog aanwezig en zal bij de restauratie worden gehandhaafd. Ons inziens is dit de enige nog aanwezige laddertrapconstructie in een Hoorns woonhuisje. Honderden van deze laddertjes zijn er in dit soort woningen, gebouwd in het midden en einde van de vorige eeuw, geweest. In de loop van de tijd zijn ze bijna allemaal vervangen door een vaste trap.

De balklaagconstructie van de verdieping overspant van voor- naar achtergevel. De kap bestaat uit een eenvoudige sporenkap, die ook overspant van voor- naar achtergevel. Het onbeschoten dak is gedekt met oud-Hollandse pannen. De beide pandjes 1 en 2 verkeren in een slechte staat. Het is hoogst noodzakelijk ze op te knappen.

Buurtje Hoorn 1930

1926

Aantekeningen

1. Oud-archief Hoorn, inv.nr. 421, bergnr. 1641 (laatste inschrijving van maart); oud-rechterlijk archief Hoorn, inv.nr. 4538, fol. 168v.
2. Notarieel archief Hoorn (NAH), inv.nr. 1 15, akte nr. 92.
3. HAH, inv.nr. 1 58, akte nr. 7.
4. N. H. Slinger, Hoorns schippersgeslacht Bierenbrood(t)spot, in: *Gens Nostra* 22 (1967) p. 321-356; N. H. Slinger, Meer over de schippersfamilie Bierenbrood(t)spot, in: *Gens Nostra* 24 (1969) p. 168-171.
5. C. W. Koster, *Relaas van de afstamming der familie Schermerhorn in Nederland*, bewerkt door Teun Schermerhorn, 2e druk (Amsterdam 1987, p. 19 en 23).
6. Raadsbesluit 14-6-1977 nr. 14; notariële akte t.o.v. notaris J. Drenth te Hoorn d.d. 25-11-1977 (GAH 1950-1978, aankoopakte nr. 608).

Hoofdbewoners Buurtje 1/74a en 1, 1868-1939

periode	naam	beroep	godsdienst
c. 1868-1869	weduwe Cornelis van den Berg	geen	Doopsgezind
1869-c. 1870	Jacob Lakeman	brievenbesteller	NH
1870-1872	Wieger Jacobs Wiegersma	geneesheer	NH
c. 1872-c. 1875	Willem Thies	beambte ter secretarie	Luthers
c. 1875-c. 1880	Cornelis van Riel	kantoorbediende	NH
c. 1881-c. 1885	Pieter van der Velde	letterzetter	NH
1885	Dirk Marinus Maasen	conductuer	RK
c. 1885-c. 1889	Hendricus Kain	bediende	RK
c. 1889-1894	Petrus Johannes Koppies	wijnkopersknecht	RK
c. 1984-voor 1900	Johannes Simon Kniest	koopman	NH
voor 1900	Coenraad Menke	schippersknecht	NH
voor 1900	weduwe Jan Tijmens	geen	NH
voor 1900-1916	Jan Temme	houtdraaier	RK
1916-voor 1925	weduwe Jan Temme	geen	RK
c. 1925	Petrus van Baar	meubelmaker	RK
c. 1927	Jan Antoon Kwaad	arbeider	NH
c. 1930-1934	weduwe Dirk Gons	geen	RK
1934-na 1939	weduwe Jacob Tol	geen	RK

Hoofdbewoners Buurtje 1/74b en 2, 1868-1939

periode	naam	beroep	godsdienst
1868-c. 1876	Jacobus Gleijsteen	melkverkoper	Remonstrants
c. 1876-1880	Adriaan de Rooij	letterzetter	NH
c. 1882	Jacob Waldvogel	geen	NH
c. 1883	Willem van den Brink	geen	NH
c. 1883	Johannes van Riel	goudsmid	NH
c. 1884	Hendrik Kerst	ziekenoppasser	NH
c. 1889-1896	Hendricus Kain	bediende	RK
c. 1896	Hendrik Zwart	stoker	NH
c. 1896	Willem Selle	metselaar	NH
c. 1900	weduwe Petrus van Riel	geen	RK
c. 1905-c. 1925	Henricus Reindert Kalter	sigarenmaker	NH
c. 1930	Christiaan van den Berg	koopman in vis	RK
c. 1930	Jacobus Adrianus Warbout	stoker	geen
c. 1930	Jan Veer	los werkman	NH
c. 1935-1937	Maarten Wittebol	kaasknecht	Leger des Heils
1937-na 1939	Lambert Simon Christiaan Ankringa	loodgieter	NH

Hoofdbewoners Buurtje 1/74c en 3, 1868-1939

periode	naam	beroep	godsdienst
c. 1868-1871	Herman Wensing	bewaarder	RK
c. 1871-c. 1885	Hendrik Tiemes	kaaskopersknecht	NH
c. 1885-c. 1889	Pieter Westerveld	koetsier	NH
c. 1890	Paulus Pronk	wijnkopersknecht	RK
c. 1895	weduwe Jan Tijmens	geen	NH
1895	Jan Wuijster	bakker	NH
c. 1895-c. 1915	weduwe Jan van den Bergh	geen	NH
c. 1915-c. 1930	Casparus Johannes Velthuis	metselaar	RK
c. 1935	Petrus Weel	slepersknecht	RK
c. 1935	Jan Veer	los werkman	NH
c. 1935-1937	Bernard Loos	schilder	RK
1937-1939	weduwe Arien Leegwater		

Hoofdbewoners Buurtje 1/74d en 4, 1868-1939

periode	naam	beroep	godsdienst
c. 1870	Willem Thies	beambte ter secretarie	Luthers
c. 1883	Ide van Kalken	sigarenmaker	NH
c. 1893	Cornelis Zwarekant	timmerman	RK
1898	Christoffel Temme	sigarenmaker	RK
c. 1898	Dirk Oudes	postiljon	RK
c. 1899-1909	Wilhelm Jacobus Appelman	timmerman; besteller	RK
c. 1909-c. 1913	Petrus Stam	zeekoopman; conciërge	RK
1913-c. 1928	Reinardus Boon	stucadoor	NH
c. 1928-na 1939	Petrus Weel	slepersknecht	RK

'Ton, kun jij een plan maken voor Buurtje 1 en 2?' En meteen kwam al een wensenlijst op tafel. Dit was mijn eerste contact met de Vereniging 'Oud-Hoorn'.

Het volgende moest in het plan verwerkt worden:

- verbeteren fundering
- nieuwe achterbouw
- nieuwe, geïsoleerde daken
- restaureren gevels
- restaureren en maken geïsoleerde vloeren
- isolerende wanden
- brandwerende plafonds
- nieuwe indeling
- herstelde en nieuwe kozijnen
- isolatieglas
- badkamers met modern sanitair
- nieuwe riolering
- nieuwe keukens
- nieuwe elektrische installaties
- centrale verwarming
- bergingen voor fietsen e.d.
- zonneterras.

'Alles graag vakkundig geschilderd en behangen. En... het mag niets kosten.'

Onmogelijk natuurlijk. Een zinnig mens zou over de panden een bulldozer laten walsen, maar wij, onzinnig als we soms zijn, gingen er enthousiast tegenaan. Met als resultaat, dat we een plan wisten te ontwikkelen waarin alle wensen een vorm hadden gekregen.

Een plan ook, met een prijskaartje dat tot de categorie 'bodemprijzen' behoort.

Plan

Uitgangspunten waren voor ons het behoud van het uiterlijke karakter, de herindeling en de technische verbeteringen. In ons ontwerp zijn de voorgevels grotendeels intact gebleven. Bij **Buurtje 1** werd de gevel aangepast aan de eisen voor een nieuwe indeling, zonder dat deze aanpassing het oorspronkelijke karakter aantastte.

Om de bestaande fundering (gemetselde randen onder de draagmuren) te verbeteren, kozen wij voor een aantal gewapend-beton stroken, aan te brengen op de bestaande ondergrond na het uitslopen van de nog aanwezige vloeren. Op deze stroken zal de balklaag voor de begane grond worden aangebracht met daar overheen een isolerende vloer. De nieuwe binnenwanden langs de halfsteens gevels worden daarop opgetrokken. Een houten ondersteuningsbalk onder de verdiepingsvloer komt op de binnenwanden te rusten. Een deel van het verdiepingsgewicht wordt zodoende overgebracht naar de gemaakte betonfundering. Hieruit blijkt al, dat het principe van onze constructie is, dat alles wat nieuw wordt aangebracht (vloeren, afscheidingswanden, binnenwanden, etc.) op de nieuwe fundering zal rusten. De bestaande fundering zal daardoor ontlast worden, hetgeen de panden uiteraard ten goede zal komen.

Het achtergedeelte van de huisjes zal geheel nieuw worden opgetrokken, inclusief de rookkanalen. Dit deel krijgt een andere bestemming dan voorheen.

De nieuwe bergingen hebben we gesitueerd op het achterste gedeelte van het erf. Voor het overige worden alle vernieuwingen en verbeteringen conform de wensen uitgevoerd.

Melkwinkel J. Bartels, hoek Pakhuisstraat ±1930

Op basis van dit plan kunnen de oorspronkelijke arbeiderswoningen gelukkig behouden blijven. Buurtje 1 krijgt zelfs, net als vroeger, weer een ladder in de woonkamer om de verdieping te bereiken.

Misschien zegt u: 'Leuk, maar is het al die kosten en moeite wel waard?'

Moeite? Ons inziens is geen moeite vergeefs als een stukje geschiedenis en stadsgezicht behouden kan worden door de panden weer bewoonbaar en bruikbaar te maken.

Kosten? Door een scherpe calculatie van het Aannemersbedrijf Louter in Zwaag, komen de kosten neer op minder dan de helft die eventuele nieuwbouw zou vergen.

De keuze wordt dan al heel eenvoudig: behouden toch zeker?

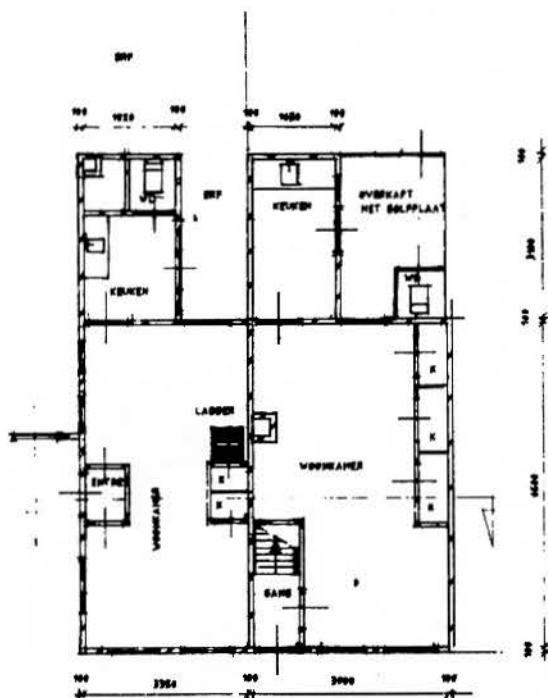

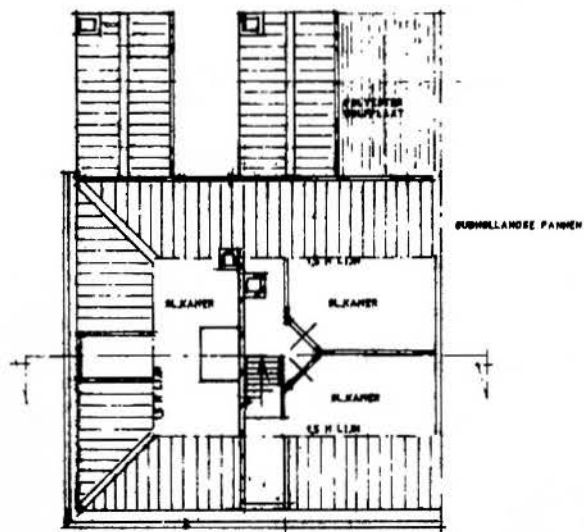
VOORGEVEL NR. 2

VOORGEVEL NR. 1

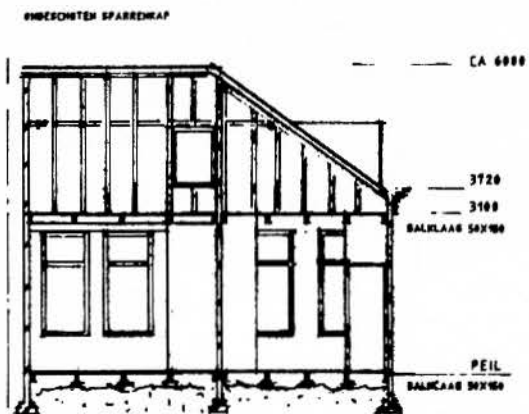
INDELING BEGANE GROND

INDELING VERDIEPING

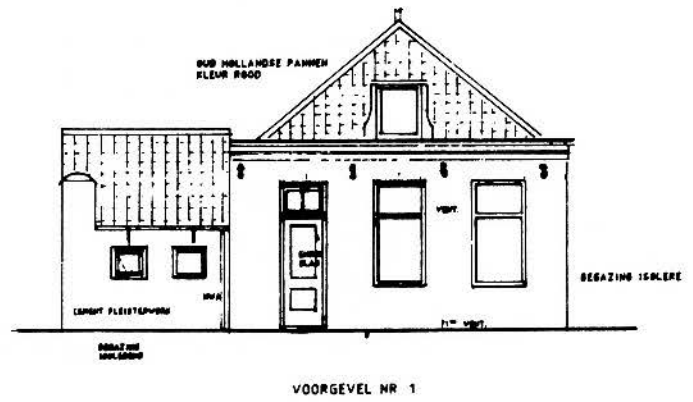
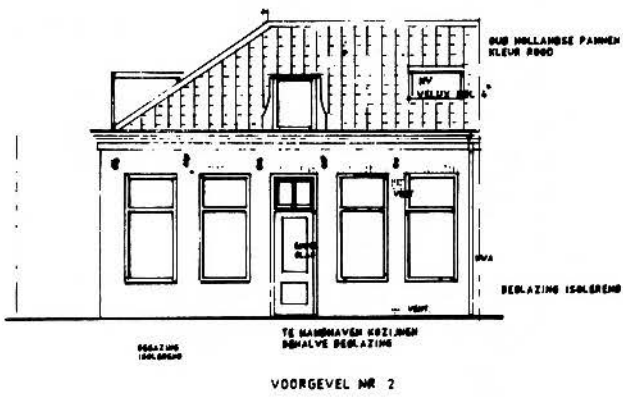
ACHTERGEVELS

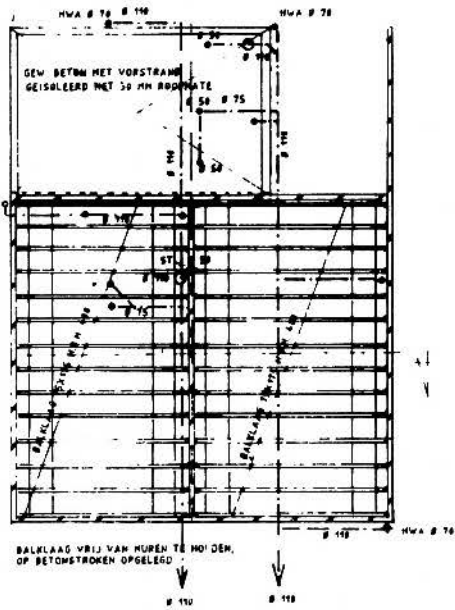
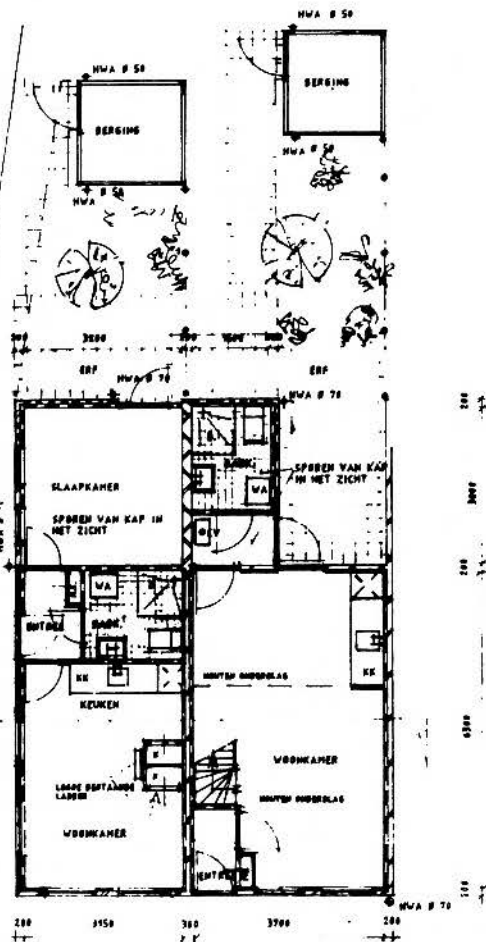
DOORSNEDEN

Bestaande toestand met gevels, doorsneden en plattegronden

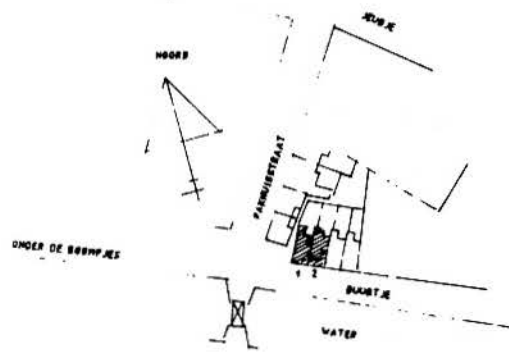
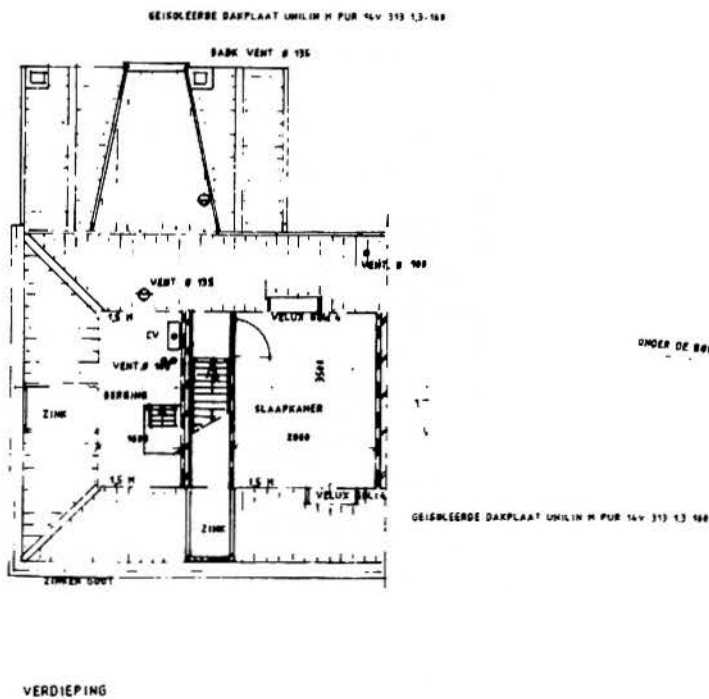
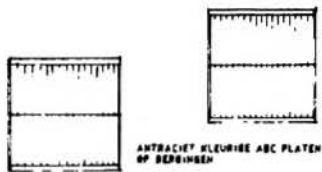
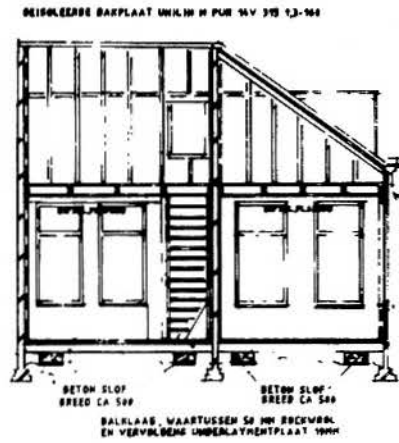
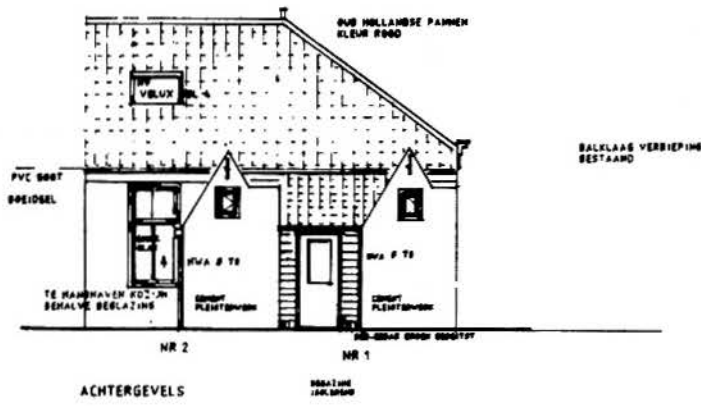

HWA LOOPT IN BRIMDOK

BEGANE GROND

Nieuwe toestand met voorgevels, fundering, balklaag en begane grond indeling

Nieuwe toestand met achtergevels, doorsnede, verdieping en situatie

De huizen geadresseerd

Verslag van de werkgroep Hoorn 1806 *H. W. Saaltink*

Je vraagt je wel eens af, wat mensen ertoe brengt met een historisch onderzoek te beginnen. De lezer ziet alleen het resultaat, maar niet het zweet, de inkt en het papier, dat het gekost heeft om dat resultaat te bereiken.

De leden van de werkgroep 'Hoorn 1806' weten langzamerhand, wat het is uit gegevens die elkaar tegenspreken, in onvoldoende mate of helemaal niet aanwezig zijn, een sluitend verhaal op te bouwen.

Hieronder weer een tussentijds verslag van al dat gezwoeg met daarnaast de uitwerking van een gegeven dat voor ons onderzoek van veel belang was, namelijk de adressering van de huizen in de Hoornse binnenstad in het verleden.

Stand van zaken

Op deze plaats ga ik niet opnieuw vertellen, waarmee de werkgroep 'Hoorn 1806' bezig is en hoe ze werkt. Degenen die daarover nog eens hun geheugen willen oprispen, kunnen terecht in de nummers van dec. '85, dec. '86 en sept. '87. Het onderzoek gebeurt wijksgewijs. De meeste wijken bevinden zich nu in de fase waarin enerzijds een verbinding gelegd moet worden tussen de bewoners van een pand en de eigenaars en anderzijds zo nauwkeurig mogelijk moeten worden bepaald, waar het betreffende gebouw lag. Het is een fase waarin de meeste problemen naar voren komen en die dus ook de meeste tijd vraagt. Het is nu al duidelijk, dat we van een belangrijk aantal huizen in de Hoornse binnenstad, waarvan we wel de adressen hebben, niet kunnen zeggen, waar ze precies lagen hoewel we in de meeste gevallen wel de straat kunnen noemen. Ook is het in een groot aantal gevallen moeilijk de relatie tussen eigenaar en bewoner te leggen.

Om een indruk te geven, waar het ons om begonnen is, laat ik u hierbij een voorbeeld van een ingevuld formulier zien dat als basis voor het onderzoek dient. Het formulier bevat gegevens over het gezin dat woonde in het pand nu Gravestraat 2.

Werkgroep Hoorn 1806

Adres: 12-170

Nr. verponding: M 154

Kadastraal nr. 1830: A335

Aanslag voor verponding: 4 gld 14 stuiver

Straat: Gravestraat oostzijde

Aard: huis   huur/eigendom

Eigenaar: Coenraad Riehl

Bewoner (man): Dirk Reek   godsd.: gereformeerd

Gedoopt: 25.01.1756 te: Hoorn

Beroep: koekebakkersknecht

Patent: 15 stuiver

Gehuwd: 27.10.1782 te: Hoorn

Middel op trouwen: 3 gld

Bewoner (vrouw): Ytje Jans Tienekes

Overige bewoners: 3 kinderen: 20 j., vr; 17 j., vr; 12 j., m

De meeste van de ca. 2.500 gebruikte formulieren zijn veel minder volledig ingevuld dan het bovenstaande. Met name de gegevens over de gezinssamenstelling ontbreken vaak. Van de 19 Hoornse stadswijken zijn op dit moment de wijken 3 en 12 zover gereed, dat ze gebruikt kunnen worden voor de algemene conclusie. Het materiaal van de wijken 5, 15, 16 en 19 is wel grotendeels binnen, maar moet nog onder handen genomen worden. De overige dertien wijken zijn in bewerking.

Grondvergaderingen

In het hiervoor gegeven voorbeeld zag u een adres staan bestaande uit twee getallen en een verpondingsnummer gevormd door een letter en een getal. Het adres komt uit het patentregister, het verpondingsnummer uit het verpondingskohier. Op de manier huizen in de stad een uniek nummer te geven, met andere woorden ze van een adres te voorzien, zou ik hierna nader willen ingaan.

Zowel het verpondingsnummer als het eigenlijke adres berustten op hetzelfde systeem, waarbij de stad in 19 wijken was ingedeeld en de gebouwen in de stad binnen een wijk ongeacht de straat gewoon doornummerden. De indeling in 19 wijken was in 1806 vrij nieuw.

In 1795 ging de Republiek der Verenigde Nederlanden met de komst der Fransen ter ziele. In de daarop volgende jaren werden de grondslagen gelegd voor een moderne staat. Een van de revolutionaire nieuwigheden die het nieuwe staatsbestel met zich meebracht, was het algemeen kiesrecht. Algemeen in zoverre dat het alleen gold voor mannen, die geen tegenstander waren van het nieuwe bewind en die niet uit de openbare armenkassen werden ondersteund. Voor ons zijn dat belangrijke beperkingen, voor mensen die gewend waren bestuurd te worden door een klein groepje waarop weinig invloed kon worden uitgeoefend, was het dat niet. In de praktijk werden de rechten van de burger dan ook al spoedig weer beperkt en zijn het gedurende bijna de gehele 19e eeuw gebleven. De verkiezingen waren getrapt. De hele Nederlandse bevolking werd in groepen van 500 personen ingedeeld. Zo'n groep heette een grondvergadering. Per grondvergadering werd een kiezer gekozen (eerste trap). Dertig grondvergaderingen vormden een district. De kiezers van een district kozen daarop een afgevaardigde voor de Nationale Vergadering, de voorloper van onze Tweede Kamer (tweede trap). Er bestonden in Nederland in 1796 honderd zeshonderd districten en even zoveel leden van de Nationale Vergadering. Snelle rekenaars hebben al ontdekt, dat de Nederlandse bevolking zo ongeveer 1,9 miljoen zielen telde in dat jaar.

De verdeling van de stad in negentien wijken is niets anders dan een verdeling in negentien grondvergaderingen om de verkiezingen voor de Nationale Vergadering mogelijk te maken. Dat blijkt uit een stuk uit het Hoornse stadsarchief, waarop Arie Boezard mij wees en dat als titel heeft 'Plan van een topografische verdeeling der Stad Hoorn in 19 wijken of grondvergaderingen, bevattende een ieder zo na (=goed) mogelijk 500 zielen'. In het stuk worden de grenzen van de wijken aangegeven en de plaats van vergadering, dat wil zeggen het gebouw waarin de stemming werd gehouden. Negentien wijken van ieder vijfhonderd inwoners geeft een bevolkingsaantal van 9.500. Dat stemt vrij nauwkeurig overeen met de uitkomst van de eerste Nederlandse volkstelling

Wijkverdeling 1795

Vermeld worden slechts de grenzen der wijken, niet de straten en stegen binnen deze grenzen.

Wijk 1

Rode Steen — Oude Noord w(est)z(ijde) — Gelderse Steeg z(uid)z(ijde) — Westerdijk — West nz
Vergaderplaats: Roomsche Kerk op het Achterom

Wijk 2

Noord wz vanaf Gelderse Steeg tot Gortsteeg — Gortsteeg zz — Westerdijk — Gelderse Steeg nz
Vergaderplaats: Lutherse Kerk

Wijk 3

Noord wz vanaf Gortsteeg tot St. Janssteeg — St. Janssteeg zz — Varkenmarkt — Vale Hen — Smerighorn beide zijden — Achterom — Gortsteeg nz
Verg.pl.: Roomsche Kerk In de Slijksteeg

Wijk 4

Westerpoort — Hoge Vest, op en onder — Noorderpoort — Noord wz vanaf Noorderpoort tot St. Janssteeg — St. Janssteeg nz — Scharlo — Koemarkt — Noord oz van Noorderpoort tot Vrouwensteeg — Vrouwensteeg nz — Achter de Noorderkerk.
Daarbuiten nog: Buiten de Noorderpoort de stadscingel tot de Westerpoort, de molenpaden, het Keern tot het 2e of Zwager sluisje.
Verg.pl.: Noorderkerk

Wijk 5

Noord oz vanaf het Breed tot de Vrouwensteeg — Vrouwensteeg zz — Waaidje wz — Vest — Nieuwland wz — Turfhaven nz — Dal — Breed nz
Verg.pl.: Koor van de Noorderkerk

Wijk 6

Noord oz vanaf Breed tot Duinsteeg — Duinsteeg nz — Ramen wz — Turfhaven zz — Breed zz
Verg.pl.: Roomsche Kerk aan het Nieuwe Noord

Wijk 7

Noord oz vanaf Duinsteeg tot Kerksteeg — Kerksteeg beide zijden — Nieuwstraat wz — Nieuwsteeg zz — Ramen wz — Duinsteeg zz
Verg.pl.: Schepenkamer in het Raadhuis

Wijk 8

Oude Noord oz vanaf Kerksteeg tot Rode Steen — Kerkstraat wz tot Kerksteeg — Voor de Kerk beide zijden (1) — Breedstraat wz — Schoolsteeg wz — Oost nz van Schoolsteeg tot Rode Steen — Kerkstraat oz
Verg.pl.: Koor van de Grote Kerk

Wijk 9

Nieuwstraat oz — Achter de Kerk beide zijden (1) — Breestraat oz — Schoolsteeg oz — Oost nz — Jeroenensteeg wz — Gravestraat wz — Munststraat zz
Verg.pl.: Doopsgezinde Kerk in de Nieuwsteeg

Wijk 10

Achterstraat oz — Achter de Vest — Jodenstraat tot de brug (2) — Vullerswaal (3) tot de brug (4) — Munststraat nz
Verg.pl.: Oude Mannen- en Vrouwenhuis

Wijk 11

Achterstraat wz — Nieuwland oz — over de brug (5) — Turfhaven zz — Ramen oz — Nieuwsteeg nz van Ramen tot Gouw
Verg.pl.: Remonstrantse Kerk

Wijk 12

Oost nz vanaf Jeroenensteeg tot Bagijnesteeg — Bagijnesteeg wz — Gerritsland nz van Bagijnesteeg tot Ashoop — Ashoop beide zijden — Turfhaven zz — Gravestraat wz — Gerritsland nz tot Bagijnesteeg
Verg.pl.: Doopsgezinde Kerk op het Gerritsland

Wijk 13

Zon — Gerritsland zz — Bagijnesteeg oz — Oost nz van Bagijnesteeg tot Gevangenpoort (6) — Modderbakken (7) tot fabriekshuis (8) — Vest tot Oosterpoort (9) — Kleine Oost nz. Daarbuiten nog: Stadscingel van Oosterpoort tot Koepoort, Koepoortsweg, Geldeloze Weg
Verg.pl.: fabriekshuis

Wijk 14

Kleine Oost zz — Plankjes of Molenpad — Oostindische Compagnieswerf — Zevenhuizen — Slangepad — Keizerinnesteeg oz — ABC — Korperkuil — Achterompje tot Gevangenpoort.
Daarbuiten nog: Venenlaan, Twee- en Drieboomdelaan
Verg.pl.: Schutterskamer in de Doelen

Wijk 15

Binnenluiendijk vanaf Keizerinnesteeg tot aan de sluis — Baadland — Rommelhaven — Korperkuil — Keizerinnesteeg wz — Veermanskade — Korenmarkt — Lindengracht — Mallegomsteeg — Oude Doelen — Dubbelde Buurt tot Otto's brug — Buitenluiendijk
Verg.pl.: Kapiteinskamer in de Doelen

Wijk 16

Oost zz vanaf Gevangenpoort tot Appelsteeg — Appelsteeg oz — Appelhaven tot Gevangenpoort
Verg.pl.: Oosterkerk

Wijk 17

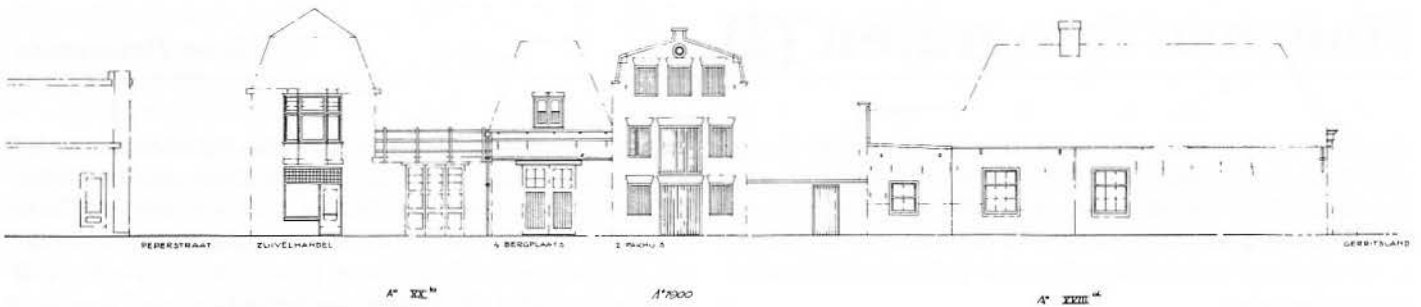
Oost zz vanaf Appelsteeg tot Rode Steen — Rode Steen zz — West zz vanaf Rode Steen tot Bottersteeg — Bottersteeg — Vijzelstraat nz — Voor de Vismarkt langs — Appelhaven — Appelsteeg wz. Daarbuiten nog: Bierkade — Fnidsen
Verg.pl.: Wachtkamer in het Raadhuis

Wijk 18

Nieuwendam van Vijzelstraat tot Pompsteeg — Pompsteeg nz — Zand — Laagje — West zz — Bottersteeg wz — Vijzelstraat zz van Bottersteeg tot Nieuwendam. Daarbuiten nog: Visserseiland — Haai tot aan 's Lands brug (10) — Zand van 's Lands brug tot Pompsteeg
Verg.pl.: Grote Kerk

Wijk 19

Nieuwendam vanaf Pompsteeg tot aan het Hoofd (11) — Zeedijk weerszijden tot aan de Pompsteeg — Oude en Nieuwe Pompsteeg (12) oz
Verg.pl.: Jodenkerk

Oostzijde van de Gravestraat tussen Peperstraat en Gerritsland omstreeks 1940. Op de plaats van het pakhuis op nr. 2 stond het huis van de in de tekst genoemde Coenraad Riehl bewoond door Dirk Reek en zijn gezin.

van 1795, die voor Hoorn op 9.551 inwoners uitkomt. De wijkindeling van 1795 heeft tot ver in de negentiende eeuw gegolden. Ze werd ook gebruikt voor de verponding, zij het, dat men daar dus de wijken met letters aanduidde in plaats van met getallen.

Behoeftte van de overheid

De wijkindeling van 1795 verving een oudere waarbij de stad in 8 wijken was ingedeeld. Beide indelingen waren zuiver administratief. Ze werden opgezet om de overheid in staat te stellen bepaalde taken beter uit te voeren, zoals het organiseren van verkiezingen, de inning van belastingen, brandbeveiliging en ordehandhaving. De schutterij, die met de laatste twee taken was belast, kende ook een eigen wijkindeling. Voor de bewoners hadden de 'adressen' weinig betekenis. Toen men aan het begin van de negentiende eeuw bij overlijden van familieleden huis- en wijknummer moest opgeven, zat men er vaak twintig of dertig nummers naast. En dat ondanks het feit, dat het stadsbestuur een schilder opdracht had gegeven alle huizen in de stad te voorzien van een huisnummer. Mogelijk was het verzet tegen deze nieuwigheid zo groot, dat de opdracht slechts ten dele of helemaal niet is uitgevoerd. Men had in die dagen voldoende aan een straatnaam. Brieven werden niet aan huis bezorgd en de vreemdeling kon snel de weg gewezen worden door een paar buurtbewoners.

De overheid had in bepaalde gevallen dus wel belang bij een nauwkeurig adres. Bij de verponding van 1730, een belasting op onroerend bezit, dus huizen en grond, was het van belang

te weten, waar de belaste percelen lagen. De overheid had er dus alle belang bij een voor die dagen omvangrijk systeem op te zetten. Het resultaat van dat moeizame werk wordt bewaard in een aantal lijvige delen in het Algemeen Rijksarchief in Den Haag. We vinden daar alle Hoornse gebouwen met naam van de eigenaar, straatnaam, wijk- en huisnummer en verschuldigd belastingbedrag.

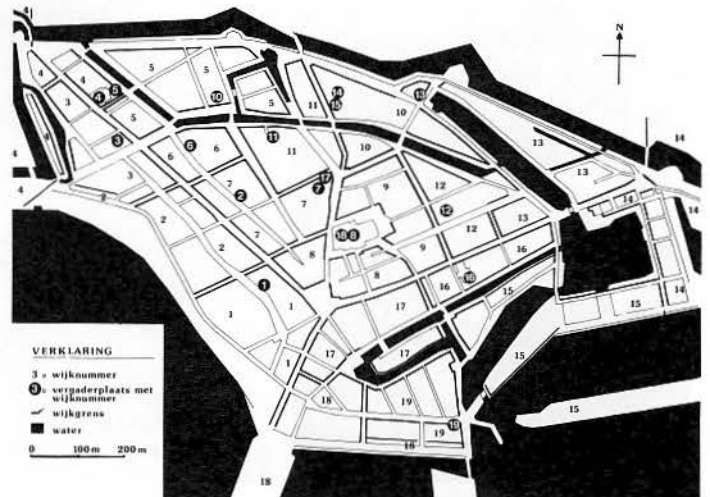
Voor de administratie van de schutterij of bij het in ondertrouw gaan was het financieel belang van de overheid veel minder groot en kon er dus volstaan worden met de straatnaam. In de ondertrouwregisters verdwijnen de straatnamen rond 1775 trouwens helemaal. Maar na 1795 als de moderne staat vorm begint te krijgen, wordt de behoefte van de overheid aan een nauwkeuriger bevolkingsadministratie groter vooral ten behoeve van belasting en leger. De Burgerlijke Stand wordt ingevoerd met registers van geboorte, huwelijk en overlijden. Men wordt voortaan verplicht nauwkeurig zijn adres op te geven.

De in 1795 ontworpen wijkverdeling was voor de overheid een goed uitgangspunt voor een adressering van de huizen. Binnen de wijken behoefde men nog slechts de huizen te tellen. Eigenlijk was een straatnaam niet eens nodig. In sommige plattelandsgemeenten waar namen van wegen en straten bij de plaatsbepaling toch altijd al een ondergeschikte rol hadden gespeeld, liet men ze dan ook meestal weg.

Pas in de tweede helft van de negentiende eeuw komt een nummering per straat op.

Aan de gewone man ging dit alles voorbij. Pas bij de toename van het briefverkeer drong de moderne adressering in het algemeen bewustzijn door.

(1) Het Kerkplein was administratief in tweeën gedeeld. Voor de kerk, dat was westelijk en zuidelijk deel, Achter de Kerk, het noordelijk en oostelijk deel. De pleintjes waren aan beide zijden bewoond, omdat om de Grote Kerk een aantal bewoonde huisjes stond. (2) Brug over de Turfhaven daar waar deze in de tegenwoordige Vollerswaal uitmondt. (3) Dit is het tegenwoordige Buurtje. (4) De brug tussen de Pakhuisstraat en de Muntstraat. (5) Brug over de toen nog niet gedempte Turfhaven tussen Nieuwland en Gouw. (6) Oude Oosterpoort tussen het Grote en Kleine Oost. (7) Nu Vollerswaal. (8) Werkplaats en magazijn van wat nu de Dienst Openbare Werken is. (9) Nieuwe Oosterpoort. (10) Brug naar het Oostereiland waar toen 's Lands werf of Admiraliteitswerf lag. De Admiraliteit kan vergeleken worden met de tegenwoordige marine. (11) In dit overzicht wordt de tegenwoordige Veermanskade Hoofd genoemd en de Oude Doelenkade tussen Mallegomsteeg en Korenmarkt Veermanskade. (12) Oude Pompsteeg van Nieuwendam tot (Italiaanse) Zeedijk, Nieuwe Pompsteeg van (Italiaanse) Zeedijk tot (Achter op 't) Zand.

Als je de oudste generatie Hoornsen en Westfriezen vraagt naar Hoornse fotografen uit het verleden dan noemen ze in één adem altijd: Kleintjes, Bos en Huysen. Weinigen vermelden de dames Beerding, Starreveld of Blokker. Ditmaal wil ik u verhalen over het fotografengeslacht Huysen, drie generaties fotografen.

Ik begin met Johannes Adrianus Jacob Huysen, geboren te Haarlem in 1826. Hij vestigde zich in Hoorn in 1863 en gaf als beroep op: commissionair, wat later veranderd werd in „Photograaf”. Hij woonde achtereenvolgens in de Nieuwstraat 2/69, Grote Oost 3/33 en Borstelsteeg 3/42b. De heer Johannes Jacobus Geels werkte van 1871 tot 1873 samen met Huysen. Visitekaartportretjes waaronder is gedrukt: *Huysen en Geels*, zijn dus gemakkelijk te dateren.

In 1874 werd Huysen weduwnaar, zijn vrouw Elisabeth Coolen overleed en hij trouwde vervolgens vijf maanden later met Ada Wilhelmina Zemsch. Voordat hij in 1883 naar Amsterdam vertrok, had hij zijn oudste zoon al in het vak opgeleid (dit blijkt wel uit foto's met onderschrift: *Huysen & Zn-phot.*).

Johannes Lourens Theodorus Huysen, geboren in Haarlem in 1853, nam de zaak over nadat hij ook nog in Utrecht had geleerd.

Zijn atelier had hij eerst op het Grote Oost, dan in de Nieuwstraat en op het laatst op de Ramen, nr. 17. Tijdens de periode op het Grote Oost werkte hij met een compagnon in de Raamstraat in Enkhuizen, tegenover het Diaconiehuis. Hij was een fotograaf die mee ging met zijn vak; hij had altijd het nieuwste van het nieuwste, experimenteerde met magnesiumpoeders (als „flitser”), behaalde diverse prijzen op tentoonstellingen. Hij was een echte vakman die met veel enthousiasme zijn beroep uitoefende. Hij overleed in 1910.

Vermeldenswaard is dat hij verzot was op wielrennen. Hij was een der eersten in Hoorn die een heuse racefiets bezat. Hij was getrouwd met Everdina de Beus, geboren in 1856 in Zutphen en overleden in 1917. Het echtpaar kreeg zes kinderen, drie zoons en drie dochters. De drie zoons moesten ook fotograaf worden. De oudste, Adrianus Lourens Theodorus (geboren in 1879) leerde het vak o.a. in Utrecht en bij zijn vader. Hij nam het atelier over. De andere zoon, Johannes Everardus (geboren in 1888) heeft in Hoorn van 1911 tot 1912 als „Photograaf” gewerkt en vestigde zich later in Haarlem. De jongste, Dirk Jan (geboren in 1896) verdrong op zeventienjarige leeftijd tijdens spelevaren in het Hoornse Hop.

Adrianus, de oudste broer, was dus de derde generatie Huysen in de fotografie. Hij moest het vak in, maar wilde eigenlijk niet. Liever was hij de techniek ingegaan. Vooral stoommachines intrigeerde hem sterk. Vanaf 1913 staat hij dan toch ingeschreven als „Photograaf”, Ramen 17. Hij trouwt met Lijsbeth Galis (geboren in 1881 in Venhuizen). Zij krijgen drie kinderen. Ondanks zijn gebrek aan geestdrift voor het vak was Adrianus toch ook een vakman. Zijn dochter Emma Maria herinnert zich dat hij soms dagen aan het retoucheren was. Moest er een bidprentje vervaardigd worden en was het daarvoor nodig dat een gezicht uit een groepsfoto gehaald moest worden, dan kreeg hij dat perfect voor elkaar.

Aanvankelijk liep zijn zaak redelijk goed maar hij ging niet met zijn tijd mee. Hij bleef werken met de spullen van zijn vader. Ook kwamen er meer fotografen in Hoorn. Dat betekende concurrentie. En het publiek schafte zelf ook camera's aan; dat laatste ging hem erg aan het hart. Slechts bij hoge uitzondering ontwikkelde hij negatieven voor kennissen en maakte hij afdrukken voor ze. Wel hielp hij bij tijd en wijle zijn collega Bos wiens gezichtsvermogen achteruit ging.

Foto uit de periode 1873-1883 van Huysen en Zoon. Op de foto Cees Pool, uit Hoogkarspel, vader van Jan en Marijtje Pool.

Foto uit de periode 1871-1873 van de Photographen Johannes Adrianus Jacob Huysen en Johannes Jacobus Geels. De man op de foto draagt een hooggesloten vest, met 'n dubbele rij knopen. Het „colbert” heeft een fluwelen kraag en valt tot op de knie.

HUYSEN & ZONN. PHOT.

J. J. Geels. Hoorn, 1871-1873

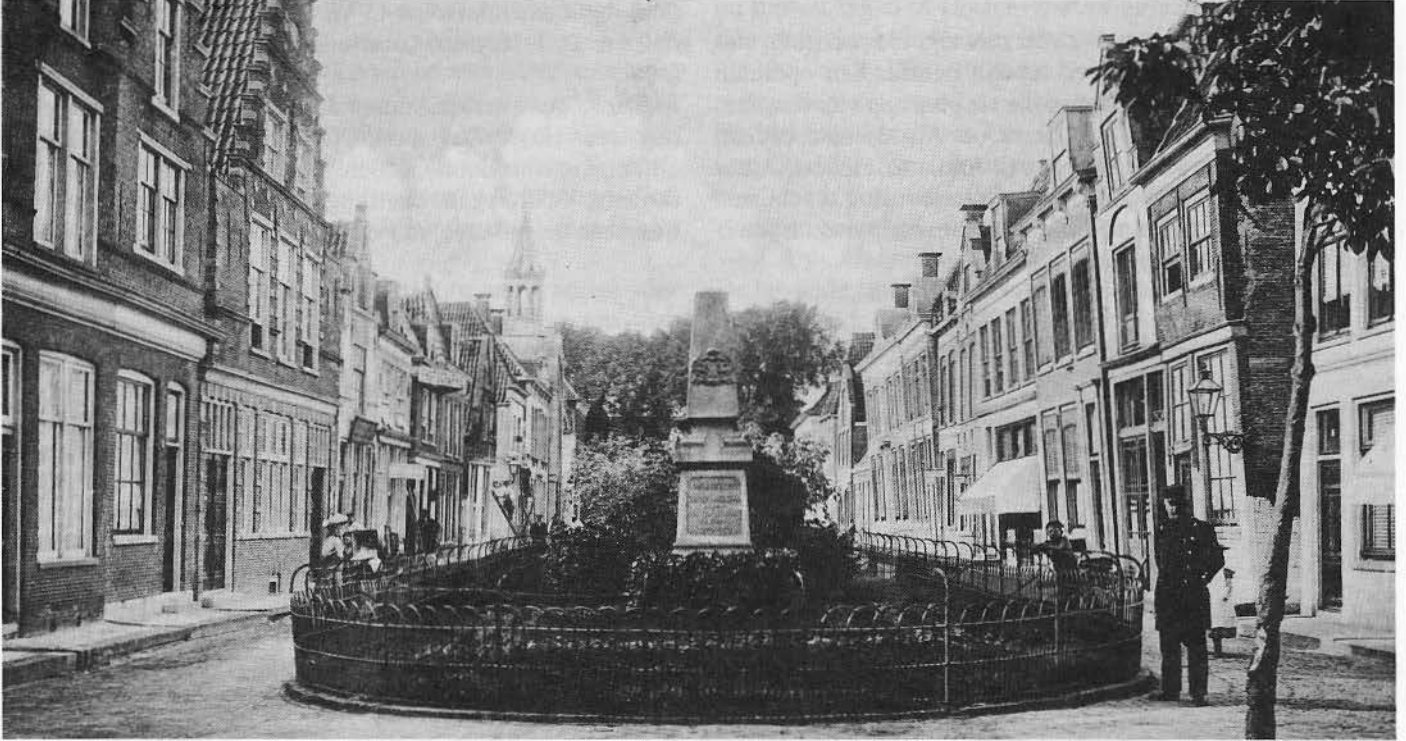
Alle negatieven waren op glas zoals te lezen is op de achterkant van de foto's. De glasplaten bleven bewaard voor eventuele nabestellingen.

In het huis aan de Ramen stonden op de overloop twee grote kasten vol glasplaten. Ze werden zelfs ook bewaard in de kledingkasten van de kinderen, zodat daar op het laatst geen plaats meer was voor hun kleren. In de tuin van het huis waren drie waterputten. Twee werden in de loop der tijd zo'n beetje gedempt met glasplaten want ook weer niet alles werd bewaard. Huysen had dan wel alle gezichten op de platen weggekrast, blijkbaar met het idee dat er geen goede afdrukken meer gemaakt konden worden, mocht iemand dat

toch proberen. Alleen zijn eigen afdrukken waren goed genoeg.

Aan de gevel van Ramen 17 hing, ufstekend, aan de daklijst een groot bord met de tekst: *Photographie*. Als er een klant kwam, dan kon deze wachten in een wachtkamer alvorens naar het atelier in de tuin te gaan. Dat atelier had een glazen dak en een glazen zijwand. Lichte gordijnen zorgden voor diffuus licht. Er stonden twee „rijdende" camera's. Aan het driepootstatief zaten twee grote wielen vóór en één kleine achter.

Huysen werkte met decors. Er waren verschillende achtergronden: kleine verplaatsbare en grote oprolbare, die aan de

Dubbel portret van J. L. T. Huysen en zijn vrouw Everdina de Beus, ±1880. Opvallend bij de vrouw is de haardracht; de pijpenkrullen zijn een voortvloeiende uit de tijd van de crinoline, evenals de wijde mouwen waarin losse mouwen gedragen werden. De rok valt van voren glad, de aandacht is gericht op de achterkant: de tournure, geaccentueerd door een draperie van stof. De vrouw draagt kleding die eigenlijk al wat uit de tijd is. Huysen leunt met de arm op een foto-album? en zit op een rookstoel, alwaar je als man meestal omgekeerd op zit. Op de foto (186x224 mm) is op de achtergrond duidelijk een zet stuk te zien.

achterwand hingen. Natuurlijk waren er tafels, stoelen, een bureautje met vakjes enz. Voor kinderfoto's stonden een kruiwagentje, een pop en een houten paardje dat met echte paardehuid was overtrokken, gereed. Het paardje was bevestigd op een houten plank met ijzeren wieltjes en ijzeren beugeltjes eraan.

Huysen had ook een zadel, met riem en schede. Militairen van het garnizoen gingen op de foto, staande, met een hand op de koperen knop van het zwarte zadel, de andere hand leunend op een kabinetje. De houten camera's waren al oud; in één zat zoveel houtworm dat er soms heel wat te retoucheren was.

Omdat dus Huysen kennelijk niet met zijn tijd meeging, was het financieel niet zo'n goed lopend bedrijf. Een opdracht van pastoor Huybers uit Hoorn die tot bisschop van Haarlem benoemd werd, leverde veel werk op. Als afscheidscadeau gaf Huybers alle parochianen een foto van zichzelf, door Huysen afgedrukt. Ook de Tweede Wereldoorlog bracht veel opdrachten met zich mee want er moesten persoonsbewijzen komen voor iedereen.

Het gezichtsvermogen van Huysen ging achteruit. Hij liep soms met twee brillen over elkaar. Na de oorlog werd alles verkocht, zoals camera's en meubels. Ook alle glasnegatieven want glas was schaars in die tijd. Zijn zoon Dirk Jan hoefde geen fotograaf te worden. Dat hij koos voor het vak van machine-bankwerker had de goedkeuring van zijn vader.

Adriaan Huysen heeft ook gewerkt in de Wijdebrugsteeg in Hoorn en op de Weerwal D93 in Purmeren.

De latere Hoornse fotograaf Meijer is nog in dienst geweest bij Adriaan Huysen en heeft bij hem het vak geleerd.

(Met dank aan mevrouw E. W. Schipper-Huysen, Hoorn en de heer D. J. Huysen, Grosthuizen.)

In een volgend artikel komen de fotografen Bos, Kleintjes en ook weer Huysen ter sprake. Oproep: blader uw oude fotoalbum nog eens door! Gezocht wordt naar foto's van o.a. Sassenberg, Veldhuyzen, Beerding en De Vries. Graag uw reacties naar de redactie van dit blad.

Olivier Havermans

Portret van J. L. T. Huysen ±1873, foto gemaakt door...

Foto's van J. L. T. Huysen achtereenvolgens gemaakt op de verschillende adressen waar hij gewerkt heeft. Op de middelste foto zie je Grietje Oud, wat opvalt is het ingesnoerde lijfje, de verlaagde taille, kopschoudertjes, ze staat met haar rijglaarsjes op een rookstoel, leunend met een arm op een kabinetje.

Straatnaamgeving in Westerblokker 1945-1975

Leo Hoogeveen

In 1824 zijn in een proces-verbaal, dat ik helaas nog niet in het ongeordende archief van Blokker heb kunnen vinden, de grenzen van de gemeente officieel vastgesteld. Op verschillende kaarten zijn deze grenzen, die tot 1969 ongewijzigd bleven, duidelijk aangegeven.

De westelijke grens liep vanuit de Zuiderzee in noordwestelijke richting, pal ten oosten van de Holenweg en dan nog een stuk verder in die richting tot aan de Grote Wijzend. Dan volgde de grens het water van de Grote Wijzend ten noorden van de Koewijzend en de Bangert in noordoostelijke richting tot aan Binnenwijzend. Vervolgens boog zij af in zuidoostelijke richting langs het Zittend en dan in zuidwestelijke richting ten zuiden van de Blokdijk en de Lageweg. Tenslotte omvatte de gemeente Blokker nog een uitstulping in het zuidwesten: het gebied dat later het industrieterrein Hoorn 80 zou worden.

De behoefte van de groeigemeente Hoorn aan gronden voor industrie leidde op 1 maart 1969 tot een eerste grenswijziging. Hoorn 80 en het terrein tussen de Holenweg en de Provinciale weg gingen over naar de gemeente Hoorn. Blokker kreeg er geen grondgebied voor terug.

Op 1 januari 1979 werd de rest van Westerblokker samengevoegd met Hoorn en Zwaag tot de nieuwe gemeente Hoorn. De grens tussen de nieuwe gemeenten Hoorn en Bangert (nu Drechterland) werd getrokken iets ten westen van de Noorderdracht en de Boekert.

Op de kadastrale kaarten van 1824 is Westerblokker ingedeeld in twee secties: C (oost eind) en D (west eind). De kaarten bevatten ook een aantal namen van wegen. De Westerblokker wordt aangeduid als de „Postweg naar Enkhuizen”. Verder treffen we aan de „Zeedijk”, de „Lage Weg” en de „Blokdijk”. De Koewijzend en Bangert heten de „Groene Dijk”. Verder lopen tussen de Groene Dijk en de Postweg twee voetpaden. Het ene voert door wat nu Blokweer heet en heeft bekend gestaan als het Kerkpad; het andere is de huidige Kolenbergstraat, op een van de kaarten het „Onier Pad” genoemd (bedoeld wordt het Unjerp pad).

Van der Aa onderscheidt in zijn Aardrijkskundig Woordenboek (1) in de gemeente Blokker de dorpen Ooster-Blokker

en Wester-Blokker en de gehuchten Bangert, Blokdijk en Lageweg. Ooster-Blokker telde volgens hem omstreeks 1840 92 huizen en 540 inwoners en Wester-Blokker 78 huizen en 530 inwoners.

Deze cijfers komen ongeveer overeen met die in het volkstellingsregister van 1840 (2). De huizen in de hele gemeente Blokker waren doorlopend genummerd; de nummers 1 tot en met 91 lagen in Ooster-Blokker en 92 tot en met 170 in Wester-Blokker. In Wester-Blokker lagen de meeste huizen (92-150) aan de Westerblokker, de rest aan de Lageweg, Munnekey, Bangert en bij de Watermolens.

De bevolkingsregisters van 1850-1860 geven dezelfde indeling (3). Alleen spreekt men nu niet meer van „Westerblokker”, maar van de „Straatweg” in Westerblokker. Voorts stonden er enkele huizen „Aan den Dijk”, aan de „Lage Weg”, op „Munnekey” en aan de „Bangert”.

De bevolkingsregisters tussen 1860 en 1885 zijn in het ongereede geraakt, die na 1885 alfabetisch op persoonsnamen ingericht. In deze laatste registers komen vrijwel geen straatnamen voor. Men woonde in „Wijk W” of in Westerblokker op nummer zoveel. Na 1900 is er sprake van wijk A (Oosterblokker) en wijk B (Westerblokker).

Of aan deze wijkindelingen nog officiële besluiten ten grondslag liggen ben ik niet nagegaan wegens de slechte toegankelijkheid van het archief van Blokker.

Ingevolge de Wegenwet werd voor elke gemeente een zogenaamd „legger der wegen” aangelegd, waarin gegevens werden vermeld over alle wegen in die gemeente buiten de bebouwde kom.

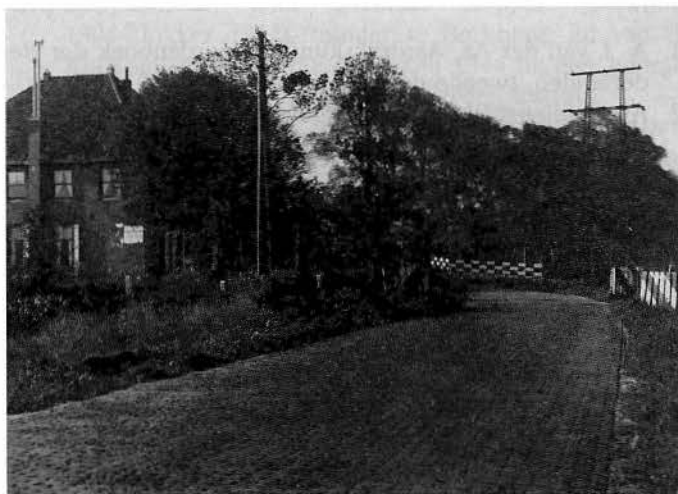
Nu was in Blokker geen sprake van een echte bebouwde kom, zodat alle wegen in de legger voorkomen. In de legger van 1936 staan de volgende wegen in Westerblokker vermeld:

1. Polderdijk (tussen Westerblokker en Koewijzend, dwars door het huidige Nieuwe Steen-Oost).
2. Bangert (de gehele Koewijzend en Bangert).
3. Voetbrug over de Bangert (naar het Unjerp pad in Zwaag).
4. Idem (naar het Kleine Unjerp pad in Zwaag).
5. Postweg naar Enkhuizen (Westerblokker).
6. Kerkpad in Westerblokker (voetpad tussen de Postweg en de Bangert).
7. Unjerp pad (nu de Kolenbergstraat).
10. Zeedijk (nu Schellinkhousterdijk).
11. Bermweg (tussen de Lageweg en de Zeedijk).
12. Zwarte weg (langs de grens met de gemeente Hoorn, parallel aan de Holenweg).
13. Provinciale weg Hoorn-Enkhuizen.
15. Blokdijk.

Van officiële straatnaamgeving door de gemeenteraad voor 1945 is mij tot nu toe niets gebleken. Van oudsher bestaande namen werden gebruikt, nieuwe straten en wegen werden niet aangelegd.

Op 24 augustus (1945) vindt de eerste officiële naamgeving plaats. Burgemeester en wethouders van Blokker (de gemeenteraad functioneerde nog niet) besloten te voldoen aan het mondelinge verzoek van de voormalige illegaliteit om de naam Unjerstraat (Unjerp pad) te veranderen in Kolenbergstraat. Men wilde hiermee de nagedachtenis eren van Nico Kolenberg uit Lutjebroek, die op 6 mei 1945 door een NSB'er in die straat is vermoord. Kolenberg behoorde tot een

Het einde van de Westerblokker bij de Nadorst, gezien in de richting van de Nieuweweg (voor de aanleg van de Provinciale weg). Foto P. Nooteboom, 1950. Archiefdienst Westfriese Gemeenten, foto nr. 2171.

de Binnenlandse Strijdkrachten die belast was met de bewaking van een boerderij in Westerblokker, omdat het gerucht ging dat Mussert daar ondergedoken zou zitten. Hij lag in een greppel op de hoek van Westerblokker en het Unjerp pad, gewapend met een stengum, toen twee leden van de Wasser-schutzpolizei langs fietsten. Een van hen schoot Nico Kolenberg in koelen bloede dood (4).

In 1956 en 1962 zijn drie andere mensen uit het verzet met een straatnaam in Blokker geëerd.

In 1956 was een nieuwe straat in aanleg tussen de Kolenbergstraat en het Sint Josephpark. Daaraan verbond men de naam van Jacob Wagenaar uit Blokker, die onderduikers onderdak verleende en door verraad op oudjaar 1944 werd gearresteerd. Op 20 maart 1945 stierf hij in het concentratiekamp Buchenwalde (5).

In de nacht van 31 mei op 1 juni 1944 vond in Blokker een vuurgevecht plaats tussen vijf leden van een Knokploeg, die terugkeerden van een autokraak, en drie landwachters. Twee landwachters en de KP'er Nicolaas Koppes uit Berkhout kwamen daarbij om het leven.

Een dag later nam de SD wraak door onder meer de huisarts dr. Samuël Wytéma in Westwoud bij zijn voordeur te vermoorden. Dr. Wytéma was actief in het verzet, maar had met de actie van de voorgaande nacht niets te maken (6).

In 1947 besloot de gemeenteraad de wijkindeling te laten vervallen en de huizen per straat te nummeren. Tevens besloot men de naam Postweg te vervangen door Westerblokker, Boekert en Oosterblokker.

In de zestiger en zeventiger jaren werden bestemmingsplannen gerealiseerd ten noorden van de Westerblokker onder de namen „Westerblokker 1966” en Westershout III 1973”. Voor het eerste bestemmingsplan zocht men namen „welke betrekking hebben op de agrarische gerichtheid van de gemeente”. Men zou in dit verband vraagtekens kunnen zetten bij de overigens welluidende naam „Plantage”. De Bandstraat vormt een band tussen de Boomgaarden en de Florastraat, maar hoe men in Blokker bij deze naam is gekomen heb ik niet kunnen achterhalen.

Een straat is vernoemd naar de pasgeboren oudste zoon van prinses Beatrix en prins Claus „uit aanhankelijkheid voor ons koningshuis”.

Over de namen in het bestemmingsplan „Wershout III” ontstond aardig wat gekrakeel in de raad van Blokker.

Een commissie straatnaamgeving uit de werkgroep „Wershout III” kwam met een serie namen waaruit de toestand, hoedanigheid of structuur van land kan worden afgeleid. Bijvoorbeeld „Buitenwaard” (laagliggend land), „Horst” (land met struikgewas) of „De Meeden” (hooiland).

Burgemeester en wethouders namen dit voorstel over, maar de raad kon het er op 8 september 1975 niet over eens worden. Mevrouw Van Kleef stelde voor om namen van vruchten te geven. Het voorstel werd aangehouden.

De Adviescommissie Onderwijs ging zich met de zaak bemoeien en stelde fruitnamen voor, als Benonilaan en Jonathanlaan. Burgemeester en wethouders legden de raad nu beide lijstjes voor, maar spraken een duidelijke voorkeur uit voor het voorstel van de commissie straatnaamgeving.

De CDA-fractie kwam in de raadsvergadering van 17 november 1975 met een eigen voorstel, waarin dat van de onderwijscommissie nog wat werd aangescherpt: uitsluitend appelnamen. Burgemeester Lemmens spartelde hevig tegen. Hij wilde het toekomstige bewoners niet aandoen om in een

Bidprentje Nico Kolenberg. Archiefdienst Westfriese Gemeenten, Collectie A. A. G. Smit.

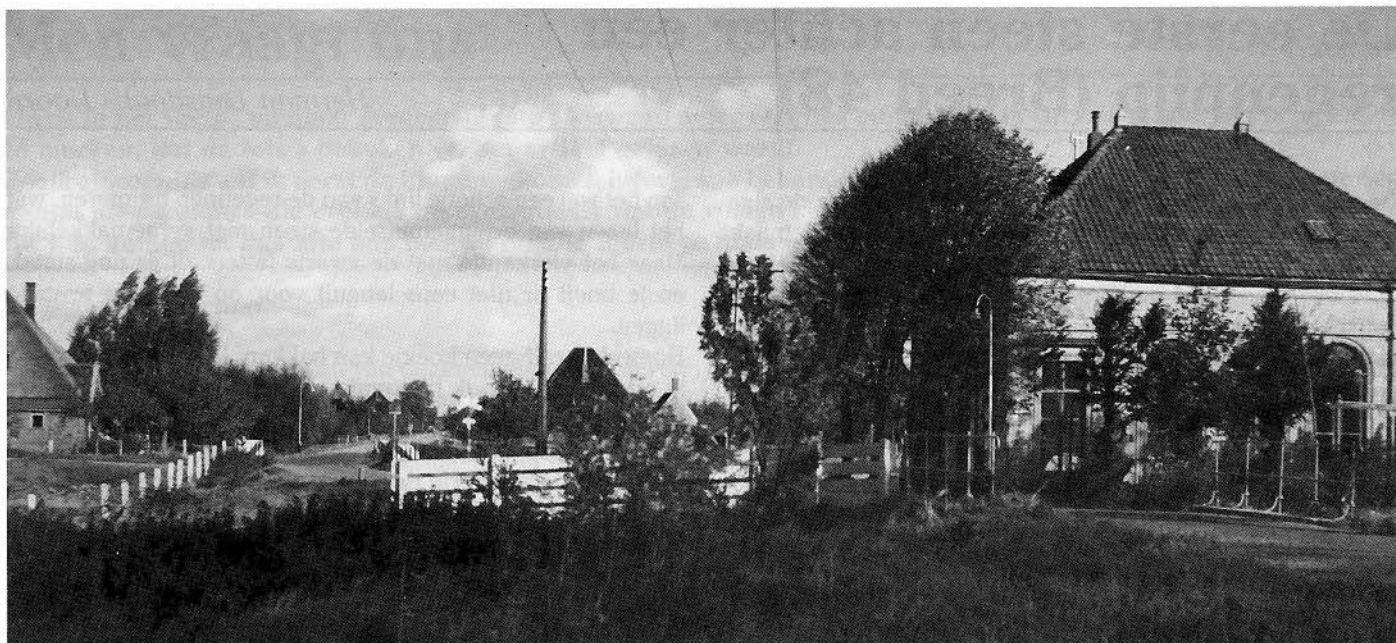
„Golden Deliciouslaan” of een „Bramleylaan” te moeten wonen. „De mensen die hier komen wonen zijn toch gediend met behoorlijke straatnamen.”

Het mocht niet baten. Eerst werd het voorstel van de onderwijscommissie met 3 tegen 8 stemmen verworpen en vervolgens dat van de CDA-fractie met 7 tegen 4 stemmen aangenomen.

In de zeventiger jaren ontstond over de straatnaamgeving nauw overleg met de gemeente Hoorn en Zwaag met het oog op de komende herindeling. Vertegenwoordigers van Zwaag en Blokker namen plaats in de Hoornse commissie voor de straatnaamgeving. De namen van de hoofdonthutingswegen van Groot-Hoorn, die over het grondgebied van de drie gemeenten liepen, werden in gezamenlijk overleg door de drie raden vastgesteld.

Aantekeningen

1. A. J. van der Aa, Aardrijkskundig Woordenboek der Nederlanden, tweede deel (Gorinchem 1840) p. 496.
2. Archiefdienst Westfriese Gemeenten, Bevolkingsregisters Blokker inv.nr. 2.
3. Idem nrs. 3-4
4. West-Friesland in de jaren 40/45; schetsen van het verzet in Oostelijk West-Friesland (Hoorn 1983) p. 70-71.
5. Idem p. 17 (illustratie);
Het Grote Gebod. Gedenkboek van het verzet in LO en LKP, deel 1 (Bilthoven 1951) p. 247.
Archief gemeente Blokker, raadsvoorstel d.d. 15-5-1956.
6. Dagblad voor West-Friesland 21-9-1949.
Het Grote Gebod, deel 1, p. 525-527, 529;
H. Langedijk, Stamboom van de familie Koppes 1750-1975 (Opmeer 1975) p. 38.

Hetzelfde punt, gezien vanaf de Nieuweweg. Foto P. Nootboom, 1950. AWG, foto nr. 2170.

Straatnamenlijst van de gemeente Hoorn (5)

Door de gemeente Blokker vastgestelde namen van straten, die op 1 januari 1979 zijn overgegaan naar het grondgebied van de nieuwe gemeente Hoorn.

Besluit burgemeester en wethouders 24 augustus 1945

307. Kolenbergstraat (Unjerpadij); naar Nicolaas Petrus Kolenberg (Alkmaar 1919-Blokker 1945), lid van de Binnenlandse Strijdkrachten, die op 6 mei 1945 op het Unjerpadij door een NSB'er werd vermoord.

Raadsbesluit 29 december 1947 nummer 11

308. Westerblokker (het gedeelte Postweg, genummerd B1 tot en met B162).

Raadsbesluit 11 augustus 1954 nummer 8

309. Sint Josephpark (de weg in het Sint Josephpark, liggende op het perceel kadastraal Blokker C 1371, zuidelijk grenzende aan de Westerblokker).

Raadsbesluit 24 mei 1956 nummer 14

310. Wagenaarstraat; naar Jacob Wagenaar (Westwoud 1879-Buchenwalde 1945), landman te Blokker, die onderduikers in huis nam.

Raadsbesluit 19 maart 1962 nummer 13

311. Koppesstraat; naar Nicolaas Koppes (Berkhout 1904-Blokker 1944), tuinder te Berkhout, lid van de Knokploeg Hoorn, die op 1 juni 1944 bij een vuurgevecht in Westerblokker om het leven kwam.

312. Wytemastraat; naar dr. Samuël Wytema (Haarlem 1905-Westwoud 1944), huisarts te Westwoud, die op 2 juni 1944 door een Silbertanne-moord om het leven kwam.

Raadsbesluit 5 juni 1967 nummer 4

Straten in het bestemmingsplan 'Westerblokker 1966'.

313. Plantage.

314. Florastraat.

315. Prins Willem-Alexanderstraat; naar Willem-Alexander Claus George Ferdinand, prins der Nederlanden, prins van Oranje-Nassau, jonkheer Van Amsberg (Utrecht 1967).

316. Groenelaan.

317. Boomgaarden.

318. Brandstraat.

319. Noorderhout.

Raadsbesluit 8 november 1971 nummer 8

320. Gildenweg (aangelegde weg in het gebied met de bestemming 'Handel en Nijverheid' nabij de veiling 'Op Hoop van Zegen', welke weg uitkomt op de Zuiderdracht).

Raadsbesluit 8 september 1975 nummer 9

321. Zuiderhout (nieuw aan te leggen weg aan de zuidzijde van de Westerblokker tegenover de straat 'Plantage').

Raadsbesluit 6 oktober 1975 nummer 7

267. Zwaagmergouw.

268. Blokmergouw.

269. Berkmergouw.

270. Wogmergouw.

Raadsbesluit 17 november 1975 nummer 11

Wegen in het bestemmingsplan 'Westerhout III 1973'.

322. Bellefleurlaan.

323. Benonilaan.

324. Bramleylaan.

325. Coxlaan.

326. Golden Deliciouslaan.

327. Ermgardlaan.

328. Goudreinetlaan.

329. James Grievelaan.

330. Jonathanlaan.

331. Sterappellaan.

332. Yellowlaan.

Watergangen.

333. Westertocht (de hoofdwatgang lopende van de Westerblokker naar de Koewijzend).

334. Waterzij (de hoofdwatgang lopende van de Westertocht naar de Kolenbergstraat).

De eerste steen achter een regenpijp (Breed 48)

Herman Lansdaal - Hoorn

De interessante bijdrage van Femke Uiterwijk over de sigarenfabriek van Bernardo in het nummer van maart jl. maakt melding van de aardige gewoonte, die omstreeks 1860 (ook) in Hoorn is ontstaan om familietrots te laten blijken uit ingemetselde stenen in de gevels van te bouwen of te verbouwen panden. Eerste stenen, staat er dan, zitten altijd laag in de voorgevel en zijn meestal 'gelegd' door een kind.

Die tekst herinnerde mij aan de ontdekking van een gevelsteen — jaren geleden — in het pand Breed 48, waarin nu een verkooppunt van banketbakkerij Tap is gevestigd.

Het is een grijze, vierkante steen met eenvoudige letters, die niet opvalt, omdat hij aan het oog wordt onttrokken door een regenpijp pal langs de muur. Maar wie even door de knieën gaat kan vrij gemakkelijk lezen, dat de eerste steen voor dit pand werd gelegd op 2 juli 1905. Er staan twee namen bij, te weten T. L. M. Lansdaal en A. C. M. Lansdaal. Een van de twee (A.C.M.) zou later mijn vader worden. Hij was toen drie jaar jong, zijn broertje Tom was een jaar ouder. Het moet ook in dit geval familietrots zijn geweest, dat twee peuters in de vroege zomer van dat jaar helemaal vanuit het verre Edam (waar zij woonden) naar Hoorn werden gehaald om in hun kinderknustjes een troffel met wat specie en een steen gedrukt te krijgen.

Twee knaapjes, die luister moesten bijzetten aan de verbouw van het pand, waarin hun grootmoeder Veronica Buijten eind van dat jaar een melksalon zou beginnen.

Die is er blijkens de overlevering wel degelijk gekomen. De verhalen in familieverband zijn legio. Ten overvloede bevestigt het standaardwerk 'HOORN, huizen, straten, mensen' de bestemming en de historie van het pand.

Op een foto (uit 1909) lees ik in half gebogen letters het woord Melk-salon op de ruit met daaronder in kleine letters: Verlof, V. Buijten, wed. A. Bakker.

Het bleef dus niet bij de verkoop van een glas melk alleen in die tijd. Mijn over-grootmoeder kreeg ook verlof sterke drank aan de man te brengen. Dat kon echter alleen (bron: Hoorn, huizen, straten, mensen) in de benedenvoorkamer links van de ingang en de bovenkamer.

Hoe het pand er voor 1905 uitzag, is mij althans niet bekend. Wel moet het niet al te best geweest zijn, want blijkens de bronnen geeft de gemeente in dat jaar een bewijs van woonbaarverklaring af aan A. Bakker, de echtgenoot van Veronica Buijten.

Het verlof tot verkoop van sterke drank (in het klein) gaat in 1919 over in handen van een van de vier dochters van Veronica Buijten, Afra Overman-Bakker. Acht jaar later (in 1927) verkoopt de familie pand, melksalon en goodwill voor een bedrag van f 12.000 aan S. Schaper, die het bedrijf voortzet. Hij maakt er in 1936 zelfs een lunchroom van (met verlof B).

In 1951 neemt Joh. M. Denies de zaak over. Hij krijgt verlof B voor beide benedenvoorkamers (Breed 48 en 50), maar Denies geeft er acht jaar later toch de brui aan.

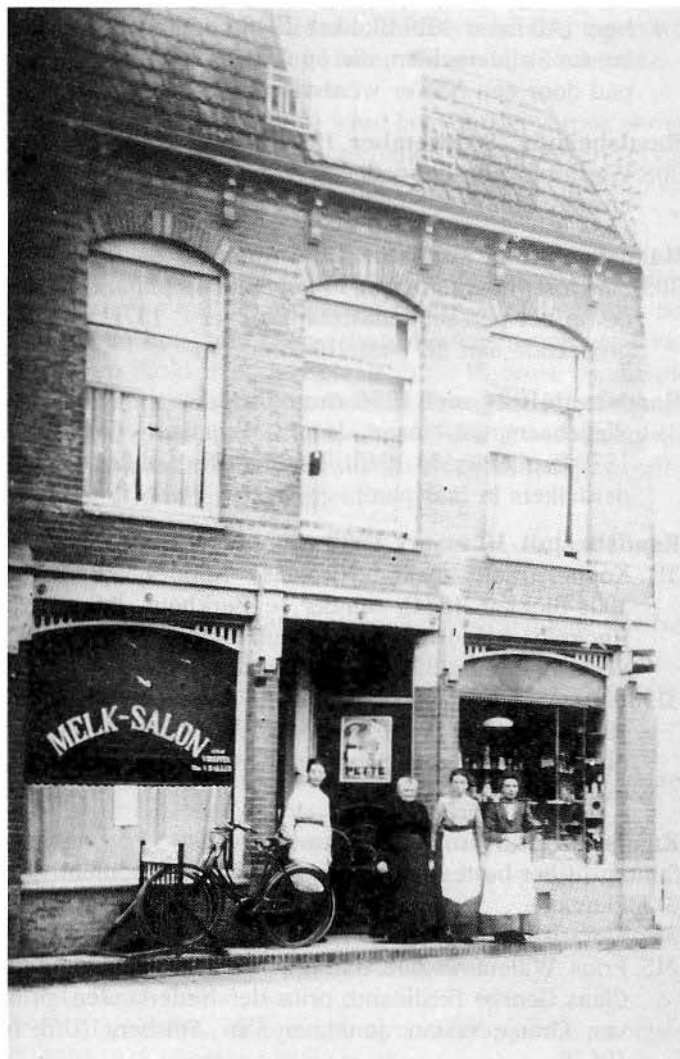
In het pand vestigt zich in 1959 dan mevrouw M. van Loenen, die er een dameshoeden-modemagazijn in begint. Dat blijft het tot in de jaren '70, waarna A. van Zoolingen er een antiekhandel in begint. Ook daar komt te langens leste de klad in, waarna banketbakker Tap zijn kans schoon ziet. Deze waagt in '86 vanuit de Huesmolen de sprong naar het centrum van de stad. Het lijkt hem daar goed te gaan.

Tap liet wel een schotje links van de regenpijp timmeren, wat het lezen van de ingemetselde steen niet vergemakkelijkt. Maar het vierkantje met de zwarte letters zit er nog steeds en je hoeft er niet eens languit voor op de stoep te gaan liggen...

Hoewel ik zelf geen koekje kan bakken, laat staan een taartje opspuiten, kom ik niettemin uit een oud geslacht van de betere banketbakkers. Het is daarom — vind ik — opvallend, dat na 80 jaar een echte patissier de scepter zwaait in het pand Breed 48, waarin de naam Lansdaal voor 'eeuwig' lijkt ingebeiteld.

Toevallig natuurlijk, maar niet minder curieus...

Van links naar rechts: Winkelmeisje?, wed. A. Bakker, Veronica Buyten *29-3-1849, Katrien Bakker *13-4-1877, Cornelia Bakker (Neel) *23-12-1867.

Op de in het vorige nummer geplaatste foto's kwamen meer reacties binnen dan ik verwacht had. Het is plezierig te merken, dat de foto's bekeken en het artikel gelezen wordt.

Zoals gewoonlijk zal ik eerst de binnengekomen informatie behandelen en vervolgens aandacht vragen voor een aantal nieuwe foto's die evenals de exemplaren van de vorige keer uit de collectie van mevrouw Peters-Engels uit Ede komen en dus alle iets met de familie Storm te maken hebben.

Regentengezelschap

Vreemd is het, dat de meesten van degenen die mij schreven of belden, dit deden naar aanleiding van de onderste foto op blz. 20. Alleen de heer Ridderikhof en mevrouw Koolhaas-Gijzelaar konden mij ook nog iets vertellen over de foto's van de gezelschappen op de andere foto's van blz. 20 en die van blz. 19. De beide opnamen met waterrijpersoneel maakten in niemands herinnering iets los. Misschien nog iets voor een volgende keer?

Degenen die mij aan het namenmateriaal hielpen waren behalve de beide genoemden de dames Eyken uit de Schoutenstraat en Nijdam van de Italiaanse Zeedijk en de heren Renckens uit de Rotiusstraat en De Vries uit de Commandeur Ravenstraat. Daarnaast ontving ik aanvullende informatie bij een foto in het maartnummer van 1987 van mevrouw Diepen-Hagenaars.

Nu de foto's. Van de opname op blz. 19 vertelde de heer Ridderikhof me, dat hier een diner was vastgelegd van de regenten van de Rijkswerkinrichting op het Oostereiland in de eetzaal van het Parkhotel aan het Achterom in 1909, waarschijnlijk ter gelegenheid van het afscheid van een directeur. De geprotetteerden zijn v.l.n.r. aan de linkerzijde van de tafel mr. A. Huizinga, dan de directeur van de Rijks HBS, dr. W. C. L. Bronsveld, de gemeente-ontvanger H. J. Clarion, de directeur van de gelijknamige metaalwarenfabriek G. J. Scholten. Aan het hoofd van de tafel de secretaris van het regentencollege de HBS-leraar Fr. Holzmüller, aan de rechterkant v.l.n.r. de huisschilder M. Storm, de kantoorbediende G. van Gulik, wethouder J. C. van de Blocquery en tenslotte de directeur van de Rijkswerkinrichting Koen. De figuur op de achtergrond is de ober van het Parkhotel Jan Veer, die Hendrik genoemd werd. De familie Veer beheerde lange tijd ook de Parkschouwburg.

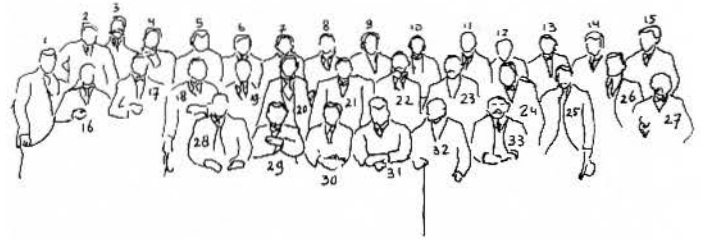
Gymnasten

Van de bovenste foto op blz. 20 bezitten we niet de exacte opnamedatum, maar gezien de kleding van het niet geüniformeerde deel van het gezelschap, moet het een opname uit de eerste twintig jaar van deze eeuw zijn. We zien hier een ontvangst ten stadhuize van de afdeling Noord-Holland van het Koninklijk Nederlandsch Gymnastiekverbond. De ontvangst vormde volgens Ridderikhof een onderdeel van een tweedaagse manifestatie op de weilanden langs de Westersingel.

De honderden gymnasten werden ondergebracht in scholen waar ze op stro sliepen. Zo ging dat toen. Om het gewone volk warm te maken voor de gymnastiek — er zullen er nog heel wat geweest zijn die het een hoogst onzedelijk gedoe vonden — werd er ook een optocht door de stad georganiseerd. De ontvangst na afloop van de optocht was alleen voor bestuursleden en organisatoren, de Hoornse gymnastiekvereniging UDSWvO en de damesgymnastiekvereniging Allebé. Blijkbaar was het samen sporten voor dames en heren nog uit den boze.

De gymnasten zijn op de foto te herkennen aan de platte pet met het kleine schildje. De petten met witte band behoren toe aan de leden van het stedelijk muziekkorps. De hoge zijn en de platte strohoeden tooien de schedels van een aantal meer en minder vooraanstaande Hoornse notabelen.

De man met het vaandel is de gymnast K. Zijp. Achter hem met wit vest staat K. Tiemes, bestuurslid van de Hoornse club evenals de zich naast hem op het bordes bevindende Jacob van Straten, met hoge hoed. Waarom deze, in het dagelijks leven zilversmid, in burgertenuë was, is niet bekend. Tegen de muur tussen de poort en het rechterraam van het stadhuis staan met gymnastiekpet op v.l.n.r. A. J. Beek en de stucadoor G. H. Lückens. De enige dame, geheel rechts, in het toen zeer moderne gymnastiekkostuum is mejuffrouw Han Zwaan. Naast haar met hoge hoed, G. J. van Leersum. De meest rechtse figuur voor het bordes, met hoge hoed, sik en knevel, is het voor het kiesdistrict Hoorn afgevaardigde liberale lid van de Tweede Kamer, De Jong. De foto moet dus van voor 1919 zijn, want in dat jaar werd het algemeen kiesrecht ingevoerd en verdween het districtenstelsel.

Middenstanders

Dan de onderste foto van blz. 20 waarvan alle inzenders wel iemand herkenden. De opname werd gemaakt ter gelegenheid van een middenstandstentoonstelling in 1923 in de tuin van 'Het Park'. Een goed deel van de Hoornse winkeliers in het begin van de twintiger jaren is hier voor het nageslacht aanschouwelijk voorgesteld. Een historisch gezien belangrijke opname. Ter verduidelijking een schets, waarop ik de geprotetteerden heb genummerd (zie afb. 1).

1. J. H. Schepel, fotograaf, Gr. Noord 40. 2. J. C. C. Dell, verslaggever 'Nieuwe Hoornsche Courant'. 3. H. Prins, verslaggever 'Het Hoornsche Hop'. 4. Onbekende. 5. Jacob Groot, sigarenwinkelier, Gr. Noord. 6. B. C. de Vries, parfumeriewinkelier, Gr. Noord 28. 7. Frans Woestenburg, loodgieter, Gedempte Turfhaven. 8. P. Bakker, wijnhandelaar, Veemarkt. 9. H. Joosten, Glashandel, Breed. 10. L. Visser, sigaren- en tabakswinkelier, Gr. Noord. 11. G. H. Lückens, stucadoor. 12. J. J. Schuld, galanterie- en speelgoedzaak, Gedempte Turfhaven. 13. Onbekende. 14. W. van der Steur, kruidenier, Nieuwstraat. 15. W. H. C. Saulenn, herenmode en babyartikelen, Nieuwsteeg 25. 16. A. Bouchier, stoffenzaak, Gr. Noord 79. 17. J. Peereboom, schoenmaker, Breed. 18. G. F. Eyken, handel in ijzerwaren, Gr. Noord. 19. J. Verëll, bloemist, Nieuwstraat. 20. D. Visser, galanteriezaak '10 cents bazaar',

Gr. Noord 69. 21. P. Groot, sleper en verhuizer, West. 22. Johan Rupert, meubelzaak, Gr. Noord. 23. G. van Meurs, pianohandel, Gr. Noord. 24. Heertje Hoogkarspel, winkelier en grossier in tabaks- en rookartikelen, Gedempte Turfhaven. 25. Fred de Vries, meubelmaker en stoffeerder, Kerksteeg 13. 26. D. Langereis, huisschilder, Kleine Noord. 27. Maarten Storm, huisschilder, Grote Oost. 28. P. Nooy, winkelier en grossier in groenten, fruit en comestibles, Gr. Noord 51. 29. Jacob van Straten, zilversmid, Nieuwsteeg. 30. R. Eilander, winkelier in huishoudelijke artikelen en galanterieën, Gr. Noord. 31. E. J. M. Stumpel, wethouder, directeur van een drukkerij. 32. J. van Beynum, caféhouder, Veemarkt 14. 33. Jacob Blokker Pzn, handelaar in ijzerwaren, kachels e.d., Veemarkt 1-3.

Dat was het dan. Voor ik inga op de nieuwe foto's nog een paar namen bij de foto op blz. 22 van 1987, Het uitstapje van het confectie atelier van Bouchier. Nr. 3 is Marie Hoogland en nr. 6 waarschijnlijk een meisje Tiekem.

Ik dank op deze plaats alle informanten voor de schat aan gegevens die ze mij verstrekt hebben.

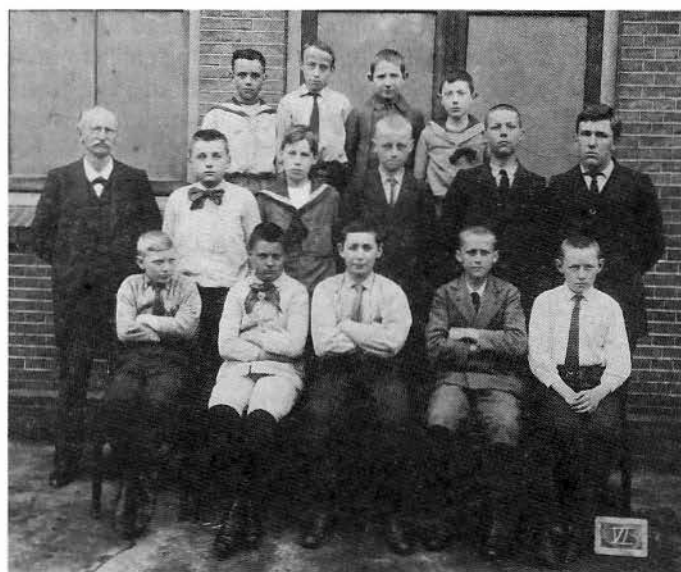
Nieuwe foto's

De eerste van de nieuwe foto's toont drie onbekende heren en een dito dame in een wildbegroeide tuin. Zij zullen er

gens gezocht moeten worden in de omgeving van de familie Storm. Graag wat namen.

Van de volgende opname waarop een schoolklas met twee onderwijzers is iets meer bekend. De linker onderwijzer is Tjerk de Beer, reeds eerder afgebeeld op blz. 58 van jrg. 8, 1986, de rechter man is Haalebos, ook al eens eerder getoond op blz. 86 van jrg. 9, 1987. De gegevens van deze heren mogen bekend worden verondersteld. De klas staat voor de deur van de jongensschool, nu Ramen 11. In de volksmond werd deze school ook wel de Franse school genoemd, omdat er in de hoogste klassen Franse les werd gegeven als voorbereiding tot de HBS. Van de leerlingen weten we alleen de namen van Freek Storm, de jongen met de witte trui, geheel rechts tussen de eerste en de tweede rij, en van Gerbrand Kuiper, zoon van een schilder uit de Proostensteeg. Dat is de derde van links van de eerste, zittende rij. De opname is van ca. 1912.

De laatste foto is er een met dezelfde klas in 1916. De groep zat toen in het zesde leerjaar zoals het leitje laat zien. De niet zo vriendelijk ogende onderwijzer is Wolbers. Op de voorste rij, tweede van links Piet Nooy van de groentehandel aan het Grote Noord, geheel rechts Gerrit Langereis, later bakker in de Breestraat. Op de achterste rij, tweede van links Piet Rond, later apotheker in Rotterdam. Geheel rechts staat Freek Storm. Graag de namen van de overigen op deze foto's.

Handel en wandel op en om de Italiaanse Zeedijk

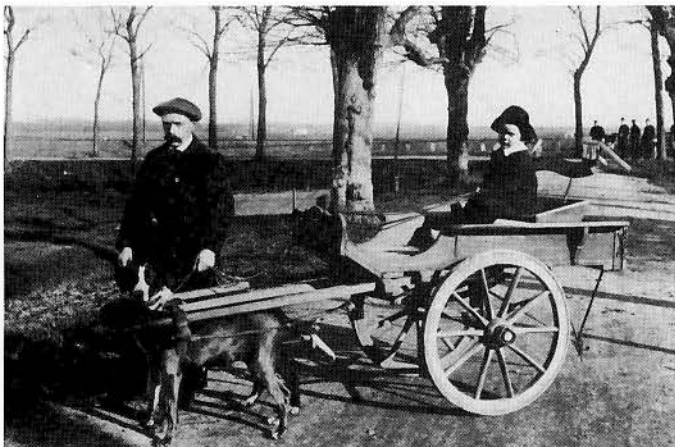
Giel van der Zel

Op de hoek van de Pompsteeg gekomen, gaan we daar ons licht opsteken. Eerst maar het gedeelte van de Nieuwendam tot aan de Italiaanse Zeedijk. In 1903 is in dit stukje Pompsteeg niet veel te beleven. Bij drie panden staat aangegeven: een woning! Nr. 16 wordt verbouwd tot pakhuis. Alleen op nr. 18 woont H. (Hein) Herold met als beroep sjouwerman. In een oude Koenen lezen we: pakkendrager, los werkman. Sjouwerij dus, zwaar vermoeiend werk. In 1920 woont op hetzelfde adres P. U. Polman, schippersknecht en op nr. 17 een zekere B. Bos met als beroep winkelbediende. Later heeft Piet Schuffel, een broer van Herke de visserman/kruidenier daar zijn domicilie. In ditzelfde huis woont in 1949 C. Godijn en die doet het lang niet gek; drogistbediende is hij! Helaas staat er niet bij wie hij dit vak heeft uitgeoefend.

Zoals gezegd, er valt niet veel te beleven in dit stukje straat. We stappen over naar het brede gedeelte van de Pompsteeg en dan ontkomen we niet aan een mooi verhaal van mw. De Haart-Blokker. Zij woonde zelf in de Melknapsteeg, maar oom Arend de Rooy had domicilie in de Pompsteeg op nr. 1. Dit rijtje huizen is in juni 1982 gesloopt. We laten mw. De Haart aan het woord: „Mijn vader was visserman. Ik moet zeggen, niet zo'n beste. Daarom ventte hij ook wel met lappen. Op een lappendag stond hij met oom Arend achter een kraam. Ze hadden het op zeker moment niet zo druk en oom Arend verdween zo nu en dan naar Woestenburg op het Kerkplein om er eentje achterover te slaan. Op het laatst was hij ladderzat. Mijn vader zei: „Ga jij maar naar huis, ik ruim de boel wel op!“. Oom Arend naar huis en tante Aaf wist hem in de bedstee te stoetelen*). Ze dacht: „Arend onder zeil, dan kan ik nog mooi even de lappenmarkt op!“. En ze nam de sleutels mee. Na tijdje wordt Arend wakker en hij weet uit de bedstee te komen. Hij miste tante Aaf. De deur zat op slot! Nou, daar zat hij niet mee! Hij sprong zo door het raam naar buiten, dwars door de roedjes en het glas heen! Dat gaf een hele consternatie in de steeg. De politie werd er bij gehaald. Hij was er zelf goed vanaf gekomen gelukkig. Het geluk is met de kinderen en dronken mensen!“.

Duivenmelker Ielke en Lou de Vries, Pompsteeg 5, 1936.

Arend de Rooij en zoon Klaas de Rooij ±1912, Drieboomlaan, Hoorn.

Begin vijftiger jaren de „smalle" Pompsteeg van achter gezien, rechts nog een stukje It. Zeedijk perceel nr. 35. Midden het pakhuis van de deftige voddenkoopman Audiffred nu verbouwd tot woonhuis en bewoond door de familie Verus...

*) Is stoetelen een Westfries woord of speciaal Hoorns dialect?

We gaan weer verder met onze tocht. In de adressenboekjes komen weer heel wat visserlieden en kaasknechten voor. Op nr. 5: Piet Schuffel, een visserman. Jawel de vader van Herke en Piet de kaasknecht. En Dirk Naber, die in 1928 op nr. 4 woont, komen we later op nr. 14 tegen. Klaas Blokker, de vader van de nu bekende Klaas (één van de laatste vissers in Hoorn), huist op nr. 2. Klaas Jr. woont dus niet ver van zijn ouderlijke woning. Dan is het even zoeken naar een kaasknecht of nog mooier een kaaskopersknecht. Ja, daar vind ik er nog één! In 1920 en in 1928 wordt Dirk Kleipoel vermeld als kaaskopersknecht. In de woning van Kleipoel huist later het gezin De Vries. De zoons van deze familie zijn fervente „duivenmelkers”. Op bijgaande foto zien we de gebroeders Ielke en Lou bij hun duivenhok. De foto is genomen in de twintiger jaren. Broer Arend, die nu nog op de Italiaanse Zeedijk woont, houdt de familie-eer nog steeds hoog. Elke week zie je hem nog op pad gaan met zijn mandje met duiven. Broer Ielke staat trouwens te boek als sigarensorteerder. Dat beroep was ik nog niet tegengekomen. Lou de Vries was ook sigarensorteerder. Vader De Vries was koopman in lompen, vroeger aangeduid als „voddenscharrelaar”. Hij was niet de enige in de steeg met dat beroep. J. Nannings deed hetzelfde. Trouwens de al eerder genoemde deftige voddenkoopman Audifred had ook in de Pompsteeg zijn pakhuis.

Dit pakhuis behoorde eerst toe aan D. Polak.

Nog een paar uitschieters tot besluit. In 1912 vinden in de Pompsteeg H. Verduyn, arbeider H.(Hollandsche) IJ.(ijzeren) S.(spoorweg) M.(maatschappij). En in 1964 staat Theo Oerlemans vermeld als dessertwerker. Dit laatste deed Theo bij de nu niet meer bestaande fabriek 'de Hoorn'. Eertijds staande aan de Italiaanse Zeedijk.

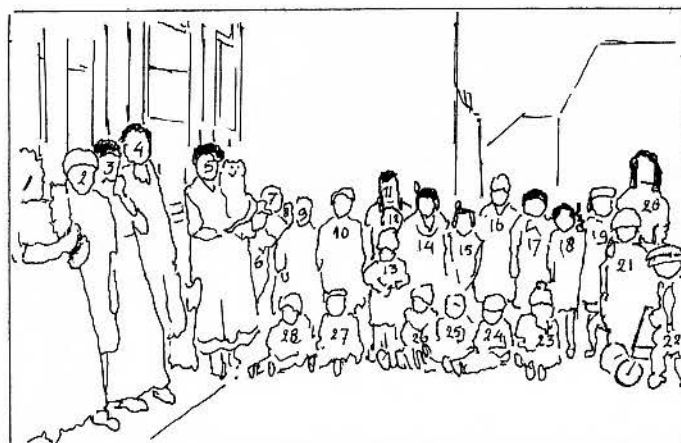
Nog even een stukje geschiedenis. In 1512 is er al sprake van een Pompsteeg. Op een kaart van 1560 is de bebouwing al aangegeven. Het is niet bekend, waar de naam vandaan komt. Het oude woord pomp wil ook wel zeggen: koker van hout of steen, eventueel, die vroeger onder de dijk werd gelegd om water door te laten. De vraag is nu, is hier vroeger zo'n pomp geweest? Zoja, dan zou het een kleine stap wezen naar de naam Pompsteeg. Ook kunnen we denken aan onze tegenwoordige pomp (die benaming zal er vroeger ook wel zijn geweest). Net als bij de naam Bottersteeg blijft het raden naar de betekenis. Wie helpt?

We zijn weer aan het einde van deze korte trip. De volgende keer starten we bij de hoek van de Pompsteeg en gaan tot de Melknapsteeg. We bekijken dan tegelijkertijd de Foerrestesteeg.

Giel van der Zel

Bewoners van de Pompsteeg omstreeks 1924, er zijn ook wat Zeedijkers bij, helaas kennen we ze niet allemaal, we gaan even het rijtje af: 1. mw. Aaf de Rooy - 2. Annie van Riel - 3. mw. Keizer - 4. mw. Wittebol - 5. mw. Kleipoel - 6. Cor Peyenburg - 7+8+9. NN - 10. Teun Serrarens - 11. Stijntje (?) Sas - 13. Klaas Sas - 14. Corrie Serrarens - 15. Zus Kroonenburg - 16. Annie Jongh-Visscher - 17. Trien Kossen - 18. Nel Volten - 19. Meisje Blindeman - 20. Alie Slot - 21. Arie Slot - 22. Cor (Bels) Swinkels - 23. NN - 24. Theo Kroonenburg - 25. NN - 26. Piet de Vries - 27+28. NN.

Merkwaardigheden en minder bekende aspecten van het historische Hoorn.

Het was vorige keer een speurtocht naar oude poorten in de Hoornse binnenstad, deuromlijstingen in allerlei bouwstijlen: van gotiek tot neo-renaissance. De inzenders leverden weinig commentaar bij hun oplossingen, alleen blijken de gebouwen waar ze bij horen, soms heel wat functies gehad te hebben gezien de omschrijvingen.

Foto 1. Zijgevel Sint-Pietershof aan de Spoorstraat.

Foto 2. Toren Grote Kerk.

Foto 3. Oosterkerk, ingang Oosterkerksteeg. 'Tegen dit poortje heb ik jaren aangekeken, aangezien mijn ouders er recht tegenover een huisje hadden op nr. 9', vertelt de heer Lampe.

Foto 4. Ingang Kloosterpoort (v.m. Muziekschool, Consultatiebureau, Bank van Lening, enz.) aan de Wisselstraat.

Foto 5. Mariakapel in Achterstraat (v.m. Gereformeerde kerk). 'Een frisse verf- en opknapbeurt zou geen kwaad kunnen', verzucht de heer Schrickx; inmiddels is dit gelukkig gebeurd.

Goede oplossingen kwamen binnen van: mevr. S. Smit van de Boeliswaal, J. de Rooy van de Willemsweg, N. J. Groot van Onder de Boompjes, C. Schrickx van de Willemsweg, mevr. A. J. Dol-Schellevis van de Joh. Poststraat, J. Wester, Achter op 't Zand 28, R. Mantel, Metselaarstraat 13 en de

fam. Lampe van de Fred. Hendrikstraat. De dobbelsteen rolde het getal drie en dat hield in dat de gebruikelijke boekenbon werd toegewezen aan de heer N. J. Groot.

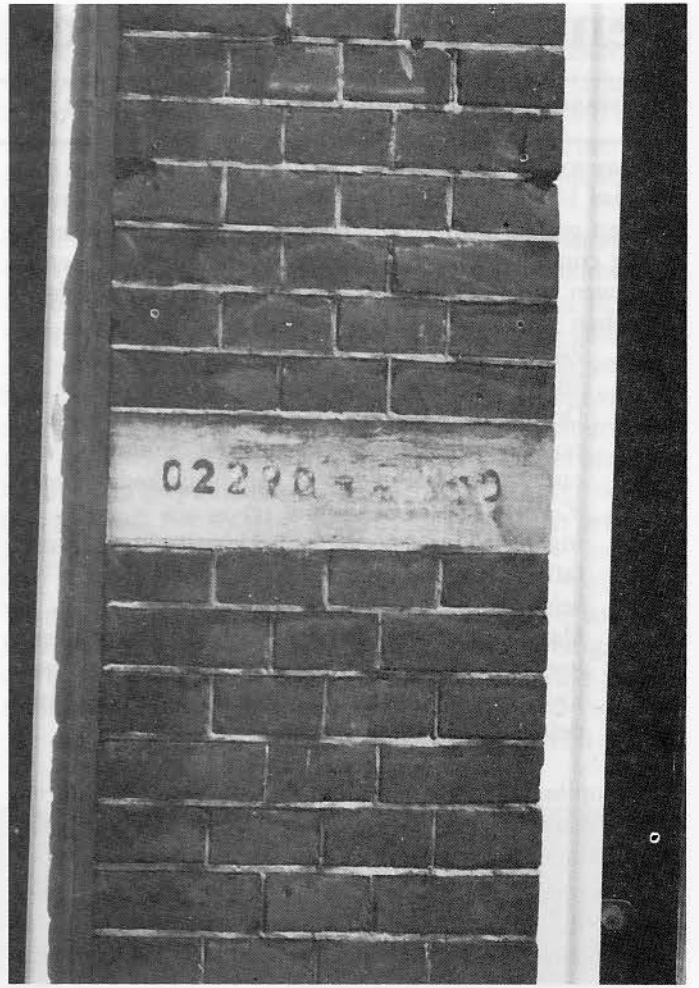
De nieuwe prijsvraag:

1. Een lantaarn met een leeuw als ornament. Aan welk huis?
2. Een steegdeur met het huisnummer 13A en de vermelding: N. Bakker Mr. Metselaar. Waar? Wie kent Mr. Bakker?
3. Een fraaie gevel met een lachend kopje en een Davidster. Waar?
4. Je telefoonnummer gegraveerd in een steen in de voorgevel, nu wat onduidelijk gemaakt. Welk huis en wie weet hier meer van?
5. Prachtig houtsnijwerk in en om de deuroplijsting. Welk huis?

Om te helpen: de afgebeelde zaken kunt u vinden in niet meer dan twee straten. Graag uw schriftelijke inzendingen voor 15 augustus a.s. weer naar J. M. Baltus, Grote Oost 98-100, 1621 BZ Hoorn. We zijn trouwens erg nieuwsgierig naar uw eventuele verhalen bij de foto's. Onder de goede inzendingen wordt een boekenbon verloot.

Stadsbeeld — restauraties wijzigingen — verval

J. M. Baltus

d.d. 15 februari 1988

Achter op 't Zand, nr. 20, 21, 26
Achter op het Zand 62-62A (beeldbe-
palend)
Buurtje 1-2

Breed 26-28 (monumenten)

Grote Noord 15 (monument)
Hoofd (monument)
Kerkplein 29-30-30A (beeldbepalend)

Kerkplein 39 (monument)
Kerkplein

Karperkuil
Korenmarkt 14-15 (beeldbepalend)

Onder de Boompjes 8 (monument)
Ramen 11 (monument)

Ramen 29 (monument)

Schoolsteeg 7-9
Vollerswaal

Westerblokker

Westerdijk

Westerdijk (Provinciaal monument)

Wijdebrugsteeg
Wijdebrugsteeg

Zon 11 (monument)

Nieuwe huizen gebouwd na sloop van oude bebouwing.

Dubbel woonhuis, wordt hersteld en opgeknapt.
Oude arbeiderswoningen. Plan van ver. *Oud-Hoorn* tot restauratie na aankoop der panden.

Woon-winkelhuizen. Sloop van achterbebouwing en start opknopbeurt voor nieuwe functie.

R.K. Kerk uit 1882. *Stichting Koepelkerk* ijvert voor restauratie in fasen.
Historische aanlegsteiger en wandelhoofd. Herstel nagenoeg voltooid.

Rij woonhuizen, grotendeels gesloopt. Plannen voor herbouw in monumentale stijl.

Voormalig Sint-Jansgasthuis uit 1563; moet gerestaureerd worden.

Terrasvoorzieningen aangebracht aan zuidzijde kerkgebouw met postmoderne kiosk.

Zuiderplantsoenzijde; bebouwing zal plaats maken voor woningbouw.

Contactcentrum, kantoor enz. (voormalige burgemeesterswoning) ondergaat herstel- en opknopbeurt.

Plan ver. *Oud-Hoorn* voor aanbrengen uitgang in achtergevel.

Brede trapgevel van het Haarlemse type. Zeer fraai gerestaureerd met kleurige ornamenten.

Voormalige pastorie Doopsgezinde gemeente. Restauratie door *Stichting Stadsherstel* in volle gang t.b.v. woonhuisfunctie.

Plan ver. *Oud-Hoorn* voor kapverbetering.

Plan om de daar nog aanwezige koepel van de voormalige gasfabriek te gebruiken als werkplaats en opslagruimte t.b.v. de *Stichting Het zeilend bedrijfsvaartuig*. *Stichting Stadsherstel* heeft 17e-eeuwse boerderij De Barmhartige Samaritaan aangekocht; plan voor restauratie.

Plan tot sloop beeldverstrend Westerhaven en bouw van meer in het stadsbeeld passend nieuw bejaardenhuis.

Witte Badhuis gesloten. Plan om na bouwvakvakantie te starten met de bouw van vijfsterrenhotel en tropisch zwemparadijs, annex parkeervoorziening voor paar honderd auto's o.a. boven op de dijk zelf!

Vishandel; aangepaste nieuwbouw na sloop oude bebouwing.

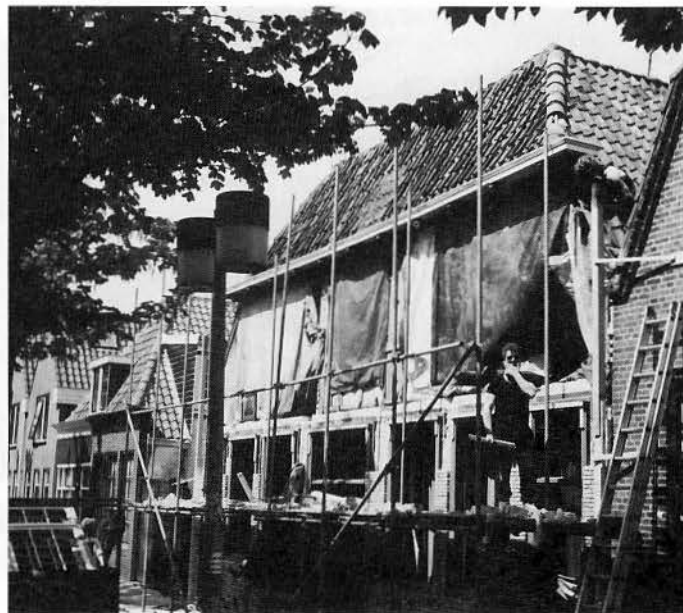
De in 1863 geplante beeldbepalende paardekastanje is door gemeente weggehaald.

17de-eeuws woonhuis (thans opslagruimte). In staat van verval.

Nieuwbouw Achter op het Zand 20-21

Achter op het Zand 62-62A

Paardekastanje van 125 jaar oud, hoek Wijdeburgsteeg-Grote Oost

Breed 26-28

Hoofd, weer wandelklaar

Karperkuil met bedrijfsgebouwen

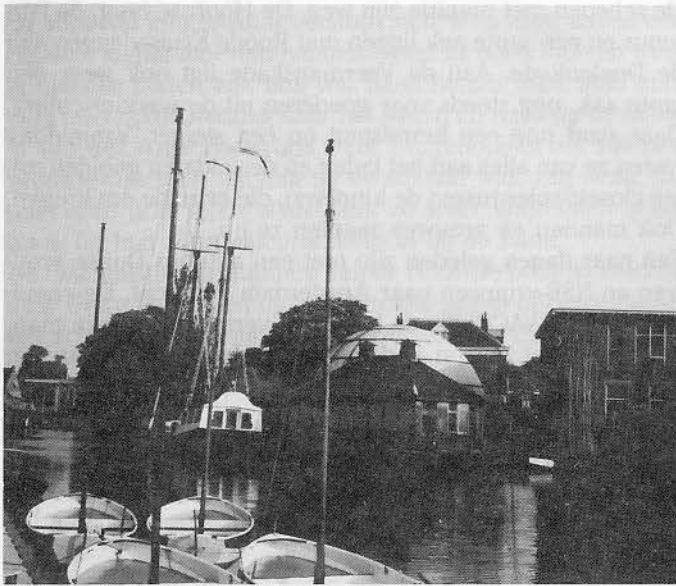

Ramen, Doospgezinde straatwand

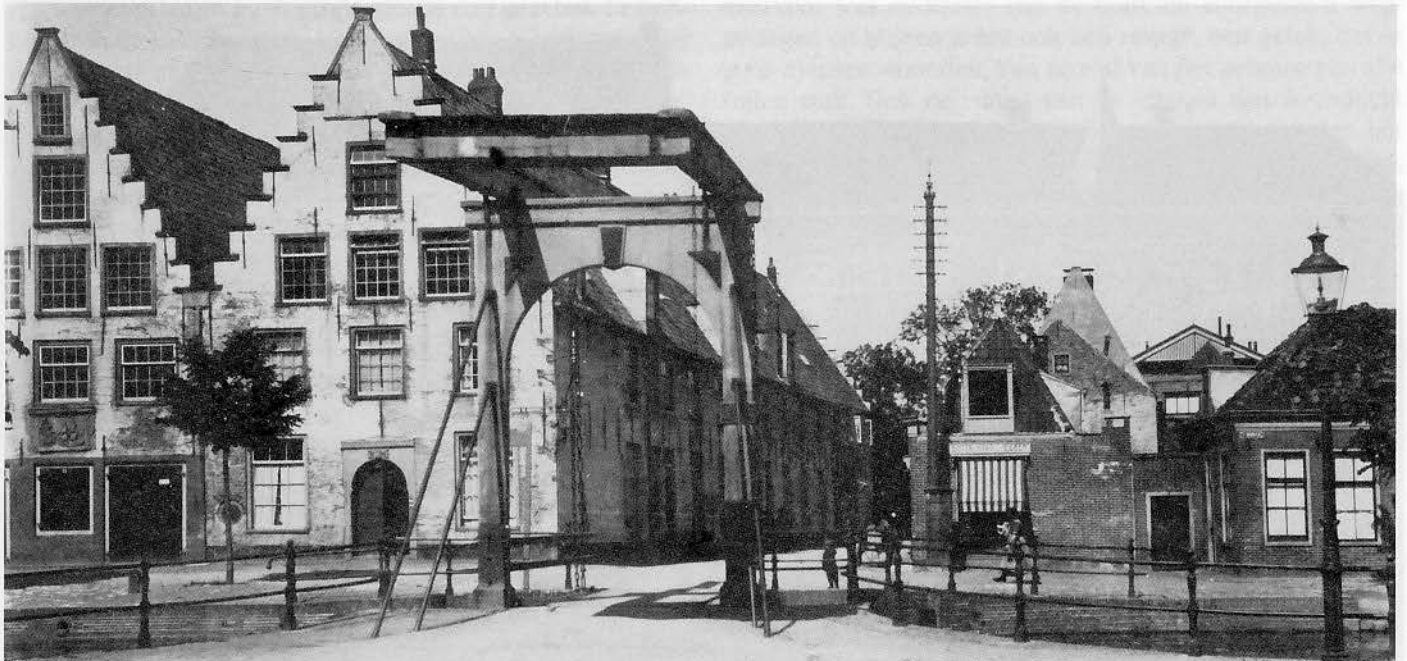
Westerdijk nog zonder beeldverstorende nieuwbouw

Vollerwaal met industriële monumentale bebouwing

Westerdijk richting Kuil

Achterzijde Breed 26-28

Hoorn in de verdrukking 1940-1945 (9)

C. Kerkmeijer-de Regt

21 September. De HBS wordt tot Maandag gesloten, er komen zo weinig leerlingen; ze hebben taken meegekregen en moeten Maandag weer op school komen.

Bram Smits is gelukkig vrij. Zijn vader was er direct heengegaan en ze werden beiden in de RHBS vastgehouden. De bemanning van de Baron van Dedem (de Hoornse boot dus) is ook komen opdagen en de Ortskommandant (er is nu een andere, Büchler is weg) heeft zijn erewoord gegeven, dat hun niets zal gebeuren als ze aan het werk gaan.

Er wordt nog steeds munitie gereden en in twee schuiten, die aan het Baadland liggen, geladen. Vanavond ±half acht kwam er een sleepbootje met een vrachtboot, de IJsel, die door de Duitsers gevorderd was en dezer dagen onder Scharad door een Engels vliegtuig beschoten was.

Op 8 October hoorden wij van de reder Smits, dus geheel uit betrouwbare bron, dat de „IJsel” helemaal niet beschoten is; de bemanning er van was gedeserteerd. Er lag allerlei ijzerwerk op en we gingen ook eens kijken, er waren heel wat mensen, we zagen Smits en zijn zoon, spraken hen even en ineens kwam er een soldaat, die tegen ieder riep: „Los, los”. De meesten liepen dadelijk door, maar een deel van de opgeschoten jeugd, die van het Houten Hoofd was komen draven, liep niet zo hard en toen schoot hij in de lucht. Dan draaft ieder met veel gegil en gejoel weg.

Smits en zijn zoon moeten zich tweemaal per dag aan de RHBS melden en hun handtekening zetten.

22 September. Er is weer een gerucht, dat allerlei jongelui gevorderd worden om graafwerk te doen, niet hier, maar op de Veluwe; het was opvallend stil in de stad. Van de geëvacu-

eerden bemerkten we niets. Gister kwam er ook iemand hier om te informeren naar het aantal bewoners. Hij zei, dat er nog niets met zekerheid was te zeggen. Er was bericht gekomen van 4.000 uit Den Helder; de mensen moeten weg, maar ze willen niet zo ver, hetgeen best te begrijpen is. En ze moeten lopen of per fiets. Het is meer dan erg. Er komen al families in de stad met de fiets en dan een handwagentje tussen hen in, of een kinderwagen, maar dat zijn enkelingen.

23 September. Er staat een bord aan de overweg bij het Keern met: Geëvacueerden moeten zich melden aan het Parkhotel. Het Roode Kruis heeft zitting in het gebouw van de Oost-Indische Compagnie in de Muntstraat, beneden. De lagere school, die daar met een paar klassen was ondergebracht, moest er weer uit. Ze hebben nu weer lokaal in de kerk op het Kerkplein en enige klassen wisselen om; 3 middagen en 3 morgens.

De schepen met munitie zijn weg. De Hoornse boot, de Portunus en een grote aak liggen met Roode Kruis-vlaggen aan de Doelenkade. Aan de Veermanskade ligt ook weer een grote aak, nog steeds voor goederen uit de werkinrichting. Daar staat nog een brandspuit op een steiger. Vanmiddag waren ze van alles aan het laden en de soldaten gooiden rollen closetpapier tussen de kinderen, die er ruzie om kregen. Ook mannen en vrouwen raapten ze op.

Een paar dagen geleden zijn met een autobus Duitse vrouwen en NSB-vrouwen naar Amsterdam gebracht. De chauffeur van de WACO, die de bus reed, vertelde aan mijn man, dat hij op het perron had moeten rijden en dat daar een

treintje gereed stond; hij wist niet, of het weggereden was. Er is veel geweekeklaag geweest, toen de meeste soldaten hier weggingen.

De huisschilder G. J. Polman waarschuwd van de week iemand, dat er fietsen gevorderd werden en dit werd door een landwacht gezien; hij werd toen meegenomen naar de school in de Joh. Messchaertstraat en werd geschopt en geslagen door 3 landwachts en ten slotte de deur uitgetrapt. *25 September.* Toen we om 1 uur bij de Roskam zaten te eten, zagen we dat er mensen op het Keern aangehouden werden. We dachten eerst, dat het om fietsen te doen was, maar dat was toch niet zo, want ze mochten doorrijden. De mensen moesten hun persoonsbewijs laten zien, maar enigen er van werden vastgehouden; er stond een troepje bij Geel onder bewaking van een soldaat. Het waren de zgn. Zollbeambten, die de vangst deden. Even later kwamen twee soldaten de Roskam binnen. Mijn man en ik waren de enige eters. Mevrouw v. d. Sand kwam te voorschijn — of er geen man was, nee, zei ze, ik ben weduwe. Ze vroegen toen mijn man zijn identiteitsbewijs. Waren heel beleefd. Ze waren in volledig gevechtstenuue, helmen op, handgranaten enz. We zagen er op de Veemarkt en op de Koepoortsbrug. Als een lopend vuurtje gaat zo iets altijd rond; ieder waarschuwt en alles wat jongeman is verstoppt zich. Men zegt, dat ze een bepaald aantal moesten hebben. Waar ze heen moeten weet ik niet. Ze pikten ook nog wat herenfietsen mee. Mijn man ging later op de middag naar het Keern en werd op de hoogte van Het Witte Paard ook weer aangehouden om zijn persoonsbewijs; toen hij vlak bij de soldaat was, zag deze, dat mijn man grijs is en wilde hem zo weer door laten gaan, maar hij had zijn persoonsbewijs al bij de hand.

De machinist en de kapitein van de Hoornse boot moeten nu naar Urk om schepen op te halen, die liggen ondergedoken; het schijnt, dat het jacht van de Waterstaat daar ook bij is. Notaris Kerkhoven fietste naar Westwoud en werd bij de Nadorst aangehouden; toen ze hoorden, dat hij notaris was, mocht hij door — notarissen zijn vrij. Aan mijn man werd door iemand, die boodschappen voor de mensen doet en altijd aan de deur komt vragen of er ook wat is, 20 sigaren aangeboden voor f 3,— per stuk.

26 September. De oppakkerij is vandaag naar het schijnt gestaakt. De verhalen komen los. We weten van een groentenboer, die in een zuurkoolvat was gekropen, deksel dicht, steen er op. Daarin heeft hij de gehele dag gezeten. Er hebben er in de kelders gezeten en het mooiste is wel, dat er bij iemand vier Italianen aankwamen in burger, dat zijn dus de Italianen waarover we al eerder hoorden. „Bang”, zeiden ze. De mensen hebben hen verstoppt en later onderdak voor hen gevonden.

Gisteravond om zowat half twaalf hoorden we een scheepstoeter enige malen en zeiden, dat zijn de schepen. Inderdaad liggen nu in de haven van de dienst Enkhuizen-Kampen: de Jhr. van Geusau, de Insula en de Osters, benevens het jacht van de Waterstaat Noord-Holland.

Gister hoorden we ontzettend bombarderen, eerst 's morgens en toen heel erg op het eind van de middag. We horen, dat het op een convooi gemunt is geweest.

Gisteravond stond een auto op de Koepoortsbrug met de lieden die ze meegepikt hadden en die blijkbaar naar Den Helder moeten. Bij Krijgsman, die daar op de hoek woont, was een van die mannen gekomen om zijn tas af te geven, dan behoefde hij hem niet mee te slepen en hij vroeg K. de tas bij zijn ouders te brengen. De Duitsers hadden dat blijkbaar gezien, want plots werd er getikt tegen de ruiten aan de achterzijde. Twee Duitsers, die toen ze opengedaan werden, naar binnen wandelden en om de tas vroegen. Wat er in zat,

dat wist K. niet. Ze keken er in en er zaten o.a. twee flessen raapolie in. „Müssen wir das melden”, zei de een tegen de ander. „Nein”, zei die, „nicht melden” en zij namen de tas mee. Door de voordeur wilden ze er niet uit; nee, achteruit moesten ze.

27 September. Vandaag kreeg ik een brief van 20 September uit Haarlem, dus precies een week oud. De post gaat ontzettend langzaam, maar hij gaat.

29 September. Vandaag is het gas op. Eerst hadden we nog een paar dagen 5-7, dat ging nog, al was het akelig 's morgens niets te hebben. Gelukkig heb ik een electrisch comfortje. Maar tussen 5 en 7 moest je alles beheksen. Wassen en alles, want de wasserijen mogen ook niet meer voor particulieren wassen. En nu krijgen we helemaal geen gas meer; de kolen zijn op. Er is nog iets, maar dat moet enkele dagen per week gebruikt worden om het gemaal, dat de riolen doorspoelt, te laten werken — dagen zei ik, dat moet nachten zijn. Wij hebben gelukkig ons fornuis nog en stoken het met hout en stobben, dat gaat goed, maar een afschuwelijk gedoe is het toch; we hebben dan de oude tijd met stof en vuile pannen, die we voor goed achter ons waanden, weer terug en toch benijdt menigeen ons. Er is een centrale keuken, maar die bezit geen capaciteit voor de hele stad; er staat aangeplakt, dat er eten te krijgen is, maar of je het s.v.p. niet wilt halen als je enigszins je zelf kunt redden. Het mooiste is, dat er, toen het vervoer gestagneerd was, een verbod kwam om vaste brandstof te gebruiken.

De R.H.B.S. werkt op halve kracht, 4e en 5e klas komen niet, de 2e en 3e klas zijn samengevoegd; vele buitenkinderen durven ook niet op de fiets te komen en de meeste jongens van 16 en ouder houden zich buiten schot.

2 October. Vandaag zagen wij plotseling een locomotief rijden met een wagon. Er zijn Duitse spoor mannen gekomen, die hier en daar langs de lijn gestationneerd zijn. Er wordt weer munitie weggebracht.

4 October. Vanmorgen om even voor 5 uur zijn er twee bommen gegooid, een bij de rechtervleugel van het gebouw van het P.E.N., Geldeloozeweg hoek Keern, tegenover Avondlicht. Een andere bom kwam te land in een wei naast de boerderij van De Haan „Deus adjutor”. Wij vermoeden, dat het de bedoeling geweest is de peilinrichting op de watertorens te treffen, het scheelt maar enkele meters. De rechter- en linkervleugel zijn woonhuizen, het rechter stond leeg en daarvoor was de krater van de bom; de voorgevel is weggeslagen en binnen is het ook een ravage, een geluk, dat er geen mensen woonden. Van de rest van het gebouw zijn alle ruiten stuk. Ook de ruiten van de vleugel van Avondlicht langs de Geldeloozeweg zijn kapot en de pannen lagen hot en haar op het dak. Er was een ware paniek onder de oudjes, wat verergerd werd doordat er geen licht was. Bij ons brandde ook om 5 uur de electriciteit niet, maar om half zeven ging het weer. Aan de overzijde van het Keern, tegenover „Deus adjutor” zijn ook erg veel ruiten stuk, enige daken kapot, een echte ravage. Er ligt weer een schip met kolen in de haven — niet voor ons, maar voor het bezette St Jansgasthuis. Het spoorwegpersoneel moest zich melden. Er zijn er hier 5 gekomen. De rest is allemaal ondergedoken, ook de vrouwen. Vrienden en kenissen brengen zoveel mogelijk huisraad in veiligheid, omdat er kans is, dat het anders in beslag genomen wordt

5 October. In de vroege morgen, weer om 5 uur, zijn er weer bommen gegooid. Een jager cirkelde onophoudelijk boven de stad en ineens ratelden er bommen. Twee op de Rijkswerkinrichting, ze kwamen op de binnenplaats en richtten daar een hele verwoesting aan, zoals ik hoor. Daarna hoorden wij driemaal een machinegeweer. Evenmin als gister

slachtoffers. Achter op het Zand zijn nog al wat ruiten stuk. Er gingen dadelijk mensen kijken om 5 uur, maar verder dan de werkinrichting mochten ze natuurlijk niet; de soldaat, die er op wacht stond, zei tegen onze metselaar: "Ga maar naar huis en gaan jullie maar bidden voor de Engelsen." Bij verschillende mensen zijn kogels in de huizen terecht gekomen. Ook op de havens van Enkhuizen en Medemblik zijn bommen gegooid.

Er is van alles uit de R.H.B.S. gehaald, de inventaris van de Duitsers n.l. en in een schip geladen. Die gaan dus weer weg. Men zegt, dat er S.S. voor in de plaats komt.

6 October. De huizen in de Coenstraat zijn vrijgegeven. Alleen de huizen van Pels en De Barbaçon op de Draafsingel en Nieuwenhuijse in de Kruitmolenstraat zijn nog door Duitsers bewoond en ook een huis aan het Keern waar de lucht wacht huist.

Er staat nu een Roode-Kruis-trein op het stationsemplement, n.l. wit geschilderde wagens van een elektrische trein met rode kruizen er op. Vandaag waren ze aan het rangeren. Gisteravond zijn de Hoornse boot (de Baron van Dedem) en de Insula met gewonden vertrokken naar Harlingen. Ze worden vannacht terug verwacht met ondergedoken schepen, die ze in beslag nemen. De gewonden moeten afkomstig zijn uit IJmuiden, waar een zeeslag geweest zou zijn. De nacht was rustig, alleen 's avonds gevlieg.

7 Oktober. Tussen 10 en 12 uur zijn wel 1000 vliegtuigen overgekomen, die tussen één en half drie weer terugkwamen. Rustige nacht, alleen gisteravond vliegen, evenals op het ogenblik (8 uur). En nu voeg ik er, om half negen, achter, dat plotseling het licht uitging. We wisten, dat a.s. Maandagochtend om kwart over acht het elektrische net stroomloos gemaakt zou worden, dus we waren er op voorbereid. Het licht is toch weer aangegaan na enige storingen. De Baron van Dedem en de Insula zijn teruggekomen, maar hadden geen schepen op sleeptouw, het was te stormachtig

Bij de R.H.B.S. staat geen wacht meer, de Ortskommandant is weg, er is nu een ander voor in de plaats, er is wat S.S., hoeveel weet ik niet, maar niet veel. Vader en zoon Smits behoeven zich niet meer te melden. Alleen moeten zij berichten als ze de stad uitgaan. De schepen zijn nu wit geschilderd, ook de grote aak, die aan de Doelenkade ligt. Op de kade ligt hout, waarvan de kribben getimmerd worden, die drie hoog boven elkaar in de aak gemaakt zullen worden. Verderop ligt nog een aak uit Hoorn en voor het Shellgebouw de Aleida uit Hasselt.

Vandaag gingen 2 S.S.-mannen rond om te trachten een radiotoestel te krijgen. Waar ze nog een antenne zagen staan, gingen ze vragen. Ik weet, dat ze geweest zijn bij Van Berkel in de Nieuwsteeg, de drogist, maar hij had geen toestel. Ze wilden toen een klokje hebben, dat bij hem stond en wilden dat wel ruilen voor chemicaliën, maar het mislukte. Ook belden ze bij Zuster Wesseling aan de Nieuwstraat, die niet thuis was, waarop ze bij haar bovenbuurvrouw belden, die er ook geen had; ze vroeg of ze niet iemand wisten waar een toestel was, waarop de dochter zei, de Burgemeester!! Neen, dat kon niet, want die had een Ausweis.

8 October. Vanmorgen hebben de predikanten, op verzoek van het waterleidingbedrijf, van de kansel gezegd, dat we niet bang behoeven te zijn, dat de waterleiding afgesloten zal worden; dat we dus niet baden enz. vol moesten laten lopen, want dat brengt juist stagnatie teweeg. Gistermiddag was hier ook weinig water, boven liep de kraan b.v. niet. Het is wel typisch, dat zoiets van de kansel af gezegd is. Doordat

er geen krant is weet je tegenwoordig ook niets. De bladen uit Amsterdam of wat daarvan nog over is, komen al in geen weken; sedert ik opschreef, dat het Handelsblad niet meer kwam, hebben we het niet meer gezien.

Er is in de afgelopen week nog steeds kruit of liever munitie weggebracht naar schepen. Er liggen nu van die schepen in de Karperkuil. De Portunus is ook naar de Karperkuil verhuisd, is niet wit geverfd, hij is zeker niet geschikt voor gewondentransport. Ook het jacht van de Waterstaat ligt in de Karperkuil.

9 October. Wij hebben toch elektrisch licht vandaag; ik kan dus gelukkig nog op het elektrisch comfoortje koken en nu vanavond hebben we het elektrische kachelkje aan. Hoe langer we brandstof kunnen sparen hoe beter. Er zijn altijd nog veel mensen, die geen brandstof hebben. Wij kochten waarop we recht hadden al in Juni. De meeste bakkers moeten hun brood bakken in de Hoornse broodfabriek. Onlangs waren er nog maar 6 bakkers die zelf bakten. Ik was bij Wesselman aan het Noord om gist te halen en te vragen of ze mijn brood voor mij wilden bakken, want nu ik mijn gasoventje niet kan gebruiken, kan ik geen brood bakken. Wesselman deed het nu een paar maal voor me en vanmorgen vertelde juffrouw W. me, dat ze vandaag niet bakken en ook niet meer zullen mogen doen; het mocht eerst nog, omdat ze grondstof voor koeken hadden, maar dat is nu op. Ze hebben een zolder vol brandstof, maar mogen het niet gebruiken. De bakkerij werkt nu al 80 jaar, zei ze, en nu moeten we ophouden.

De bomen op de Veemarkt en begin Westersingel, waar indertijd de koppen uitgehaald waren worden nu omgehakt.

10 October. Geen bijzonder nieuws vandaag. Gister zijn 40 timmerlieden gevorderd, die vandaag het inwendige van de Roode Kruis-wagens moeten vertimmeren. Ze zijn ook in de aken bezig. Iedere avond tussen 7 en ongeveer 9 uur horen we vliegen.

11 October. Er zijn in de haven nog weer twee vrachtschepen bijgekomen, die ook wit geverfd worden; ze liggen nu allemaal naast elkaar van de Shell tot aan de Hoofdtoren. Alle mogelijke werklui zijn gevorderd om te verven en te timmeren; het hele personeel van Kraak — de electriciens en alle schildersknechts.

We zagen vanmiddag 2 strepen van een V 1; ik weet niet of ik al eens opschreef, dat die hier al sinds een dag of veertien gezien en gehoord worden — met gezien, bedoel ik de baan, het ding zelf zie je niet. De eerste streep zagen we om een uur of 2, de tweede zowat 20 minuten later.

Er is een V 1 in de Wieringermeer terecht gekomen.

12 October. Vandaag is onze elektrische stroom afgesloten. Ze waren gister geweest, toen we niet thuis waren, ook bij onze burens. Mevrouw wilde net gaan strijken en toen zei de man, dat hij dan over drie kwartier terug kwam, want wij waren ook niet thuis; maar hij kwam vanmiddag pas.

Er kwam een goederentrein binnen uit de richting Enkhuizen; ze scharrelen steeds heen en weer met die wagens.

13 October. Op de Veemarkt stond een hele troep soldaten ±40 en 12 paarden, die weer in beslag genomen waren.

Er kwam post uit Enschede van 17 September.

Op het Oost stond vanmorgen bij het Foreestenhuis een wagen met turf onbeheerd, die in minder dan geen tijd leeggeroofd was door de jeugd en ook door eerbare burgers die daar wonen, tot er een Duitse soldaat kwam, die ze wegstuurde en toen de jeugd niet gauw genoeg ging, in de lucht schoot.